

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI
UYGULAMASI ve EKONOMİYE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ardit KODRA

100017289

İstanbul, 2018

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
FİNANS ENSTİTÜSÜ
FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞI
UYGULAMASI ve EKONOMİYE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ardit KODRA

100017289

Danışman: Prof. Dr. Yusuf TUNA

İstanbul, 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
.....Finans..... ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

.....Uluslararası Bankacılık ve Finans.....
Yüksek Lisans programı öğrencisi.....Ardit KODRA.....'nın
.....Türkiye'de Katılım Bankacılığı Yapılandırması ve Ekonomik Etkileri.....
.....Etkileri.....başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 23.01.2018 tarih ve 66-1.....sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

UNVANI, ADI SOYADI

TEZ DANIŞMANI

.....Prof. Dr. Yusuf TUNA.....

İMZA
.....[Signature].....

JÜRİ ÜYESİ

.....Doç. Dr. Halil TUNALI.....

.....[Signature].....

JÜRİ ÜYESİ

.....Yrd. Doç. Dr. Hilmi ERDOĞ.....

.....[Signature].....

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TABLolar VE ŞEKİLLER

LİSTESİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1. BANKACILIK KAVRAMI	4
1.2. BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.3. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ	6
1.3.1. Osmanlı Döneminde Bankacılık.....	6
1.3.1.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türkiye’de kurulan Bankalar	7
1.3.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık	7
1.3.2.1. Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kurulan Bankalar	8
1.4. ULUSAL BANKALAR DÖNEMİ (1923-1932).....	9
1.5. PLANLI DÖNEM (1960-1980).....	9
1.6. FAİZSİZ BANKACILIK VE TÜRKİYE’DE KURUMSALLAŞMASI	10
1.7. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YENİDEN YAPILANDIRMA	10
1.8. TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNİN MEVCUT DURUMU	11
1.9. KATILIM BANKALARININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE GELİŞİMİ.....	14
1.9.1. Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkiler.....	15
1.9.1.1. Atıl Fonların Hareketi Geçirilmesi	16
1.9.1.2. Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi.....	16
1.9.1.3. Reel Sektörün Finanse Edilmesi	17
1.9.1.4. İstihdam Aktırılması	17
1.9.1.5. Yabancı Sermaye Transferi Sağlanması	18
1.9.1.6. Rekabetin Geliştirilmesi	18
1.9.1.7. Maliyetleri Düşürücü katkılar	19
1.9.2. Katılım Bankaları’nın Aktif Kalitesini Geliştirmesi	22
1.9.3. Karlılık.....	31

1.10. BANKA TÜRLERİ	33
1.10.1. Ticaret Bankaları	33
1.10.2. Kalkınma Bankaları.....	34
1.10.3. Yatırım Bankaları	34
1.10.4. Katılım Bankaları	35
1.10.5. Halk Bankaları.....	35
1.10.6. Emlak Bankaları	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	37
DÜNYADA KATILIM BANKACILIĞI	37
2.1. KATILIM BANKACILIK SİSTEMİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	37
2.2. KATILIM BANKALARI VE KLASİK BANKALAR ARASINDAKİ FARKLARI.....	37
2.3. KATILIM BANKALARININ ORTAYA OLUŞMASINA YOL AÇAN NEDENLER.....	43
2.3.1. Dini Nedenler	43
2.3.2. Ekonomik Nedenler.....	43
2.3.4. Sosyal Nedenler.....	44
2.4. DÜNYADA FAİZSİZ BANKACILIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ	44
2.5. FAİZ VE RİBA'YI ELEŞTİREN TANIMLAR.....	45
2.5.2. İslam'a Göre Faiz Yasağı	46
2.5.2. Faiz İncil'e Göre.....	47
2.5.3. Musevilikte ve Hristiyanlıkta Faiz	48
2.5.4. Kapitalizmde Faiz.....	49
2.6. DÜNYADA KATILIM BANKACILIĞININ DURUMU.....	50
2.6.1. Endüstri Ne Kadar Büyük	51
2.7. DÜNYADA İSLAMİ BANKACILIĞINI AKTİF GELİŞİMİ.....	52
2.7.1. İslam Ülkelerinde İslami Bankacılık Uygulaması.....	53
2.7.1.1. Malezya.....	53
2.7.1.2. Sudan	53
2.7.1.3. İran.....	54
2.7.1.4. Suudi Arabistan.....	54
2.7.1.5. Kuveyt.....	54
2.7.1.6. Mısır.....	54
2.7.1.7. Güney Afrika	55

2.7.1.8. Bahreyn	55
2.7.1.9. Körfez Ülkeleri	56
2.7.1.10. İngiltere	56
2.8. KATILIM BANKALARININ FON TOPLAMA VE KULLANDIRMA YÖNTEMLERİ	58
2.8.1. Katılım Bankacılığında Fon Toplama Yöntemleri	58
2.8.1.1. Özel Cari Hesapları	58
2.8.1.2. Katılma Hesapları	59
2.8.1.3. Sendikasyon Kredileri	60
2.8.2. Katılma hesapları Kar Dağıtımı	61
2.8.2.1. Birim Değeri	61
2.8.2.2. Hesap Değeri	61
2.8.2.3. Birim Hesap Değeri	61
2.9. FON KULLANDIRMA YÖNTEMLER	63
2.9.1. İslami Bankaların fon kullandırma Yöntemleri	64
2.9.1.1. Nakdi krediler	64
2.9.1.1.1. Mudaraba	64
2.9.1.1.2. Murabaha	64
2.9.1.1.3. Müşaraka	65
2.9.1.1.4. Leasing	65
2.9.1.1.5. İstisna	66
2.9.1.1.6. Selem	66
2.9.1.1.7. Komodite	67
2.9.1.1.8. Wakala	67
2.9.1.1.9. Joala	67
2.9.1.1.10. Karz-ı Hasen	68
2.10. KATILIM BANKALARININ FON KULLANDIRMA (KREDİLENDİRME) FAALİYETLERİ	68
2.10.1. Bireysel Finansman Desteği	68
2.10.2. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı	68
2.10.3. Proje Finansmanı	69
2.10.4. Döviz kredisi	69
2.10.5. Teverruk	69
2.10.6. Sukuk Yöntemi	70

2.11.TAHVİL VE SUKUK KARŞILAŞTIRMASI	70
2.11.1. Türkiye’de Sukuk	72
2.12. GAYRİNAKDİ KREDİLER	74
2.12.1. Teminat Mektupları	75
2.12.2. Akreditif	76
2.12.3. Kabul /Aval/ Kredileri	76
2.12.4. Harici Garantiler	77
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	78
TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞI	78
3.1. TÜRKİYE’DE KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ	78
3.2. KATILIM BANKALARININ MEVZUATI KARŞISINDAKİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	78
3.2.1. Katılım Bankalarının Kuruluş ve Faaliyet İzinleri	78
3.2.2. Kuruluş şartları	79
3.2.3. Kurucularda Aranılan Şartlar.....	80
3.2.4. Faaliyet İzni;	81
3.2.5. Kuruluş İzninin İptali	82
3.2.6. Denetim ve Alınacak Önlemleri	83
3.2.7. Katılım Bankalarının Önlem Alınması Gerektiren.....	83
3.2.8. Katılım Bankalarının Kısıtlayıcı önlemleri;	84
3.2.9. Katılım Bankalarının Faaliyet izninin Kaldırılması veya Fona Devri.....	85
3.3. TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN KATILIM BANKALARI	86
3.3.1. Albaraka Türk Katılım Bankası.....	87
3.3.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası	87
3.3.3. Türkiye Finans Katılım Bankası.....	88
3.3.4. Ziraat Katılım Bankası	90
3.3.5. Vakıf Katılım Bankası	91
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	92
SONUÇ	92
KAYNAKÇA.....	93

TABLÖLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Türk bankacılık sistemindeki bankalar 3 grup halinde sınıflandırılmıştır.....	12
Tablo 2. Türk Bankacılık Sektörünün Büyüklüğü.....	13
Tablo 3. Katılım Bankaları Hakkında Genel Bilgi.....	20
Tablo 4. Türk Bankacılık Sektörü ile katılım Bankacılığın Karşılaştırmalı Görünümü (2017).....	21
Tablo 5. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Bin TL).....	23
Grafik 6 . Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörün Aktif Gelişimi ve İçindeki Payı %.....	25
Tablo 7. Türk Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankalarının Toplanan Fon Gelişimi (Bin TL).....	26
Grafik 8. Katılım Bankaları Bankacılık Sektöründeki Toplanan Fon Payı (%).....	27
Tablo 9. Türk Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankaları'nın Kullandırılan Fon Gelişimi (Bin TL).....	28
Grafik 10 . Katılım Bankalarının Kullandırılan Fon Gelişim (%).....	29
Tablo 11. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi (Bin TL).....	30
Grafik 12. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi (%).....	31
Grafik 13. Katılım Bankalarının Sermaye Yeterlilik Oranı Bankacılık sektörü içindeki payı %.....	32
Tablo 14. Katılım Bankalarının Başlıca Finansal Büyüklükleri (Milyon TL).....	33
Tablo 15. 2015 İslami finans, Bankacılık varlıklarının küresel payı grafikte aşağıda yer almaktadır.....	52
Tablo 16. 2009 – 2013 Yılları Arasındaki Ticari Bankaların Toplam İslami Finans Varlıkları.....	53
Tablo 17: Tahvil ve Sukuk karşılaştırılması.....	73
Tablo 18. Türkiye’de Sukuk İhraçları.....	75
Tablo 19. Türkiye’de Garanti ve Kefaletler Mevcuttu.....	77

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BDDK: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BSMV: Banka Sigorta Muameleleri Vergisi

IBRD: Dünya Bankası

IMF: Uluslararası Para Fonu

İKB: İslam Kalkınma Bankası

KKDF: Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu

KT: Katılım Bankası

ÖFK: Özel Finans Kurumu

S: Sayfa

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TC: Türkiye Cumhuriyeti

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TKBB: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TL: Türk Lirası

TMSF: Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

USD: Amerikan Doları

YP: Yabancı Para

Özet

Günümüz dünyasında bir ihtiyaç haline gelen bir ekonomik yaklaşım söz konusudur. İslami bankacılık alanında yapılan çalışmalarla bu ihtiyaçlara cevaplar aranmaktadır. Bu çalışmalar da ekonominin birçok alanında yapılmaktadır. Ama Finans kısmında da bu konular ele alınarak ayrı bir önem arz etmektedir. Finans içerisinde de birinci sırada bankacılık sistemi karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de finansı oluşturan ögeler arasında bankacılığın payı % 60 ‘tır. İslam ekonomisine bankacılığı da dâhil ettiğimizde çok ivmeli bir ilerleyiş görülebilmektedir. Türkiye’de hâlihazırda özel ve devlet olmak üzere bu konularda yapılan teşebbüsler vardır. Tezimde bütün bu gelişmelere, uygulamanın İslami bankacılık sisteminin metotlarına, politikalarına, ekonomik yaklaşımları üzerine yoğunlaştım. Dünya’da da bu alana büyük ölçüde rağbet edildiği görülmektedir. Bu konuya ilgi duyan ülkeler arasında İngiltere gibi Müslüman olmayan devletler de mevcuttur. Müslüman ülkeler bu alandaki potansiyelini kullanarak çok farklı adımlar atabilirler. Böylece İslam ekonomisini ve katılım bankacılığını iyi anlamaya ve verimli bir şekilde uygulamaya ihtiyacımız vardır.

Anahtar Kelimeler: Katılım bankacılığı, faizsiz finans kurumu

Abstract

In today's world, there is an economic approach that becomes a necessity. In the field of Islamic banking, answers to these needs are sought through the work done. These studies are carried out in many areas of the economy. But in the Finance section, these issues are of special importance. Within the finance sector, the banking system is in the first place. The share of banking in Turkey between elements forming Finance 60% t. When we include the banking in the Islamic economy, a very accelerated progress can be seen. There are already undertakings in Turkey which are private and devolved. In this connection, all these developments are concentrated on the methods and policies of the Islamic banking system and their economic approaches. It is seen that the world is also very popular in this area. Among the countries who are interested in this topic it is also available to non-Muslim states such as Britain. Muslim countries can take very different steps by using the potential in this area. Thus, we need to apply the Islamic economy and participation banking well and efficiently.

Keywords: Participation banking, interest-free financial institutions

GİRİŞ

Modern dünyada karşımıza çıkan bazı ekonomik sistemler bulunmaktadır. Hepsinin kendi içinde güçlü ve zayıf tarafları vardır. Ekonomiye baktığımızda insanın temel alındığı görünmektedir. İslami bankacılık faaliyetleri de, İslami sosyo – ekonomik hayata dair kurallar dikkate alınarak yapılır. Bu kurallar, baştan faiz yasağı ve riskin paylaşımı olmak üzere, ticaretin teşvik edilmesi, spekülasyondan kaçınma, haram ve yasak olan alanda girişimde bulunmaması, sözleşmeye bağlılık ve başlıca ahlaki kurallardır. Sistemler insanlar için kurulmaktadır. Bu sebeple işsizinden, işverenine, çalışanından, yatırımcısına kadar hepsine uygun olması gerekmektedir.

İslami bankacılığın yapısına aykırı olan faiz uygulaması, Dünya’da 16. Yy’dan beri kurulmaya çalışılan kapitalist sistemin en önemli silahlarındadır. İslam’da yasaklanmış faiz; parasal sistemde fakirden çalıp, zengine veren bir mekanizma gibi işlemektedir. Bugün dünya nüfusunun %1 dünya mal varlığının % 40’na sahiptir ve bu açık giderek artmaktadır. Faizin bir de ekonominin pasifleştirilmesi ve krizlere sebep olma etkileri vardır. Faiz demek üretmeyen adamı tüketme hakkı vermek demektir. Bu sistem de adaleti bozmaktadır. Bu felakete karşı İslami bankacılığın çok büyük önemi ortaya çıkmaktadır. Türkiye’nin de güçlü bir şekilde bu sistemlere karşı İslami bankacılığı kullanarak ayakta durmaya ihtiyaç vardır.

Dünya bankacılık tarihine bakıldığında, faizsiz bankacılık sisteminin teorik olarak bundan 50 yıl önce tartışılmaya başlandığı görülmektedir. 1970’li yıllara gelindiğinde ise bu düşüncenin teoriden pratiğe dökülmeye başlanmıştır. Katılım bankacılığı faaliyetlerinin ortaya çıkmasındaki en büyük etken, İslâm dininin belirlediği bazı kurallardır. İslâm dininde faiz kesin bir şekilde yasaklandığından, Müslümanların atıl kalan birikim ve fonlarının, katılım bankacılığı sistemi ile ekonomiye kazandırılması öngörülmüştür.

Katılım bankaları, Müslümanların ekonomik ihtiyaçlarına, faiz kullanmadan cevap vermeye çalışan finans kurumlarıdır. Dünya bankası, yoksulluğu azaltmak, finansmana erişim imkânlarını genişletmek, mali sektörü geliştirmek ve müşteri ülkelerde finansal sektörün istikrarını ve dayanaklığını korumak için faiz finansmanı ile birlikte çalışmaktadır. Hâlbuki İslami bankacılığın ilkelerine göre para, alınıp satılan bir mal olarak görülmez. Buna bağlı olarak İslami finans, Müslüman olmayan ülkelerde dâhil olmak üzere, dünya çarpında finansman için etkili bir araç olarak ortaya çıkmıştır.

Önde gelen finans sistemlerinden biri olan İslami finans, küresel finans sistemini de içine katarak sağlam kanıtlar keşfeden, aşırı yoksulluğu sona erdirmeyi hedefleyen ve paylaşılan refahı artırma konusunda zorlukların üstesinden gelmeye yardımcı olma potansiyeline sahiptir. İslam finans endüstrisi yılda % 10- 12 büyümekte ve son 10 yılda hızla genişleyen bir performans sergilemektedir. Türkiye’de Katılım bankacılığının uygulanması tamamen İslami bankacılık olarak tanımlanan düşünce değildir. Bu kurumlar İslami bankacılık esaslarını yasal ve ekonomik olarak yerine getirmediğinden tamamen İslami bankacılık olmadığı anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere bankalar mevduat olarak topladığı fonları bir ekonomi kredisine aktarmaktadır. Genellikle, bankacılık fonunun ağırlıklı olarak fonlandığı kısımdan fon toplayıp fon isteği olan tarafa aktarılması durumudur.

BİRİNCİ BÖLÜM

Katılım Bankalarının Görev Tanım aşağıda yer almaktadır¹;

- Katılım fon kabulü.
- Nakdi, gayrinakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri.
- Nakdi ve kaydı ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri.
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri.
- Saklama hizmetleri.
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri.
- Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçları alım satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanet alınması işlemleri.
- Ekonomik ve finansal göstergeler, sermaye piyasası araçlarını, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri.
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri.
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç ve halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri.
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri.
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlüklerin üstlenmesi işlemler gibi garanti işleri.
- Yatırım danışmanlığı işlemleri.
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi.

¹ Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı.
- Faktöring ve forfaiting işlemleri.
- Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık.
- Finansal kiralama işlemleri.
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri.
- Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

1.1.Bankacılık Kavramı

Banka kelimesi Türkçe’de tezgah, masa ya da sıra anlamına gelen İtalyanca kökenli “banko” kelimesinden gelmektedir. Bankalar yüzyıllardan beri pek çok ilerleme ve gelişme kaydetmiştir. Banka teriminin, konularına ve çeşitlerine bağlı olarak çok farklı tanımları yapılmaktadır.²

Ekonomik koşulların ve buna bağlı olarak finansal enstrümanların sürekli ve hızla değişmesi nedeniyle Banka’nın net bir tanımının yapılması oldukça zordur. Yapılmaya çalışılan tanımlar daha çok bankaların nasıl görüldüğüne bağlı olarak oluşan birtakım yorumlardan ibarettir. Zaten bu zorluklar sebebiyledir ki, bankalar yasası da bankayı tam olarak tanımlayamamıştır.³

1.2.Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Bankacılık hizmeti ticaret kadar eskidir. Tarihte ilk bankacılık hizmetlerinin eski Sümer ve Babil’e kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Sümerlerde M.Ö. 3500 yılında kurulan “maket”, bilinen ilk bankacılık kuruluşudur. Hamurabi yasalarında, banka maketleri işlemlerini nasıl yöneteceğini, borcun vadesinde nasıl tahsil olacağını, borçlunun hangi

² Mehmet Takan, Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s. 2.

³ Sibel Doğan, “Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği”, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2008, s.4.

mallarının ne yolla borcun tasfiyesinde kullanacağını açıklanmıştır. Maket'in rakipleri ilk borç verenler olarak bilinmektedir.⁴

Sümerler'de, uzak ülkelerle olan mal değişimlerinde banknot gibi dolaşan çek kullanılmaktaydı. Bu, bankacılık tarihi incelemesinde mevduat kabulü ve kredi olarak kabul edileceğimiz ilk bankacılık etkinliğidir. İlk bankacılık işletmelerinin M.Ö. 2000 yılında Babil'de başladığı bilinmektedir. İlk bankaların tapınaklar, ilk bankacıların da rahipler olduğu söylenir. Banka hukuku tarihçesinde tapınakların en güvenilir yerler olmaları dolayısıyla birçok kimsenin değerli eşyalarını, para gibi kullanılan nesnelerini, banka tanrılarına sunulan armağanlarında eklenmesiyle büyük birikimlerin oluşturduğunu söylenir. Bazı güvencelerle ödünç olarak verdiklerini, daha sonra faizi ile birlikte geri aldıkları belirtilmektedir. Bu dönemde borçlanma faizi yıllık %33, %20 veya %10'u geçmezdi. Bu faiz oranları tahıl, hurma ve diğer maddeler için uygulanmaktaydı. Eski Mısır, Eski Yunan ve Roma'da banka işlemleriyle uğraşan kurumların var olduğu bilinmektedir. Eski Mısır'da bileşik faize herhangi bir limit getirilmemiştir. Faiz oranları yükseldiğinde devlet belli kentlerde devlet bankaları kurmaya başlamıştır. Yunan maketleri devletten veya vatandaşlardan alınan ve geri verilmeyen emanetlerden, dinsel mülkiyetten gelen gelirle sermayeye sahiptirler. Dünya politikası ve ticaretinin Roma'ya kayması sonucu Roma'nın bankerlerinin işlerini genişlettiği bilinir. Roma'da bankerlik çeşitli şubelere ayrılmış, banka işlemlerini ilgilendiren birçok hukuk teorisi ortaya çıkmıştır. Ortaçağ Avrupa'sında politik istikrarsızlık, yolların güvensizliği, şehirlerin kale duvarlarının arkasına çekilmeleri ve süregelen savaşlar, ekonomik ve ticari faaliyetleri büyük ölçüde felce uğratmıştır. Kredi işlemlerinin ve faizin yasaklanması ve bu işlemleri gerçekleştirenlerin şiddetli cezalara tabi tutulması bankacılığın gelişmesini ve yayılmasını önlemiştir. Dünyada tarihsel olarak eski dönemlere uzanan bankacılık faaliyetleri 12. yüzyılda İtalya'nın Cenova şehrinde bankerler sayesinde önemi büyük atılım kazanmıştır. Bankerler 13. ve 14. yüzyıllarda başka ticaret merkezlerinde de yayılmıştır. 1407'de Cenova bankası denilen "Casa Di son Giorgio" isimdeki banka kurulmuştur.⁵

⁴ Hamdi Doğan, Cumhuriyet Döneminde Yerel Bankacılık; Akhisar Tütüncüler Bankası Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, CİLT 9, S.18, 2012, s. 398.

⁵ <http://www.tarihnotlari.com/bankaciligin-tarihcesi> Erişim Tarihi 23.11.2016.

1.3. Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi

Özellikle banka dışı finansal araçlar, finansal sistemin temelini oluşturur, ekonominin işlevini yerine getirmesi ve kullanım alanlarına dağıtılmasında önemli bir rol oynamışlardır.⁶

Türkiye’de bankacılığın başlangıcı batıyla karşılaştırdığında tamamen geç denebilecek bir süre de uygulanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda yabancı sermaye ile gelişmeye başlayan sektör, Cumhuriyet sonrası dönemde hız kazanmıştır.⁷

1.3.1.Osmanlı Döneminde Bankacılık

1840 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nda iki kâğıt yayımlanarak bütçe açıkları kapatılmıştır. Kaima diye adlandırılan bu para miktarı, Osmanlı Hazine’sinin ihtiyacını karşılamak amacıyla kısa bir süre içinde önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Sürekli dış ticaret açığının etkisiyle birkaç yıl içinde yabancı para birimleri karşısındaki değeri önemli ölçüde düşen ithalat finansmanı dış pazarlarda kaynakları bulmak zorunda kalmıştır. Bu sebeple Osmanlı hükümetin kaimelerin dış değerinin korunması için 1845 yılında Galata bankacılarından ikisinin büyükleri ile anlaşma yaparak, Osmanlı yabancı finansal piyasaları finanse etmek için ithalat finansmanının sabit ve döviz kurları ile bankerler tarafından finanse edilmesine başlamıştır. 1847’de bankacılar aynı işi gerçekleştirecek bir bankanın kurulmasını talep etti ve bu talep hükümet tarafından kabul edildi ve İstanbul Bankası kuruldu⁸.

Osmanlı döneminde bankacılığı 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası ile başladığı yaygın olarak kabul edilen bir görüştür. Osmanlı Bankası’nı, İmparatorlukta faaliyet göstermiş olan diğer yabancı bankalardan ayıran en önemli özellik, banka 1863 anlaşması ile para basma ayrıcalığını elde etmiş olmasıdır. Ayrıca devlet bu bankaya bütçesini denetleme yetkisi vermiştir. Bunların karşılığında banka, hükûmete teminat karşılığı kısa vadeli avans vermekle yükümlü tutulmuştur. 1863 yılında çiftçilere, uygun

⁶ Mehmet Takan, Melek Acar Boyacıoğlu, “Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntemi”, 5.b., Ankara; Nobel Akademik Yayımları, Ağustos, 2013, s.3.

⁷ Mehmet Yazıcı, Bankacılığa Giriş, 2.b, Beta Basım, İstanbul, 2013, s.4.

⁸ Faruk Akın vd, “Bankacılık Giriş ve İlkeleri”, 4.b., İstanbul; Beta Basım Yayımları, 2015, s. 45.

koşullarda tarımsal kredi verilmesi amacıyla memleket sandıkları kurulmuştur. 1888 yılında tarımsal kredilendirmeyi devlet denetimine alacak olan Ziraat Bankası, ilk devlet bankası sıfatıyla kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu’nun, Batılı ülkelerin 18. ve 19 yüzyıllarda gerçekleştirdikleri Sanayi Devrimi’ni gerçekleştirememesi, hatta İmparatorluğun son dönemlerinde sanayi ve ticari yaşamdaki duraklama neticesinde ekonominin dışa açık ve borçlu hale gelmesi, bankacılığın oluşumu, gelişimi ve yapısı üzerinde bazı etkiler görülmüştür. 1847’den Cumhuriyet ilan edildiği 1923 yılına kadar geçen süre zarfında; para ve kredi piyasasında etkili olan bankalar, çoğunlukla yabancı sermaye veya yabancı kuruluşlar tarafından kurulmuştur⁹.

1.3.1.1.Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türkiye’de kurulan Bankalar

Osmanlı döneminde Türkiye’de kurulan bankaları aşağıda yer almaktadır;¹⁰

1848- İstanbul Bankası “Banque de Constantinople”

1856- Banka-ı Osmani “Ottoman Bank”

1860- Türkiye Finans

1865- Şirket-i Ümraniye-i Osmaniye “Societe General de l’Empire Ottomane”

1863- Ziraat Bankası

1866- Emniyet Sandığı

1914- Adapazarı İslam Ticaret Bankası

1914- Milli Aydın Bankası

1919- Adapazarı Emniyet Bankası

1.3.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık

Cumhuriyet döneminde, ulusal sanayi ve bankacılığın geliştirilmesine yönelik bazı çabalar ön plana çıkmıştır. Bu amaç doğrultusunda toplanan İzmir İktisat Kongresi’nde önemli kararlar alınmıştır. Alınan bu kararların ardından Türkiye İş Bankası kurulmuştur. Cumhuriyet Döneminin ilk özel bankası olan Türkiye İş Bankası, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla, gerek sanayi gerek ticaret

⁹<http://www.ekodialog.com/Makaleler/bankaciligin-tarihsel-gelisimi.html> Erişim tarihi 13.4.2017.

¹⁰ Sefer Gümüş, “Bankacılıkta Pazarlama”, 1.b., İstanbul; Hiperlink Yayınları, 2014, s. 38-39.

sektörlerine kredi vermek ve gerekse sanayi ve ticari girişimlerde bulunmak görevlerini üstlenmiştir¹¹. O dönemde faaliyet gösteren başka bir banka Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 1930 yılında kurulmuştur. Bu önemli gelişmelerin yanında 1923-1933 yılları arasında çok sayıda yerel bankanın kurulmuş olması, bankacılık alanında kayda değer gelişmeler gerçekleştiğini göstermektedir. Özellikle yerel tacirlerin kredi ve banka hizmeti taleplerinin karşılanması amacıyla kurulmuş olan yerel bankaların birçoğu, 1929 dünya ekonomik krizinin olumsuz etkileri sebebiyle faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır¹². 1929 Dünya ekonomik krizi Türkiye ekonomisini olumsuz yönde etkilenmiş ve bunun sonucunda ekonomi politikasında devletçilik ön plana çıkmaya başlamıştır. 1930 yılında Türkiye’de bir dönemde devlet bankaları kurulmaya başlamıştır. 1934 yılında yürürlüğe giren birinci beş yıllık sanayi planı, kalkınma için büyük bir önem taşımaktadır. Bu plan neticesinde kurulan devlet bankaları da göz önünde bulundurulursa, bu hamle “devlet eliyle sanayileşme” politikasının bankacılık sektörüne de yanması şeklinde değerlendirilebilir¹³.

1.3.2.1.Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kurulan Bankalar

Cumhuriyet döneminde Türkiye’de kurulan bankaları aşağıda yer almaktadır;¹⁴

1924- Türkiye İş Bankası

1924- Akhisar Tütüncüler Bankası (Tütünbank= YaşarBank)

1927- Denizli İktisat Bankası

1927- Kocaeli Halk Bankası (Türk Ekonomi Bankası= TEB)

1927- Eskişehir Bankası

1928- Türkiye İmar Bankası

1929- Lüleburgaz Birlik Bankası

1930- T.C. Merkez Bankası

¹¹ Tuncay Artun, İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1983, s.42.

¹² Oğuz Yıldırım, Türkiye’de Bankacılık Sektörü, Tarihsel Gelişimi, Temel Soruları, Mali Riskler ve Yeniden Yapılandırma, Dış Ticaret Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 30, Ankara, Ocak, 2004, s.2-3.

¹³ Yıldırım, a.g.m., s. 3.

¹⁴ Sefer Gümüş, a.g.e., s. 39.

1.4.Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde; ekonomik gelişme için ulusal bankacılığın kurulmasının gerekliliği vurgulanmış ve özel kesimin imkânlarının henüz güçlü bankalar kurulması için yeterli olmadığı, dolayısıyla bankaların kurulmasında devlet katkısının olması gerektiği ifade edilmiştir. Kongreye katılan tüccarların ticaret bankası kurulması isteği üzerine 1924 yılında Türkiye İş bankası bir özel sektör bankası olarak kurulmuştur. Kongreye katılan sanayicilerin önerileri ile 1925 yılında Türkiye sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Bu banka Türkiye'de ilk kalkınma bankasıdır. Banka 1923'de Türkiye sanayi ve kredi bankası adını almış, 1933 yılında ise Sümerbank'a devredilmiştir. İzmir İktisat Kongresi'ne katılan tarım kesimi temsilcilerinin tarım sektörüne kredi verilmesi amacıyla, Ziraat Bankası'nın güçlendirilmesini istemeleri nedeniyle, Ziraat Bankası'nın sermayesi 1924 yılında aktırılmış ve bankaya tarımsal kredi vermenin yanında her türlü bankacılık faaliyetinde bulunabilme yetkisi verilmiştir. Konut kredisi vermek amacıyla Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş olup, bu banka 1946 yılında Emlak ve Kredi Bankası adını almıştır. Cumhuriyet döneminde bankacılık alanında atılan en önemli adımlardan birisi de 1930 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kurulması olmuştur ¹⁵.

1.5. Planlı Dönem (1960-1980)

1950'lerin sonunda ekonominin içine girdiği durgunluk ve 1958 istikrar programına rağmen ekonomik dengelerin kurulmaması, 1950'li yıllarda uygulanan liberal ekonomi politikasının terk edilmesine, ekonomik alanda kamunun müdahalesinin arttığı karma ekonomi uygulamasına geçilmesine ve ithal ikamesine dayalı bir sanayileşme politikası izlemesine yol açmıştır. Planlı dönem (1960-1980) bankacılık sektörü önemli ölçüde devlet kontrol altında kalmıştır. Mevduat ve kredilere uygulanacak faiz oranları, banka komisyon oranları ve kredi limitleri, izlenen ithal ikamesi politikası doğrultusunda belirlenmiş ve bankaların en önemli işlevlerinin kalkınma planlarında yer alan yatırımların finansmanlarını sağlaması olduğu vurgulanmıştır. Faiz ve döviz fiyat

¹⁵ Türkiye Bankalar Birliği 2008, "50. yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık sistemi" 1958-2007 ", TBB Yayın No:262, Kasım 2008,s,3.

değişmelerinden kaynaklanan risklerin bulunmadığı, ürün ve fiyat rekabetin olmadığı bir ortamda faaliyet gösteren özel bankaların olması sebebiyle, mevcut bankaların yeni şube açmaları teşvik edilmiş, ortalama sabit maliyetlerin düşürülmesi için küçük bankaların birleştirilmesine çalışılmıştır¹⁶.

Bankacılık sistemi 2001 krizinden sonra önemli ölçüde kaybettikleri sermayelerini güçlendirmiştir. Bunu yapamayan bankalar birleşmiş veya TMSF'ye alınmıştır. Bankacılık sektörü krizin etkisiyle hızla küçülen 2005 yılına gelindiğinde yaralarını sarmaya başlamış, konut kredileri ve kredi karlarında önemli bir büyüme gerçekleştirmiştir. 2008 yılında yaşanan küresel finans krizi ülkemiz bankalarının büyümesi üzerinde olumsuz etki oluşturmalarına karşın, güçlü sermaye yapısı ve yüksek karlılık nedeni ile bankacılık sektörü günümüze kadar büyümesini sürdürmüştür.¹⁷

1.6. Faizsiz Bankacılık ve Türkiye’de Kurumsallaşması

Faizsiz Bankacılık, Türk finansal sistemine 1983 yılında özel finans kurumu olarak girmiştir. 2005 sonuna kadar bu faaliyetlerini sürdürmüştür, fakat 1 Kasım 2005 tarihli 5411 sayılı bankacılık kanunu ile katılım bankası haline gelmişlerdir. Kanunun 3. maddesi katılım Bankası’nı şu şekilde tanımlamaktadır. ”Bu kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır”. Özel finans kurumu modeli, Türkiye’ye mahsustur. Dolayısıyla bu biçim, Faizsiz Bankacılığın başlangıca göre onu tanımlamak için yetersiz olduğunu tartışılmıştır¹⁸.

1.7. Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizlerin sonrasında uluslararası finans çevrelerinde bankacılık düzenlemeleri, denetim sistemleri ve sektörde yenide yapılandırma konuları tartışılmaya başlamıştır. Krizler nedeniyle gelişmekle ilgili finansal sistemlerde

¹⁶ Türkiye Bankalar Birliği 2008, ”50. yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık sistemi” 1958-2007” ,TBB Yayın No:262, Kasım 2008,s. 11-12

¹⁷ Yazıcı, a.g.e., s.7-8.

¹⁸ Mehmet Emin Özcan, Temel Hızıroğlu: Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı ‘’, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Al Baraka Türk Yayınları, İstanbul 2000, s, 191-196.

istikrarın korunması ve bankaların etkin ve güvenilir bir biçimde varlıklarını sürdürebilmeleri için en uygun düzenlemedir¹⁹.

Yenide yapılandırılması bankacılık sektöründe yani bir ülkede meydana gelen banka iflaslarını toplam bankacılık sektörünün %20'sinden fazlasını etkilenmesi üzerine, bankacılık sektörüne güvenin tekrar sağlanması ve sektörünün iyileştirilmesi amacıyla konulması şeklinde tanımlanmaktadır²⁰.

Her ülkede bankacılık sektörünün yeniden yapılandırmasında, değişik sistemler izlenmektedir. Bu sistemler, o ülkenin sosyo-politik ve makroekonomik yapısına bağlı olarak dikkatlice seçilmesi gereken yöntemlerde, Bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma temel ilkeleri değişmektedir²¹.

1.8. Türk Bankacılık Sisteminin Mevcut Durumu

2000 ve 2001 yılları arasında yaşanan krizler, bankacılık sektörünü farklı kanallardan ve önemli şekilde etkilemiştir. Krizler; yükselen faiz oranları, vade uyumsuzluğu, bankalar için fon kaybına ve portföylerinin elinde bulundurduğu menkul kıymetlerin de değer kaybetmesine neden olmuştur. 2001 yıl şubat ayında dalgalı kur sistemine geçiş sonrasında Türk Lirası'nın döviz kurlarına karşı hızlı değer kaybetmesi nedeniyle, yüksek açık pozisyonla çalışan bankalar önemli miktarda kambiyo zararlarına maruz kalmıştır. Yaşanan krizler, bankacılık sektöründeki yapısal sorunların yönelik kapsamlı bir programın artık ertelenmediğini ortaya koymuştur. Bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programını 15 Mayıs 2001'de uygulamaya başlamıştır.²²

Bankacılık sektörü kriz sonrasında uygulanmakta olan yeniden yapılandırma programlarının farklı bir önemi bulunmaktadır. Bankalar, uygulanan üstelik yapılandırma programında adım uydurmak için teknolojik yeniliğe karşı, bilgi ve rekabet avantajını karşılayan kimse bir bünye özümsemek zorunda kalmışlardır. Bu nedenle 2001 krizinden sonra bankalar kar ve büyümeye dayalı bir bankacılık yaklaşımı yerine hızlı bir değişim sürecine girmişlerdir. İnsanlara verdikleri önemin arttığı, büyüme ve kârların kurumsal bir anlayışa dayalı olduğu bir yapıyı geliştirdiler. Çünkü

¹⁹ Melike Alparslan, Bankacılık Sistemlerinde Düzenleyici Rejim ve Temel İlkeleri, Bankacılar Dergisi, Sayı: 34, Eylül, 2000, s.1.

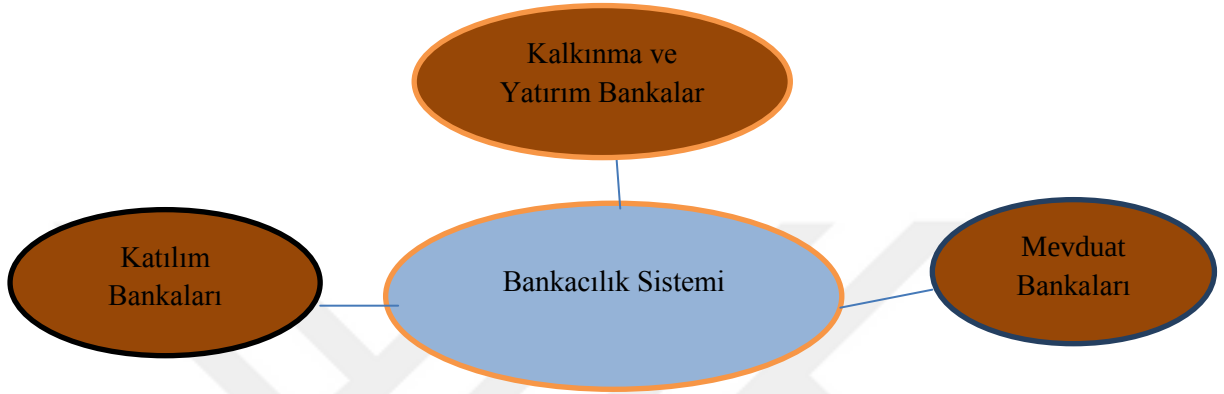
²⁰ Yıldırım, a.g.m.,1-19.

²¹ Yıldırım, a.g.m., 13-14.

²² BDDK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Yıllık Raporu 2001, s.12.

bankalar 2001 krizi sonrası rakiplerle yapılan işlemler açısından değil; ürün, hizmet kalitesi, önderlik vb. gibi farklı etkenlerde üzerinde de mücadele etmek zorunda kalmışlardır.²³

Tablo 1. Türk bankacılık sistemindeki bankalar 3 grup halinde sınıflandırılmıştır:

Kaynak: BDDK 2016

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nın 2016 yılsonu verilerine göre;²⁴ Türk bankacılık sektöründe Aralık 2016 yılı itibarıyla; 34 adet mevduat bankası, 13 adet 'kalkınma ve yatırım Bankası olmak üzere 47 adet 'klasik banka' bulunmaktadır. 5 adet de 'katılım bankası' faaliyette göstermektedir. Bu işlemler tamamlandığında, sistemdeki toplam banka sayısı 52'ye yükselmektedir. Katılım bankalarının sektörteki mevduat bankalarına oranı 39 yükselir, aynı zamanda mevduat bankaları altındadır.

²³ Emine Fırat, Türkiye'deki 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektöründeki Yapısal Değişim: 2001 Öncesi ve 2001 Sonrası Bir Karşılaştırma, INTERNATIONAL CONFERENCE ON EURASIAN ECONOMIES 2013. 598-599.

²⁴ http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/15785tbs_temel_gostergeler_raporu_aralik_2016.pdf, Erişim Tarihi: 29.04.2017.

Tablo 2. Türk Bankacılık Sektörünün Büyüklüğü

Bankalar	Kuruluş Sayısı	Aktifler		Toplanan Fonlar		Kıllandırılan Fonlar	
		Milyon TL	PAY (%)	Milyon TL	PAY (%)	Milyon TL	PAY (%)
Mevduat Bankaları	34	2.455.366	99.90	1.377.763	94.41	1.587.245	89.48
Katılım Bankaları	5	132.873	4.86	81.487	5.59	84.880	4.78
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	143.807	5.24	0	0	101.621	5.74
Toplam	52	2.731.047	100	1.459.241	100	1.773.745	100

Kaynak: (TKKB, Aralık- 2016)

BDDK Aralık 2016 yılının verilerine göre, Türk Bankacılık Sektörünün aktif büyüklüğü, Aralık 2016 döneminde bir önceki çeyreğe göre% 7,8 artışla 2.731.047 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bilançonun aktifini oluşturan varlıklar ‘zorunlu karşılıklar’, Takipteki alacaklar dışında, toplam kredilerin tutarı 1.734 Milyar TL’ye seviyesine ulaşmıştır. Bu yüzden, krediler bilançonun aşağı yukarı % 63 kadar aşmıştır. Bilanço (pasif) yükümlülüklerinin kaynaklarına baktığımızda, Mevduat (Toplanan Fonları),tutarını bir önceki yılına göre aşağı yukarı 1.245 Milyar TL. ’ye olurken %18,3 paya çıkmıştır²⁵.

BDDK 2017 yılı raporuna verilerine göre; Şubat 2017 tarihinde Türk Bankacılık Sektörünü aktif büyüklüğü 2.819.764 milyon TL olmuştur. Türk Bankacılık sektörün büyük aktif kalemi olan krediler 1.788.178 milyon TL iken, menkul değerler 360.167 milyon TL seviyesinde bulunmuştur. 2016 yılsonu itibarıyla sektörün aktif büyüklüğü %3,2 ve krediler artışla, menkul değerler toplamı %2,5’e paya kadar artmıştır. Bankaların kaynakları arasında en büyük kaynak olan mevduat, 2016 yılı sonuna göre%

²⁵ BDDK, Türk Bankacılık Sektörü temel Göstergeler Aralık 2016, s.1-2

2,1 oranında artarak 1.484.173 milyon TL gerçekleşmiştir. Şubat 2017 döneminde sektörün net kârı 8.454 milyon TL, sermaye yeterliliği standart oranı% 15,9 olarak gerçekleşmiştir²⁶.

Sektörün karlılığı devam artmaktadır. Böylece, 34 mevduat bankası, toplanan fonlar 1.377.763 Milyar TL'ye seviyesindeyken, 1.587.245 Milyar TL'ye kredi kullanırken, Katılım Bankaları 81.487 Milyar TL'ye fon fazlası kullanmış ve 84.880 Milyon TL'lik kredi kullandırmıştır.

1.9. Katılım Bankalarının Türkiye Ekonomisine Gelişimi

Türk bankacılık sektörü içinde katılım bankacılığını bir çok görüş açısından dikkat çekmiştir. Katılım bankacılığı ilk olarak 1984 yılında faaliyete geçen ‘ Faizsiz Finans Kurumları’nda sorunların başında gelen personel eksikliği diğer yandan daha net ve yeterli bir şekilde sistemin bilinmemesi gibi sorunlarla neredeyse hiç bilgi edinilmemiş bir alanda ‘kurumlaşma’ sıkıntısıyla baş başa kalmıştır. Bu bağlamda ilk faaliyete başlayan kurumlar okul fonksiyonu görmüşlerdir. 2000 yılına kadar bankacılık işlemleriyle genellikle sınırlı olan faaliyetler ,önümüzdeki yıllardan itibaren, eğitimli insan gücü ve kamu desteğiyle yeni bankacılık ürünlerini vermeye başlamışlardır. Böylece bir yandan farklılık ve yoğunluk artmaya başlamış, öte yandan kurumsallaşma usulunu tamamlanmaya çalışmışlardır. Yalnız katılım bankaları değil, genelde Türk Finans ve bankacılık sektörü, 2000’li yıllardan hızlı bir yeniden yapılandırma ve hızlı bir gelişme dönemine girmiştir. Bu işlemde bankacılık dahil olmak üzere Türk Finansal Sektörü 2005 yılı sonunda 591.5 Milyon TL iken, 2010 yılı sonunda yüzde 124 oranında artarak bilanço büyüklüğünü 1.324,2 Milyon TL'ye yükseltmiştir. Sonuç olarak, 2014 yılı sonunda finansal sektörün aktif büyüklüğü 2.3 trilyon TL'yi sınırını aşarken, bankaların bilanço büyüklüğü 1.994 Milyar TL'ye yükselmiştir. Bunun karşılığında, finans sektörü içindeki payı yüzde 86 artış göstermiş ve GSYH'ye oranı yüzde 114'tür.²⁷

Katılım Bankaları kurulup faaliyete geçinceye kadar ülkemizdeki tüm finansal sistemler kurulmuş ve faiz ilkesi doğrultusunda işletilmiştir. Bu yüzden, gerek tasarruf sahibi gerekse de girişimci haklar açısından herhangi bir seçeneği yoktur. Bu kurumlar

²⁶ BDDK, Haber bülteni Türk Bankacılık Sektörünün Konsolide Olmayan Ana Göstergeleri, Şubat 2017

²⁷ Bankalarımız 2014, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 311, Mayıs, s. 1-16.

sayesinde; "İnançlarından dolayı ilgi göstermeyen geleneksel tasarruf kurumlarının ekonomisi, altın, döviz, emlak ya da finansal kuruluşlar dışında" yastık "adı altında saklanan fonlar biçiminde olmasını temin etmiştir"²⁸.

Katılım Bankacılığı, Türk ekonomisi ve diğer Arap ülkelerinde ortaya çıkması için ekonomik nedenlerden biridir Arap dünyası, petrol de gelir kaynağı değerlendirerek fikri ile yakın ekonomik ilişki ve Türkiye'nin yapılmış olan ile ticaret hacmini göstermektedir²⁹.

Aralık 2010 verilerine göre, 607 şube ve 12.677 kişi toplam istihdam Katılım Bankaları ekonomide istihdam yaratma açısından önemlidir. Her geçen yıl şube genişlemesine ilişkin ilerleme gösteren ve istihdamın artırılması Katılım Bankaları, Türkiye ekonomisinde çok büyük bir iş hacmine izin veren görülmektedir³⁰.

1.9.1. Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkileri

Katılım bankaları, faizsiz sermayeye dayanan mevduat bankalarına paralel olarak ilk kuruluşundan bu yana gerçekleştirdikleri işlemlerin hemen hemen hepsini gerçekleştirmiştir. Katılım bankaları Türk bankacılık sistemini tamamlayıcı bankalardır ve işlevsel olarak mevduat bankalarına banzemekle birlikte fon toplama ve kullandırma yöntemlerinde de farklılık vardır. Katılım bankaları havale ve transfer işlemleri, döviz işlemleri, döviz hizmetleri, kredi kartı hizmetleri, teminat mektupları verme, akreditif işlemleri, poliçe, düzenleme gibi menkul kıymetlerin çekleri ve kesilmesi, çeşitli bankacılık ürün ve hizmetleri sunmaktadır³¹.

Katılım bankaları; Türkiye ekonomisinin son 20 yıldır yaşadığı serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecinde, küreselleşme hareketlerinde ve iki büyük krizde kendi yöntemleriyle önemli roller oynamışlardır. Katılım bankalarının özel çalışma esasları ve

²⁸ Ekrem Şahin, “Türkiye’de Düünden Bugüne katılım Bankaları” (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi), İstanbul, 2007, s.92

²⁹ Sedef Şen, “Türk Bankacılık Sistemin İçerisinde Katılım Bankacılığının Yapısal Analizi, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011, s.121.

³⁰ A.g.e. s. 121.

³¹ Mehmet Tenekeci, “ Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi; Türkiye Örneği (KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Konya, Şubat, 2017, s. 65.

üstlendikleri sorumluluklarla kayıt dışı ekonomiyi önlemesi, atıl fonların hareketi geçirilmesi, reel sektörü finans edilmesi, crowding-out etkisini azaltılması, rekabetin geliştirilmesi, maliyetleri düşürücü katkılar, yabancı sermaye transferi sağlaması, istihdamın artmasına katkıda bulundukları görülmektedir Katılım bankalarının Türkiye ekonomisine katkısını şu şekilde özetleyebiliriz³².

1.9.1.1. Atıl Fonların Hareketi Geçirilmesi

Katılım bankaları, yurt içinde ve yurt dışında ahlaki inançları nedeniyle kurumlara tasarruf etmeyecek olan altın, döviz, bina, arazi vb. Ekonomik şekilde muhafaza edilen tasarruflar üretim sürecine dâhil edilecektir. Bu nedenle üretim akışı yoluyla sağlanan ek kaynağa, üretim artıkça aynı zamanda banka kaynakları talebinde düşüş olacaktır. Bununla birlikte, daha az Merkez Bankası kaynağı ile çalışan bankaların sonuçları ortaya çıkarsa, emisyon oranının azaltılmasına yönelik yeni bir yöntem ortaya çıkacak ve banka alacaklılarından kaynaklanacak emisyonlara yönelik enflasyonist baskı da azalacaktır³³. Faizsiz bankalar ekonomide atıl kalan fonlar iken bir yandan tasarruf sahiplerine gelir sağlamakla birlikte işletmelerin ve diğer ekonomik kuruluşların kapasite kullanım oranlarını artırarak gelir ve kazanç elde etmektedirler³⁴.

1.9.1.2. Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi

Katılım bankaları, ulusal ekonomiler açısından birçok soruna neden olan kayıt dışı ekonominin önlenmesi konusunda önemli rol oynamaktadır. Her şeyden önce, kayıt dışı ve nitelsiz bir finansman sağlamayan katılım bankaları, bu ilke ile vergi kaybını önlemektedir. Mesela; taşıtlar, ilgili kayıt işlemlerini talep ettikleri ticaret için yetkili makam tarafından onaylanmalı ve konut alımları kaydedilmelidir³⁵.

³²Mustafa Mürsel Eskiçi, "Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri", (Süleyman Demirel Üniversitesi, İşletme Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Haziran, 2007, s. 107.

³³ Doğan, a.g.e., s. 43.

³⁴Mustafa uçar, Türkiye’de – Dünyada Faizsiz Bankacılık ve hesap sistemleri, Fey Vakfı Yayınları, s.169.

³⁵Emre Can Arslan, "Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisi Katkıları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü WorkingPaper Series, Tartışma Metinleri, İstanbul 2017, s.13.

1.9.1.3. Reel Sektörün Finanse Edilmesi

Faizsiz bankalar, murabaha, icara ve yatırımların bir bütün olarak projeye dayalı kâr veya zarar katılma yöntemlerini kullanarak reel ekonominin finansal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Uluslararası standartlar ve gerçek finansal kriterler, sağlanacak şirketlerin tercihlerinde kullanılır. Katılım bankası, toplanan fonların tümünü reel sektör hizmetleri sunmaktadır. Faizsiz bankalar, çalışma koşulları altında sabit bir zorunluluk olan Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) gibi faiz getiren yatırımları ele almamaktadırlar³⁶. Katılım Bankaları, finans sisteminde ekonomik derinliği artıran kurumlar olarak yer almaktadır. Üstelik değişken fon toplama ve ticaret esaslı finansman birimleri aracılığıyla, kendi tekliflerini artırarak mevcut kredi faiz oranlarını çekme işlevine sahiptirler. Bu nedenle, ekonomideki yatırımların hacminde, diğer bir deyişle milli gelirde artış sağlayan üretim malları ve hizmetlerin değerinde artışa neden olur³⁷.

1.9.1.4. İstihdam Aktırılması

Katılım bankaları ayrıca gerçek ekonomik fonlar sağlama, KOBİ ölçekli işletmelerin faaliyetlerini destekleme ve büyümeye katkıda bulunma ve istihdamı artırma konularında rol oynamaktadır. Katılım bankaları, reel sektör tarafından sağlanan kaynaklar yoluyla gerçekleştirilen yatırımlarla yeni istihdam alanları oluşturduğu için istihdam üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Katılım bankaları, istihdamı artırmak ve sağlıklı bir şekilde ayakta kalabilmek için kullandıkları fonlar aracılığıyla doğrudan veya dolaylı fırsatlar sağlamaktadır³⁸.

³⁶ Tenekeci, a.g.e., s. 66-67.

³⁷ Faruk Özbay, “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Uygulamaları, (Gazi Üniversitesi yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Projesi), İzmir, 2014, s.74-75.

³⁸ Eskici, a.g.e., s. 110.

1.9.1.5. Yabancı Sermaye Transferi Sağlanması

Türkiye'de faaliyet gösteren ilk faizsiz finansal kuruluşlar, özellikle Körfez ülkelerinden gelen yabancı yatırımcılar tarafından kurulmuştur. Faisal Finans, Kuveyt Türk ve Albaraka Türk, Körfez ülkeleri ve Ortadoğu ülkelerinin hakim ortakları ve sermaye kaynakları bu kurumlar, Türkiye'de faizsiz bankacılığa ilk yatırım yapan bankalardır. Katılım Bankalarının kurulmasından bu yana hem yerli sermayeyle kurulan yeni bankalar hem de yukarıda adı geçen bankalar, yabancı sermayeyi ülkeye çekme görevini üstlenmiştir. Sağlanan kaynaklar, sermaye hareketleri ve katılım bankaları ile sıcak ilişkiler sayesinde Türkiye'nin dış ticaret hacminde büyümekte ekonomik koşullara giderek daha da gelişmektedir. Katılım bankalarının spekülatif, riskli ve gerçek dışı işlemlerden uzak bir anlayış ve çalışma ilkesine sahip olması küresel yatırımcıları büyümekte olan ekonomimiz ile ilgilenmekte ve katılım bankaları aracılığıyla sermayenin transferinin gerçekleştiği görülmektedir³⁹.

1.9.1.6. Rekabetin geliştirilmesi

Katılım bankalarının özel yöntemleri, Türk bankacılık sisteminde farklı yapılara sahip önemli bir rekabet faktörü oluşturmaktadır. Her iki fonun toplanması ve toplanan fonların kullandırılması etabında alternatif sunmak için rekabet ortamını teşvik etmektedirler. Kâr / zarar ortaklığına sahip katılım havuzları, yatırımcılar ve tasarruf sahipleri için bir alternatiftir. Tekliflerini toplumun kesimlerinde toplamaya ilgi duymak, sistemin genişlemesinde rekabetin gelişmesine yol açmıştır⁴⁰.

³⁹ Eskici, a.g.e., s. 111.

⁴⁰ Didar Ustaoglu “ Türkiye’deki katılım Bankacılığı sektöründeki Yeri ve Önemi”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın. 2014, s. 68.

1.9.1.7. Maliyetleri Düşürücü katkılar

Katılım bankaları, sabit bir geri dönüş vaadiyle finansman aracı olarak kaynaklarını daha esnek bir biçimde piyasaya sunma olanağına sahiptir. Ekonomilerdeki değişme ve sıkıntılı dönemlerde bu özelliklerini kullanarak daha ucuza finansman temin ederler. Girişimciler ve işletmeler, yatırım kararlarını vermeden önce beklenen faydaları (karlılık) ve yatırım maliyetlerini karşılaştırdıklarını düşüneceklerdir. Katılım bankalarının yukarıda belirtilen rekabet avantajlarının, hem maliyet düşüşleri hem de finansman zorluklarının çözümüne katkıları olduğu görülmektedir. Ekonomilerde ayrıntılı olarak finansman maliyetlerinin ucuz olması büyüme ve gelişmenin daha hızlı olmasının sağlamaktadır. Katılım bankaları, sabit faizli söz vermeksizin gerçekleştirilen fon toplama yöntemlerinin ve gerçek ticari işlemler için uygulanan fon toplama yöntemleriyle faizli klasik bankalara göre mevcut faiz oranlarından bağımsız olarak hareket etmesini sağlayarak bu oranları geri çekme avantajına sahiptir⁴¹.

Tablo 3. Katılım Bankaları Hakkında Genel Bilgi

Kurum ve Unvanı	Kuruluş yılı	Şube Sayısı	Personel Sayısı	Ödenmiş Sermaye (Milyon TL)
Faisal Finans	1994	Faaliyeti sona erdi		
Al Baraka Türk	1984	202	3.510	900,0
Kuveyt Türk	1988	309	5.082	2.287,0
Anadolu/ Türkiye Finans	1991	280	4.478	2.600,0
İhlas Finans	1995	Faaliyeti sona erdi		
Asya Finans/ Bank Asya	1996	200	3.210	1.750,4
2014 yılı Toplamları		991	16.280	7.492,4
Ziraat Katılım	2015	22	458	675
Vakıf katılım	2016	16	193	808

⁴¹ Eskici, a.g.e. , s.111.

Kaynak: Mustafa Canbaz, a.g.e., s. 203.

Not: Ziraat ve Vakıf Katılım Bankaları dışındaki bilgileri, 2014 yılına aittir.

1990 yılı sonu itibariyle, sayılarıüç olan kurumlar, 21 şubeye ve 645 çalışan sayısına sahipken, 2000 yılında kurum sayısı 6 olmuştur. Buna karşılık şube sayısı 109'a ve çalışan sayısı 2.182'ye yükselmiştir. Yeniden planlama sonrası, 2006 yılında katılım bankası sayısı dörtken, buna karşılık şube sayıları 294'e ve çalışan sayısı 5.909'a yaklaşmayı başarmıştır. 2010 yılını sonu şube sayısı 607'ye çalışan sayısı ise 12.703'e ulaşmış ve son olarak şube sayısı 966'ya, çalışana sayısı da 16.763'e ulaşarak önemli bir artış sağlamıştır. Bunla birlikte, 2014 yılına kadar katılım bankalarının en büyük varlığı olan Bank Asya negatif gelişmeler göstermiştir. Şubelerinin kapatılmasıyla, personel sayısında düşüş meydana gelmiştir. Bu azalma sadece Bank Asya'nın aktif yapısını değil, katılım bankalarının sistemdeki payını da etkiledi. Bankanın bir yıl içinde şube sayısı % 81 oranında azalmış, çalışan sayısında ise 1.864 kişi azalma olmuştur. Yine diğer üç katılım bankasındaki büyüme çabaları doğrultusunda sektördeki toplam şube sayısı 991'e artmasına rağmen, çalışan sayısı 16.280'e düşmüştür. Ekim 2001 başında mevduat sahibi olarak tasarruf sahiplerinin sayısı, bakiyesi sıfır olan hesap sahiplerinin dışında 2.471 Milyon TL'ye ulaşmıştır.⁴²

⁴² BDDK Finansal Piyasalar Raporu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Haziran 2011, Sayı:22, s.19, Aktaran, Mustafa Canbaz, 2016, s. 203.

Tablo 4. Türk Bankacılık Sektörü ile katılım Bankacılığın Karşılaştırmalı Görünümü (2017)

Kalemler	Katılım Bankaları (Milyon TL)	Bankacılık Sektörü (Milyon TL)	Katılım sektör değişim (%)
Toplam Aktifler	121.552	2.581.462	4.70
Kullandırılan Fonlar	79.945	1.671.725	4.80
Toplanan Fonlar	72.919	1.368.898	5.30
Öz varlık	11.439	294.851	3.90
Net Kar	975	32.070	3.00
Personel Sayısı	14.262	211.085	
Şube sayısı ^	948	11.925	
^Yurt içi ve yurt dışı dâhil edilmiştir.			

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/banka-ve-sektor-bilgileri---mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi: 30.04.2017

Tablo incelediğinde Katılım Bankacılığı sektörün, 2015 yılında temel bilanço kalemlerinde büyümeye devam etmektedir. Katılım Bankaları'nın aktif tutarı, 2015 yılında % 15,2 artarak 120,2 milyar TL'ye ulaşırken, pazar payı% 5,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Nakdi kullandırılan fonlar %14,8 artarak 81 milyar TL olurken, toplanan fonlar %13,3 artarak 75,6 milyar TL ve özvarlıkları ise 11.439 TL seviyelerine ulaşmıştır. Bu kalemlerdeki pazar payı sırasıyla %5,3'e ve %5,7'ye ulaşmıştır⁴³. Katılım bankacılığının, Türk bankacılık sistemindeki payı 2017 yılı itibarıyla %4.74'e kadar çıkmaktadır. 2017 sonunda katılım bankacılığının bankacılık sektöründeki payları incelediğinde; toplanan fonlar %5,3 olurken, kullandırılan fonlar %4,8 ve toplam aktiflerde %4,7 seviyesine çıkmıştır. Net kardaki pay %3.00, öz varlıktaki payı ise % 3.90 'e yükselmiştir. 2014 yılında katılım bankalarında çok ciddi bir düşüş yaşandığında 2015 yılında çok büyük bir artış kaydedilmiştir.

⁴³Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Başkanı Osman Çelik, Türkiye katılım Bankalar Birliği 15. Olağan genel Kurulu'nda yaptığı Konuşma Metni, Mayıs 2016.

1.9.2. Katılım Bankaları'nın Aktif Kalitesini Geliştirmesi

Kredi kısır döngüsüyle aşırı kredi sonrası getiri artışının, bir bankacılık krizi oluşturduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, finansal varlıkların miktarı ile bu varlıkların kalitesi arasındaki ters ilişki, finans literatüründe "finansal ikiye bölünme" olarak ele alınmaktadır⁴⁴.

Kar ve bilanço büyüklüğü arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Rekabet arttıkça kâr marjları azalmakta ve kurumlar bilançosunun büyüklüğünü arttırarak etkilemekte ve aktif kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Bu nedenler bor verme sürecinde bu tuzaklardan kurtulmak amacıyla, nakit akışı sağlamasına, kredi sözleşmelerinin kalite ve dokümantasyonuna ve kredinin etkin biçimde izlenmesine özel dikkat gösterilmelidir⁴⁵.

Tablo 5. Katılım Bankalarının Aktif Gelişimi (Bin TL)

Yıllar	Katılım Bankaları	Büyüme (%)	Bankacılı Sektörü	Sektördeki payı(%)
2005	9.945.431	36,26%	406.915.000	2,44%
2006	13.729.720	38,05%	498.587.000	2,75%
2007	19.435.082	41,55%	580.607.000	3,35%
2008	25.769.427	32,59%	731.640.000	3,52%
2009	33.628.038	30,50%	833.968.000	4,03%
2010	43.339.000	28,88%	1.006.672.000	4,31%
2011	56.076.929	29,39%	1.217.711.000	4,61%
2012	70.279.000	25,33%	1.370.614.000	5,13%
2013	96.086.000	36,72%	1.732.413.000	5,55%

⁴⁴Muaz Göngören, “Katılım Bankalardan Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği”, (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans Bankacılık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Programı), İstanbul, 2011, s.46.

⁴⁵a.g.e.

2014	104.319.000	8,56%	1.994.329.000	5,23%
2015	120.253.000	15,27%	2.357.453.000	5,10%
2016	132.874.000	10,50%	2.730.942.000	4,87%
2017/ Eylül	148.377.000	11,66%	2.053.882.000	4,85%

Kaynak: (TKBB, Eylül- 2017)

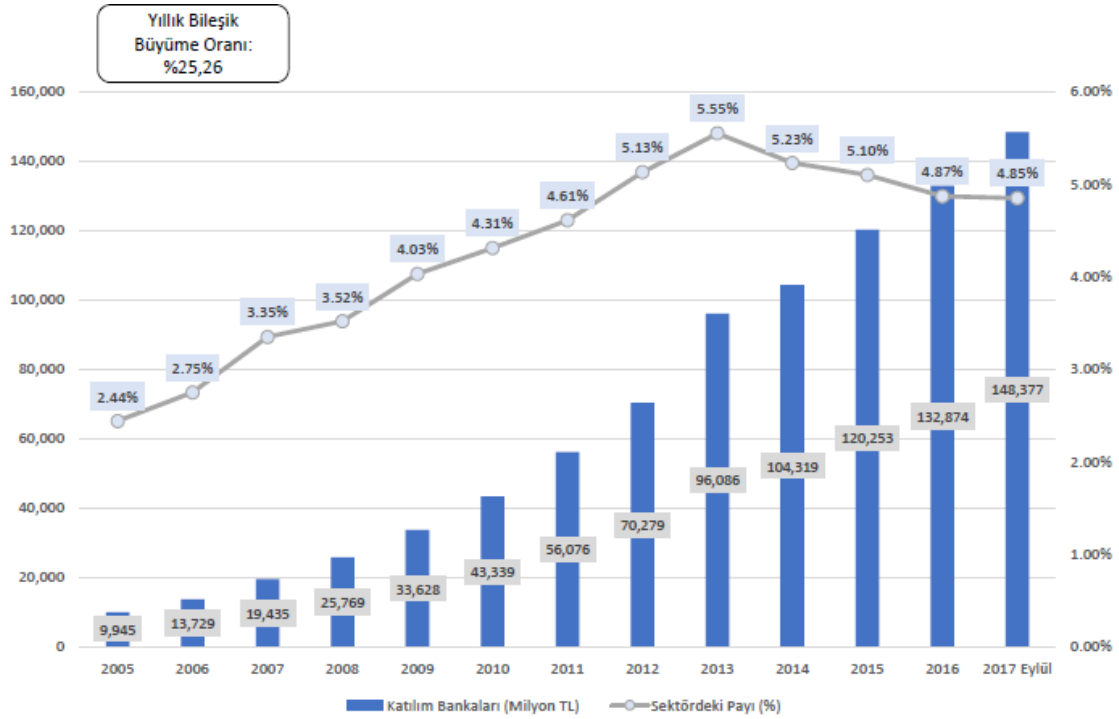
Katılım bankalarının payı 2012 yılında ilk kez artmış ve yüzde 5'in üzerine yükselmiştir. Tabloda anlaşıldığı gibi, Türk bankacılık sektörü 'nün bilanço büyüklüğü, 2005 yılında 406.915 TL seviyesindeyken, 2010 yılında 1 Trilyon 6 milyar TL'ye ulaşmış, 2012 yılsonu itibarıyla 1 Trilyon 370.000 TL'ye yükselmiş ve 2013 yılı sonunda ise, 1.732,4 TL seviyesine ulaşmıştır. Katılım bankalarının sağladığı bilgileri dikkate alarak 2005-2017 yılları arasındaki aktif büyümesi sürekli bir artış göstermektedir. Finansal krizin ardından bankacılık sektöründe yaşanan istikrarlı yüksek büyüme eğiliminin, katılım bankalarından daha yüksek oranda yaşandığı izlenmektedir. 2005 yılında 9.945.431 TL'ye olan Katılım Bankaları'nın aktif toplamı, 2010 yılı itibarıyla 43.339.000 TL iken, 2012 yılsonu 70.279.000 Milyar TL'ye ulaşmıştır. 2013 yılı sonunda ise, 96.089.000 TL'ye kadar artmıştır. Bu nedenle 2002 yılında bankacılık sektörünün payı % 1,83 iken, 2012 sonunda payı % 5,12'ye, 2013 sonunda payı ise % 5,54'e yükselmiştir. Son on yılda Türk bankacılık sistemi istikrar kazanmış ve katılım bankalarının büyümesine katkıda bulunmuştur. Bu dönemde katılım bankaları, 2003'ten 2013'e kadar en az 24 kat büyürken, Türk bankacılık sisteminde aynı zamanda yaklaşık 8 kat büyüme gerçekleşmiştir⁴⁶.

Katılım bankalarının, Türk bankacılık sektörünün içindeki payı, tabloda bahsedilen bilgileri incelerken; sektörün 2014 yılı itibarıyla aktif büyüklüğü 104.319.000 TL iken, 2015 senesinde 120.253.000 TL'yi aşmış, 2016 sonunda 132.874.000 TL'ye düşmüş ve son olarak 2017 yılında 121.552.000 TL'ye kadar inmiştir. Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payı kriz dönemleri dışında her zaman artmıştır. 2005 yılında 9.945.431 TL olan Katılım bankalarının aktif gelişiminin bankacılık sektörü toplam aktifler içindeki payı, yüzde 36,26% iken, 2014 yılsonu itibarıyla 8,56%'ya, 2015 sene sonunda 15,27% seviyesine kadar ulaşmıştır. Katılım bankaları, 2017 yılında

⁴⁶ Faruk Akın vd, Bankacılık Giriş ve İlkeleri, 3.b., İstanbul, Beta Basım Yayımı, Eylül 2014, s. 228.

148.377Milyar TL'ye ve 11.66% oranına çıkmıştır. Yukarıda da belirttiğim gibi yaşanan finansal krizler sonrası istikrarlı bir büyüme düzeni olmuştur.

Grafik 6. Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörün Aktif Gelişimi ve İçindeki Payı %

Kaynak: (TKBB, Eylül -2017)

Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki fonlarını biriktirmesiyle paylarının düzenli olarak arttığı görülmektedir. Ancak, finansal krizin 2001'de gerçekleşen olumsuz etkisi, önemli bir yerdedir. 2001 yılı içindeki payı % 1.08'e kadar gerilemiştir. Türkiye'deki bankacılık sektöründe katılım bankalarının önemini yansıtan başlıca göstergelerden biri, finansal sistemin oransal payıdır. Organik büyüme stratejisi ile ekonomik aktörlerin çıkarlarına hızlı ve güçlü bir şekilde yanıt veren katılım bankaları, finansal hizmetlerin her alanında kayda değer bir büyüme performansı sergilemektedir. Katılım bankalarının finansal sektör içindeki payı da sürekli bir artış göstermektedir⁴⁷. Katılım bankalarının toplam aktifler içindeki payı, 2016 yılında % 10.50 iken, 2017 yılında % 11.66 artarak seviyesine olmuştur.

⁴⁷ Türkiye Katılım Bankalar Birliği Faaliyet Raporu, 2013, s.46.

Tablo 7. Türk Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankalarının Toplanan Fon Gelişimi (Bin TL)

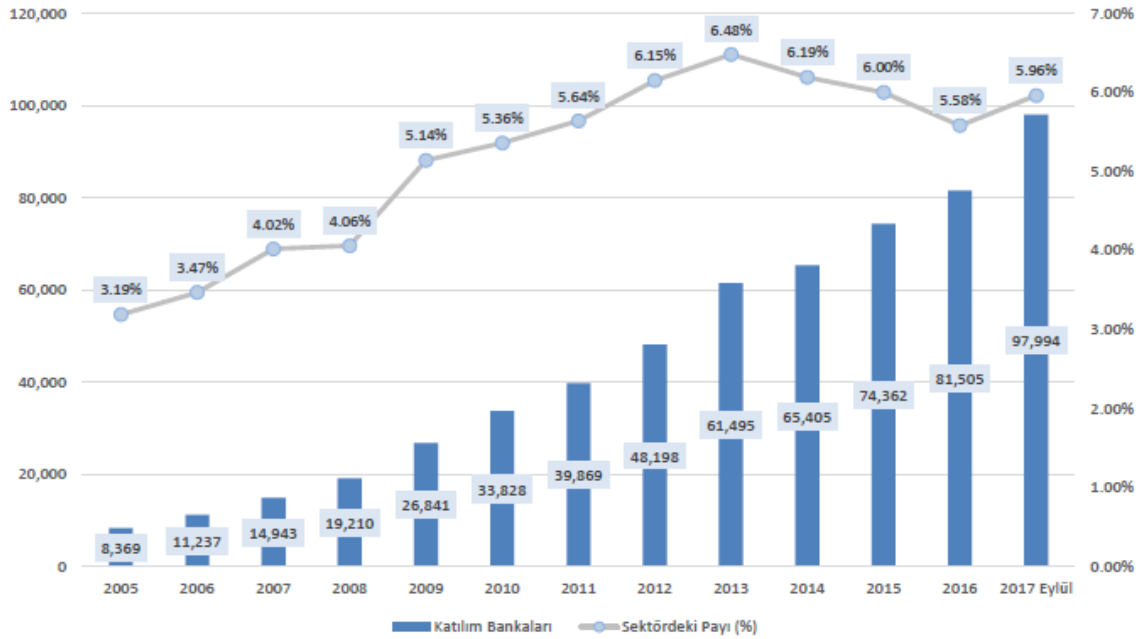
Yıllar	Katılım Bankaları	Büyüme (%)	Bankacılı Sektörü	Sektördeki payı(%)
2005	8.369.000	39,67%	261.948.000	3,19%
2006	11.237.000	34,27%	324.069.000	3,47%
2007	14.943.000	32,98%	371.927.000	4,02%
2008	19.210.000	28,56%	472.695.000	4,06%
2009	26.841.000	39,73%	522.415.000	5,14%
2010	33.828.000	26,03%	631.119.000	5,36%
2011	39.869.282	17,86%	707.510.000	5,64%
2012	48.198.000	20,89%	783.888.000	6,15%
2013	61.495.000	27,59%	949.319.000	6,48%
2014	65.405.000	6,35%	1.056.679.000	6,19%
2015	74.362.000	13,70%	1.250.016.000	6,00%
2016	81.505.000	6,60%	1.459.269.000	5,58%
2017/ Eylül	97.994.000	20,23%	1.643.042.000	5,92%

Kaynak: (TKBB, Eylül-2017)

Katılım bankaları, 2017 Eylül ayı itibarıyla 12 sene içerisinde devamlı bir artış göstermektedir. Tabloda görüldüğü gibi, 2005 yılında 8,4 milyon TL olan katılım bankalarının toplam fonlarının bankacılık sektörüne katılım fonu, 2010 sonunda % 5,36'ya, 2012 yılı sonunda ise % 6,15'ye ulaşarak artmıştır. Toplanan fonlar, 2012 yılsonu itibarıyla katılım bankaları %6.17 oranında büyütürken, Aralık 2016 yılsonu itibarıyla katılım bankaları % 6.60 sektörden pay almıştır. Katılım bankalarının 2010 yılındaki toplanan fonlar 26.841.000 TL olurken, Eylül 2017 yılı sonu itibarıyla büyüme kaydederek 97.994.000TL seviyesine yükselmiştir. Bankacılık sektörü, 2005 yılında 3,19% paya sahipken, Eylül 2017 yılına kadar %5.58'e yükseldiği görülmektedir.

Seçim yılına tüm zorluklarına rağmen, katılım bankaları 2014 yılsonu itibarıyla 65,4 Milyar TL olarak görülmüş. Ayrıca toplanan fonları, 2015 yılında 74,4 Milyar TL'ye kadar ulaşmış ve %14 oranında arttırmıştır⁴⁸.

Grafik 8. Katılım Bankaları Bankacılık Sektöründeki Toplanan Fon Payı (%)

Kaynak: (TKKB, Eylül-2017)

Grafikten toplanan fonlar oranları incelediğinde; katılım bankalarının yıllarca toplanan fonlarının yapısında artış olduğu görülmektedir. 2008 senesinde yaşanan küresel finansal kriz sonrası Türkiye'de 2009 yılında yaklaşık % 6 oranında bir daralma yaşamıştır. Aksine, katılım bankaları Tablo 7'de grldğu gibi, 2009 yılında fon hacmini yaklaşık % 39.73 oranında arttırmıştır. Katılım bankalarının toplam fonları, genel olarak gelişme göstermiştir. Verilen yıllar, Türk Lirası ve döviz kurlarındaki payı birikmiş fonlar, madde için önemlidir. Çünkü para birimlerinin belirlenmesiyle tasarruf sahiplerinin ulusal ekonomiye güvenmesi birikmiş fonlarla mümkündür.

⁴⁸ Türkiye Katılım Bankalar Birliği Faaliyet Raporu 2015, s. 48.

Tablo 9. Türk Bankacılık Sektörü ve Katılım Bankaları'nın Kullandırılan Fon Gelişimi (Bin TL)

Yıllar	Katılım Bankaları	Büyüme%	Bankacılık Sistemi	Sektörde Payı%
2005	7.407.000	51,35%	160.005.000	4,63%
2006	10.492.000	41,65%	228.141.000	4,60%
2007	15.332.000	46,13%	293.928.000	5,22%
2008	19.733.000	28,70%	384.417.000	5,13%
2009	24.911.209	26,24%	418.684.000	5,95%
2010	32.084.000	28,79%	554.128.000	5,79%
2011	41.103.435	28,11%	708.771.000	5,80%
2012	50.031.000	21,72%	829.597.000	6,03%
2013	67.219.000	34,35%	1.077.495.000	6,24%
2014	69.622.000	3,58%	1.280.126.000	5,44%
2015	79.451.000	14,11%	1.526.847.000	5,20%
2016	84.880.000	6,84%	1.773.745.000	4,78%
2017/ Eylül	99.158.000	16,82%	2.039.012.000	4,86%

Kaynak: (TKBB, Eylül-2017)

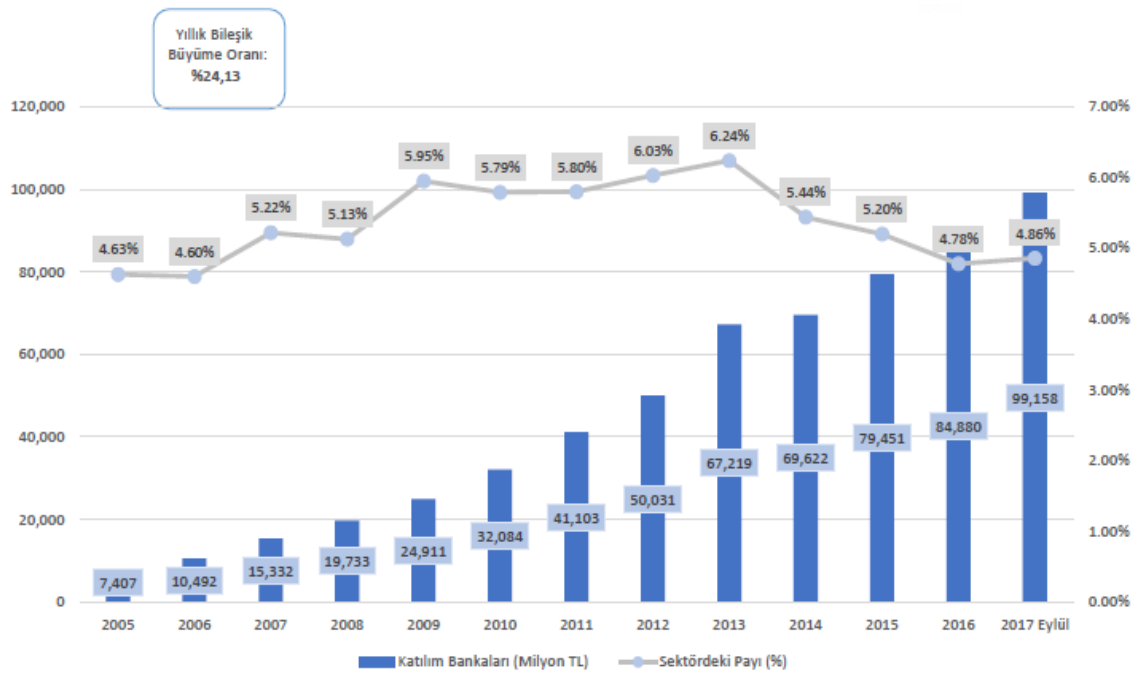
Tablo 8'de görüldüğü üzere; katılım bankaları, finansal krizden kaynaklanan birikmiş fonların kullanımında önemli bir düşüş yaşamıştır. Katılım bankalarının kredi müşteri sayısı ve gelişimi, 2005 yılında 290,6 bin seviyesindeyken, 2007 yılı itibarıyla 770,3 artarak, 2011 yılında 949,1 bine kadar çıkmıştır. Bu doğrultuda, bankacılık sektöründeki kredi müşterilerinin payı 2005 yılında yüzde 2,1 olurken, 2011 yılı sonunda yüzde 2,1'e yükselmiştir⁴⁹.

Katılım bankalarının, Türk bankacılık sistemin kredileri Mart 2011 itibarıyla% 5,8, kurumsal kredilerin payı % 6,3, KOBİ kredilerinin payı% 9,3, bireysel kredi payı ise%

⁴⁹ BDDK Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu sayı:6, Aralık 2011, Ankara, s. 47.

2,6'dır. 50. Katılım Bankaları, 2010 sonunda bankacılık sektöründe% 5,80 kullandırılan fonun payına sahipken, 2012 itibarıyla % 6,03 yükselmiştir. Sektörün bilançosunun en önemli kalemi olmaya devam eden krediler 2017 yılında% 16,82 oranında artarak 99.158.000 TL'ye ulaşmıştır.

Grafik 10. Katılım Bankalarının Kullandırılan Fon Gelişim (%)

Kaynak: (TKBB, Eylül-2017)

Katılım bankaları, kullandırma fonlamada bankalardan daha etkin olduğunu ortaya koymaktadır. 2015 sonunda katılım bankalarının kullandırılan fonlar %5.20 iken, 2016 yılsonu itibarıyla %4.78 seviyesinde olduğu görülmektedir.

Katılım bankaları tarafından toplanan fonların ekonomik faaliyeti olası olduğunda yüksek getirdiğini belirtmek gerekmektedir. Aslında Türk bankacılık sektörü kullandığı fonlar içindeki payı, 2011 yılına kadar toplanan fonların miktarı payından daha yüksek seviyesinde olmuştur. Başka bir deyişle, sistemdeki fonksiyon üretim ekonomisi (mal, hizmet, satın alma) katkı finanse edildiğinde daha anlamlı olduğunu

⁵⁰Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Tevfik "Türkiye Katılım Bankalar Birliği 10. Olağan genel Kurulu'nda yaptığı konuşma metni, 18 Mayıs 2011.

görülürve bu katkı üretimini artırılması hedeflenmektedir. Finans ve bankacılık sektörünün etkinliği nedeniyle iki ana konu göz önüne alınmaktadır. Bunlar 'kaynak ayırma faaliyeti' ve üretim faaliyetidir⁵¹.

Tablo 11. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi (Bin TL)

Yıllar	Katılım Bankaları	Büyüme %	Bankacılık Sistemi	Sektördeki payı(%)
2005	951.000	6,61%	54.687.000	1,74%
2006	1.560.000	64,04%	59.538.000	2,62%
2007	2.364.000	51,54%	75.850.000	3,12%
2008	3.729.000	57,74%	86.425.000	4,31%
2009	4.419.564	18,52%	110.874.000	3,99%
2010	5.457.000	23,47%	134.545.000	4,06%
2011	6.193.314	13,49%	144.650.000	4,28%
2012	7.377.000	19,11%	181.882.000	4,06%
2013	8.852.000	19,99%	193.745.000	4,57%
2014	9.673.000	9,27%	232.007.000	4,16%
2015	10.645.000	10,00%	262.275.000	4,00%
2016	11.494.000	8,00%	300.172.000	3,82%
2017/ Eylül	13.198.000	14,82%	344.968.000	3,82%

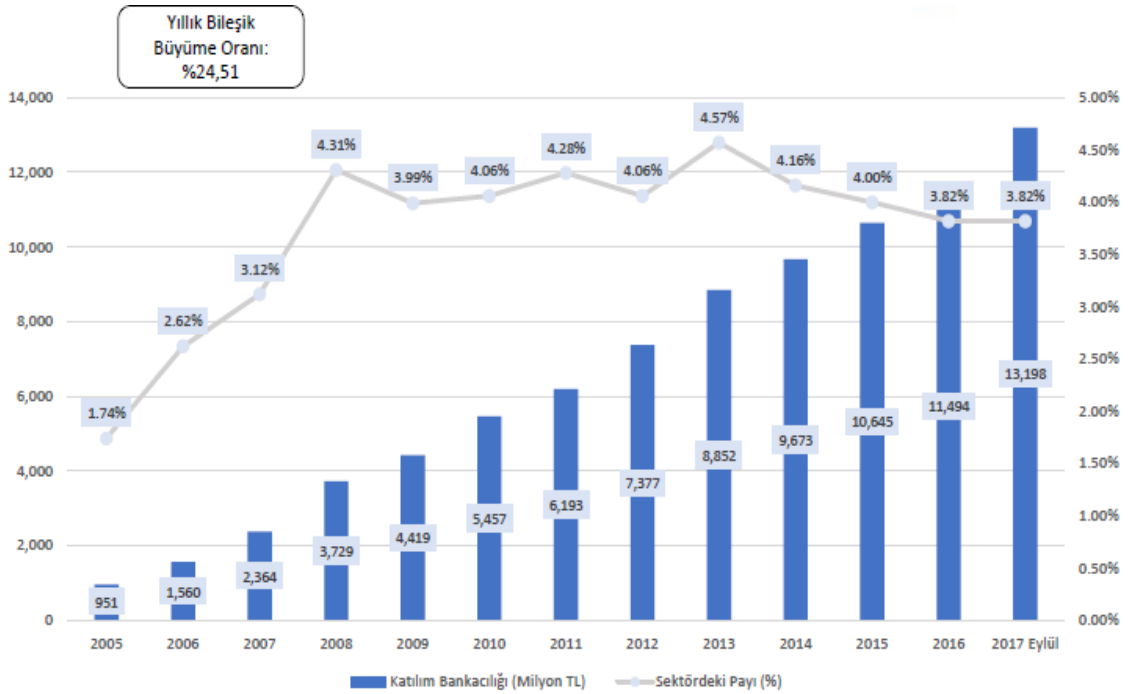
Kaynak: (TKBB, Eylül -2017)

Katılım bankalarının özkaynak gelişiminin sağladığı bilgilere göre 2005 -2017 yılları arasında özkaynaklarda istikrarlı bir artış olmuştur. Özkaynak açısından, katılım bankalarının, özkaynak toplamı 2005 yılında yalnız 951.000 TL iken, 2007 yılında artışla 2.364.000 TL'ye yükselmiştir. 2008 yılında 3.729.000 TL değerlerine sahipken,

⁵¹Faruk Akın vd.,a.g.e., s. 236.

Aralık 2016 yılsonu itibarıyla büyümeye ulaşarak 11.494.000 TL olarak gerçekleştiğini görülmektedir. Katılım bankalarının içinde özkaynaklar gelişimi, 2006 yılında büyümedeki %64,04'lük artışla yüksek oranlara ulaşmıştır. Büyüme oranları, Aralık 2016 sonuna kadar düşük seviyelere gerilemeye devam etmiştir. Katılım bankalarının bankacılık sektörü özkaynak payı; 2005 yılında % 6,61'e sahipken, 2017 yılında artarak yüzde %14.82 seviyesine gelmiştir.

Grafik 12. Katılım Bankalarının Özkaynak Gelişimi (%)

Kaynak: (TKBB, Eylül -2017)

Tablo 11.dikkatle incelediğinde katılım Bankaları özkaynak gelişimi içindeki payı 2005 -2017 yıllar arasında sürekli olarak arttığı anlaşılmaktadır. 2005 yılında % 1.74 olan katılım bankalarının bankacılık sektörü öz kaynak payı 2008 senesinde %4.31 sahipken, 2017 Eylül ayı itibarıyla% 3.82 düzeyinde gerçekleşmiştir.

1.9.3. Karlılık

Aralık 2016 yılsonu itibarıyla katılım bankalarının karlılık performansı iyileşmektedir. 2015 yılında 405 Milyon TL net kar elde ettiğini açıklayan katılım bankaları, bu miktarda reel olarak % 1,6 büyüme kaydederek, 2016 yılında 1.106 milyon TL seviyesine çıkmış ve 2017 Eylül ayı itibarıyla 975 seviyesine olmuştur. 2016 yılı sonu itibarıyla katılım bankalarının net karı 1.106 milyon TL iken, 2015 yılında elde edilen kar ile karşılaştırıldığında %173,1 artmıştır.

Grafik 13. Katılım Bankalarının Sermaye Yeterlilik Oranı Bankacılık sektörü içindeki payı %

Kaynak: (BDDK, 2015)

http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2015_TR_final.pdf (Erişim Tarihi 8.5.2017).

2007-2010 yılları arasında sermaye yeterliliği standart oranları incelendiğinde, tüm katılım bankalarının yüksek oranları tuttuğu görülmekte olup sonraki yıllarda hafif bir düşüş göstermektedir. Bir diğer önemli değerlendirme, 2012'den başlayarak 2013 yılının 3. çeyreğinde görülebilecek olan tüm katılım bankaların çok yakın bir orana ulaşmış olmalarıdır. Mevduat bankalarına ile kıyaslandığında katılım bankaları genel olarak daha düşük bir sermaye yeterlilik oranı göstermiştir⁵².

⁵²Deloitte, Türkiye Katılım Bankacılığı, Büyüme Yolundaki Önemli Adımlar, Ocak, 2014, s. 9.

Tablo 14. Katılım Bankalarının Başlıca Finansal Büyölükleri (Milyon TL)
30/9/2017

Finansal Başlıklar		Katılım Bankaları		
		Eyl. 2017	Ara. 2016	Değişim %
Toplanan Fonlar	TP	54.067	48.313	11,9%
	YP-Döviz	40.028	29.984	33,5%
	YP-Maden	3.899	3.208	21,5%
	Toplam	97.994	81.505	20,2%
Kullandırılan Fonlar		79.945	84.880	16,8%
Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net)		1.238	1.236	-4,1%
Toplam Aktif		121.552	132.874	11,7%
Özvarlık		11.439	11.494	14,8%
Net Kar		975	1.106	31,0%
Personel Sayısı		14.896	14.465	3,0 %
Şube Sayısı		1.001	959	4,4%

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> (Erişim Tarihi 22.11.2017)

* (Bankalardan toplanan fonlar hariç tutulmuştur)

Tablo 13'deki, Aralık 2016'da ve Eylül 2017'de verilen bilgilere göre Katılım Bankalarının başlıca finansal büyüklükleri incelendiğinde, toplanan fonlara bakıldığında katılım bankalarının 2017 yılında 2016 yılına göre % 20,2 artış göstererek 97.994 milyon TL topladıkları görülmektedir. Katılım bankaları kullandırılan fonların bakıldığında başarılı bir gidişat izlemektedir. 2016 senesi Aralık ayı sonu itibarıyla kullandırılan fonları 84.880 Milyon TL iken, 2017 senesi Eylül ayı sonunda %16,8'e büyüme göstererek 79.945 Milyon TL seviyesine ulaşmaktadır. Net karı incelediğimizde bir önceki yıla göre azalış görülmektedir. 2016 yılında 959 olan katılım

bankalarının şube sayısı 2017 yılında, 1.001'ye ulaşmış ve çalışan sayısı da 14.896'e çıkarak önemli bir artış sağlamıştır.

1.10. Banka Türleri

Banka türlerini ve faaliyet alanlarını birbirinden ayırmak için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Bankaların faaliyet ve işleyişlerini göz önünde bulundurarak şu şekilde bir sınıflandırma yapılabilir.

1.10.1. Ticaret Bankaları

Ticaret bankaları, genel olarak mevduat kabul eden kredi kuruluşları olarak adlandırılır. Ticaret bankaları, mevduatları sanayi ve ticaret kredileri olarak kullanarak finansman ihtiyaçlarını karşılayan bankalardır. Ticaret bankalarının ana işlevi borçlanma ve borç verme olarak özetlenebilir. Borçlanma mevduatla gerçekleşir, borç verme ise iskonto, indirim şeklinde olur. Bu nedenle ticari bankalarının diğer isim mevduat ve iskonto bankalarıdır. Ticaret bankalarının bankacılık sisteminin en önemli etkinliklerinden biri parayı yaratmaktır. Ticaret bankalarının temel fon kaynakları:

- Mevduat
- Kullanılan krediler
- Özkaynaklar

Ticaret bankaları aşağıdaki şekillerde sağlamış olduğu fonlar:

- Kredi vermek
- Duran varlıkları satın almak
- Menkul kıymetler satın almak
- İştirake katılmak.⁵³

⁵³ Faruk Akın vd, a.g.e., s. 80-81.

1.10.2. Kalkınma Bankaları

Kalkınma bankaları, finans kurumlarını ekonomik açıdan kalkındırmak ve sermayede destek olmak, giriş, teknik idari yardım sağlamak amacıyla kurulan kamu özel ortaklığı kurumlardır. Kalkınma bankaları, mevduat bankaları gibi değil mevduat yetkisi yoktur. Kalkınma bankaları genelde gelişmekte olan ülkelere özgü kuruluşlardır⁵⁴. Kalkınma bankalarının faaliyetleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yatırımlara uzun süreli fon sağlamak.
- İç kaynakları sanayi sektörüne kanalize etmek.
- Sermaye piyasasının gelişmesini sağlamak.
- İdari ve teknik yardımda bulunmak.
- Kalkınmanın gerçekleşmesine katkıda bulunmak.
- Kârlı ve rasyonel yatırım alanları bulmak için araştırmalar yapmak.
- Yeni yatırım alanlarına öncülük etmek.
- Ülkelerarası finans kurumlarına sağlanacak kredi, döviz ve teknik yardım konusunda sanayi sektörüne de yardım sağlamaktır⁵⁵.

1.10.3. Yatırım Bankaları

Yatırım Bankaları, mevduat toplamazlar. Bankacılık hizmet ürünlerini tamamını sunamayan ve ticaret bankaları ile karşılaştırıldığında ticari faaliyetlerini sınırlı olarak yerine getiren bankalardır. Yatırım bankaları başka bir ifadeyle, devlet kurumları ve özel şirketler hisse senetleri ve tahvil ihracı yoluyla uzun süreli finansman ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yatırım bankalarının genel işlevleri şunlardır:

- Tahvil yoluyla borçlanma.
- İç vedaş bankalardan kredi alarak, fon sağlamak⁵⁶.

⁵⁴ Ali Semih Aladağ, "Türkiye'de Bireysel Bankacılığın Katılım Bankalarındaki Gelişimi ve Bir Katılım Bankası Uygulaması", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s.21.

⁵⁵ Doğan, a.g.e., s. 7.

⁵⁶ Alptuğ Bacak, "Türkiye'de Kalkınma ve Yatırım Bankacılığı ve Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi", (Türkiye Kalkınma Bankası –TKB-İncelemesi), Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla, 2007, s.46-48.

1.10.4. Katılım Bankaları

Katılım bankaları, genel olarak faiz duyarlılığı nedeniyle bankacılık sistemine katılamayan atıl fonları ekonomiye kazandıran bankalardır. Ayrıca ülkelere yabancı kaynakların çekilmesinde alternatif bir yol olarak da görülmektedir. Katılım bankacılığının en önemli işlevi, faize duyarlı olan tasarruf sahiplerinin birikimlerini, bir başka ifadeyle, sistemin dışında kalan fonları ihtiyaç halinde ekonomiye kazandırmaktır. Katılım bankaları kâr-zarar ve risk paylaşımı ilkesinin hâkim olduğu bir bankacılık modelidir.⁵⁷

Katılım bankacılığı, İslami finans sistemi içerisinde yer alan ve faizsiz bankacılık yapan bir yapıyı ifade eder. İslami finans, her türlü finansal faaliyet ve işlemlerin İslami kurallar çerçevesinde uygulandığı bir sistemdir. İslâm dinine göre faizin haram kabul edilmesi nedeniyle İslami finans modern finans anlayışına alternatif olarak geliştirilmiştir. Bu durumda bütün İslami finansman yöntemleri, faiz getiren işlemlerin yasaklanması ve İslam dininin iş ahlakının tedbir ve koruma ilkelerine dayanmaktadır.⁵⁸

1.10.5. Halk Bankaları

Ekonomik, modern kamu bankaları küçük esnaf ve zanaatkârlar tarafından mesleğin kredi ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan özel bankalardır. Halk bankaları küçük işletme ve zanaatkârlar ipotek hiçbir taşınmazlar olduğundan, müteselsil kefalet ve kooperatif sistemi hâkim bir rol oynar.⁵⁹

1972'de Pakistan'da kurulan Small Business Finance Corporation (SBFC) bu tür bankalara bir örnektir. Ana faaliyetleri arasında selem, murabaha (KZO) ve mevduat toplama satışı yer almaktadır.⁶⁰

⁵⁷ Pınar pehlivan, Hatice Yurtsever, Türk Bankacılık Sektörü ve Mali Yükümlülükleri, 1.b, Legal yayıncılık, İstanbul, 2016, s.24-25.

⁵⁸ SERPAM: İslami Finans, Sermaye Piyasası Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Notları, 1, 2013, s.3.

⁵⁹ Tezer Öcal, Ömer Faruk Çolak, "Para-Banka", Ankara: Kitabevi Yayınları, 1988, s.2.

⁶⁰ Cihangir Akın, Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma, İstanbul Kayıhan Yayınları. 1986, s. 220.

1.10.6. Emlak Bankaları

Bunlar, gayrimenkul ipoteklerine karşı orta ve uzun vadeli krediler sunan bankalardır. Kaynak için sermaye piyasasına başvurulur. House Build Finance Corporation (HBFC) 1952'de Pakistan'da kuruldu. Selem satış, Kiralama satın alım uygulamasıdır. Azalan müşterek esasına dayalı yatırım “Müşareke – Mütenakise, puanlı kredi (kredi derecelendirme) gibi faaliyet alanları bulunmaktadır.⁶¹

⁶¹ Akın, a.g.e., s. 220 – 222.

İKİNCİ BÖLÜM

2. DÜNYADA KATILIM BANKACILIĞI

2.1. Katılım Bankacılık Sisteminin Temel Özellikleri

İslami finans 1970'lerin sonlarında bazı Arap ülkelerinde küçük yazlık sanayi olarak başladı. İslam hukuku prensipleri ile göstermelik uygun geleneksel finans ayrılıyor. Faaliyet gösterdiği ülkelerin sayısı, hem de finans alanları açısından, sürekli bir hızlanma göstermiştir. Son yıllarda sanayide, bazı Arap ülkeleri (özellikle, Bahreyn ve BAE) İslami finans ürünleri sunmaya başladı, Citigroup ve HSBC gibi Batı uluslu finans kurumlarının, Batı dünyasında ise daha az ölçüde vardır. HSBC çek hesabı, ev finansmanı da dâhil olmak üzere New York ve Londra'da çeşitli İslami finans ürünleri sunmaktadır.

2.2. Katılım Bankaları ve Klasik Bankaları Arasındaki Farkları

Katılım bankaları ile klasik bankaları arasındaki farklar Tabloda gösterilmektedir;⁶²

Kıyaslama Niteliği	Katılım Bankaları	Klasik Bankaları
Çalışma Metotları	Kar –zarar ortaklığı esastır. Temel ilke, faizsizlik ilkesidir. Para ticari bir ürün olarak satılmamaktadır. Mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak dışında her nitelikte hizmeti sumakta, bununla birlikte katılım bankaları, fon toplamak ve fon kullandırmak şeklinde çalışmaktadır.	Fonlar, fonlama için kullanılıyorsa prensip olarak faiz uygulanır. Dolayısıyla para ticareti ilgilidir. Bankalar, sundukları hizmetler bakımından katılım bankalarıyla farlılık göstermemektedir.

⁶² Fatma Tuba Çobankaya, “Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2014, s. 23-25.

Paranın İşlevi	Para ticari bir ürün gibi satılmaz. Bu nedenle katılım bankaları kaynak toplarken kâr/zarar ortaklığı ile kaynak kullanırken, diğerleri vadeli satış, kiralama, kâr/zarar ortaklığına dayanan işlemler yapmaktadır. Çeşitli bankacılık hizmetleri ile ticarete bulunmaktadır.	Para, işlem gören belirli bir miktar karşılığında ticari bir ürün olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bankacılık hizmetlerinde para ticareti de yapmaktadır.
Fon Toplama	Fonlar, özel cari hesaplar ve katılma hesapları adı altında fon sahiplerinde toplamaktadır. Diğer bankalardan katılım bankaları ayıran hesap katılım hesabıdır. Bu hesap türünde müşteri ile kurum arasında bir hissedarlık söz konusudur. LIBOR sistemi ödünç vermezler fakat yurtdışında katılma hesabı adı altında finansa katılabilirler.	Ticari ve mevduat hesapları adı altında önceden belirlenmiş faiz geliri sayesinde mudilerden fon sağlanır. Banka ile mudiler arasında borçlu-alacaklı ilişkisi vardır. Bankalar sıcak para ihtiyacına +2 -3 ile cevap verebilirler.

Fon kullandırma	Nakit kredi kullandırılmamakta ve fon; murabaha, mudarabe, icare, muşarake, karz-ı hasen, mal karşılığı vesaikin alım satımı aracılığı ile peşin ödeme ile bedelle kullandırılmaktadır. Katılım bankaları tarafından toplanan üretim ve ticaret fonlarını değerlendirirler. Bu nedenle, katılım bankaları ile fon kullananlar arasında ticari bir bağ vardır.	Basılı ve külçe altın haricinde herhangi bir emtia yada mal satmazlar. Faiz için nakit krediler kullanırlar. Banka tarafından toplanan üretim para dışında da yararlanabilmektedir (Devlet tahvilleri veya hazine bonusu satın alınabilir). Müşterinin kredinin kullanımı için ödeyeceği teminat önemlidir. Kısa vadeli fon kullandırmaları mümkündür ve kredi limit vardır.
-----------------	---	--

Leasing	Finansal kiralama yoluyla doğrudan müşterilere fon aktarılmaktadır. Finansal kiralama otoriteleri vardır.	Finansal kiralama yapamazlar, ancak leasing şirketi kurabilirler.
Sistemi Müşteri Güveni ve Üstlendikleri Risk	Müşteriler, önceden kabul ettikleri bu sistemdeki kar ve zarara ortak oldukları için risk altındadır. Teminat ve ipotek ile ortak olunan projenin istikrarı da önemlidir.	Faiz üzerine kurulu olduğu için risk yoktur. Bankacılık sisteminde güven sorununa teminat ve ipotek ile çözüm bulunmuştur.
Maliyet açısından müşterileri kullandırılan fonları	Fon kullanan müşterinin belirtilen vadede ödeyeceği tutar belirlenir ve ekonomik konjonktür ile değişmez.	Bankaları ara sıra kredi maliyetlerini farklı finansman araçlarına (hazine bonolar, devlet tahvil gibi) endeksleyebilir. Bu ise kredi maliyetlerinin daha sonra değişebileceği ihtimalini doğurur.
Kullandırılan fon vadesi	Finanse ettiği projeler daha çok uzun vadeli projelerdir.	Ticari amaçlı, çoğunlukla kısa vadeli kredi kullandırmaktadırlar.
Fon yada finansman maliyetleri	Özel cari hesaplarda toplanan fonların hiçbir maliyeti yoktur. Katılma hesaplarında sisteme uygun olarak fon sahibine iade garantisi verilmemektedir.	Tüm fon kaynaklarının (vadeli, vadesiz, talep, mevduatlardan farklı) bankaya maliyeti vardır.
Denetim	Bankacılık Kanununun 65. maddesine göre: bu kanun kapsamındaki kuruluşlar(katılım bankaları dâhil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir.	Bankacılık Kanununun 65 inci maddesine göre: bu kanun kapsamındaki kuruluşlar(yatırım, kalkınma ve mevduat bankaları dahil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir.
Kredi ve Diğer Yatırımlar	Kredi kullandırmada dikkat edilen en önemli husus, finansmanın şirket üzerinde değil proje üzerinde yapılmasıdır.	Kredinin açılışında, banka aleyhine verilen teminatlar ön tarafta tutulur.

Üstlenilen Risk	Toplanan fonlar reel ekonomik kullanıma dayandığından ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasındaki yatırım ortaklıkları söz konusu olduğundan, hem katılım bankası hem de fon sahibi açısından risk olasılığı söz konusudur.	Bankalar önceden belirlenmiş bir faiz oranının ile fon tahsil etmektedirler. Bu nedenle mevduat sahipleri için herhangi bir risk yoktur. Yani riski alan bankadır.
İktisadi Sistem	Genel anlamda İslami iktisadi sistemini esas alarak çalışırlar. Ancak katılım bankalarının İslami ilkelerle tam uyumlu olarak faaliyet gösterdiği söylenemez. Şimdiye kadar faizsiz bankacılık tek yasal bankacılık sistemi ancak İran ve Sudan olarak uygulanmıştır.	Kapitalist ekonomik sistem temelinde faaliyet gösterirler.
İşlemlerinde Kullandıkları Finansal Enstrüman	Kullandıkları finansal enstrümanbankalara kıyaslandıklarında dezavantajları bulunmaktadır. Bu kurumların işletim sistemleri bazı araçların ‘tahvil ihracı gibi ‘kullanıma uygun olmayabilir.	Bankaları yeni geliştirilen enstrüman karlı olması durumunda herhangi bir kısıtlama olmaksızın bu enstrümanı kullanabilir. Repo, bankalar arası piyasa, hazine bonosu gibi kısa vadeli araçlara yatırım yapmak mümkündür.
Makroekonomik etkileri	Kayıt dışı ekonominin mutlak bir şekilde önlenmesi nedeniyle, vergileri devlete yapılan her hareketi artırmaktadır. Kullandırılan fonlar doğrudan doğruya reel ekonomiye yöneldiğinde, yatırım miktarındaki artış, istihdam kapasitesine artış ve bu faktörlere bağlı olarak birçok ekonomik faaliyetin ortaya çıkmasıdır.	Kredi teminatlarına göre, işlemlerin ne kadarının kaydedildiğini kontrol edilemez. Kullandırılan kredinin ne kadarının yatırım araçları için kullanıldığı tam olarak denetlemez.

Dağıtılan Nemaların GVK 'ya Karşı Durumlar	Katılım bankalarının dağıtılan kâr payları 193 sayılı GVK' ya (Md.75/12) göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve gelir vergisine tabi tutulmaktadır.	Mevduat faizleri de 193 sayılı GVK 'ya göre, Menkul Sermaye İradı sayılmakta ve gelir vergisine tabi tutulmaktadır.
Müşteri Getirisi	Genellikle katılım hesaplarında biriken fonların kullanımında doğan karların 80% hesap sahiplerine dağıtılmaktadır. Hasar varsa, sistemin temeli altında fonun katılımına ilişkin kayıp oranı mevcuttur.	Mevduatın Oransal kazanç Sistem gereksinimleri önceden belirlenir.
Kültürel Açidan Bakıldığında	Gerçeğe faize dayalı kapitalist sistemidir. Bu nedenler, katılım bankaları doğdukları edildiği kültürel sistemde yabancı olması gereken bir dezavantajdır. Katılım bankaları doğu dünyasına daha yakın olan Türk milletinin kültürel değerlerinin bir ürünüdür. Neticede İslami iktisadının ürünüdür.	Kapitalist sistem, bankacılık sisteminin faiz üzerine kurulmasına yol açmıştır. Başka bir deyişle bankalar kapitalist ekonomik sistemin bir mahsulüdür.
Reel Ekonomiye Katkı	Katılım bankalarını geleneksel bankalardan ayıran temel fark kar ve zarar katılma esasına göre toplanan fonların ticari ve endüstriyel faaliyetlerden faizsiz yöntemlerle değerlendirilmesidir.	Bankalar toplanan fonların bir bölümünü reel ekonomiye kazandırırken, diğerleri de rant ekonomisinde değerlendirebilmektedir. Hazine bonusu, devlet tahvili, repo
Toplanan Fonların Teminatları	Bankacılık Kanunu'na göre, katılım bankalarında, gerçek kişiler adına özel cari ve kâr ve zarara katılma hesaplarında toplanan tasarruflar Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun güvencesi altındadır. Gerçek kişiler adına özel cari, kâr ve zarara katılma hesaplarında	Toplanan fonlar tasarruf mevduatı sigorta fonu kapsamındadır. Tutar (100.000 TL) katılım bankalarından farklı değildir. Bankalar Kanunu'na göre tüm kredi kuruluşları gibi bankalar da, nezdindeki tasarruf mevduatını sigortaya tabi kısım üzerinden

	toplanan tasarrufların kişi başına, anapara ve kâr payı tutarının 100.000 TL'lik kısmı güvence altındadır.	sigorta ettirmek ve bunun üzerinden prim ödemek zorundadırlar
Getiri dağıtımı	Hiçbir yasal kısıtlama yoktur.	Mevduat faizlerinde bazı kısıtlamalar bulunmaktadır.
Tabi Oldukları Meslek Kuruluşu	Sektörde faaliyet gösteren katılım bankalarının sorunlarının ortaya kurması, çözüm üretilmesi, daha etkili ve verimli hizmet verilmesi görevlerini üstlenen Türkiye katılım Bankaları Birliği'ne üye olma zorunlulukları vardır.	Türkiye Bankalar Birliği'ne üye olmak zorundadırlar.

Kaynak: Fatma Tuba Çobankaya, “Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2014, s. 23-25.

Bir başka önemli fark ise; bir tahvilin faizin getirmesi için kazancın önceden bilinmesi ve para karşılığında para kazanılması gerekir. Mesela belirli bir faiz karşılığında konvansiyonel bankalardan mudilerden para toplamakta ve ayrıca beyan edilen faiz oranlarında ihtiyaç sahiplerine nakit kredi olarak sağlamaktadır. Kar payı söz konusu olduğunda toplanan fonların sahiplerine belirli bir gelir taahhüdü bulunmadığı hallerde yatırım yapılan sermaye garantisi yoktur. Katılım bankaları topladıkları fonlar çok dikkatli ve güvenli bir şekilde değerlendirmektedir. Bilindiği gibi, ekonominin ana esası “az risk – az getiri, çok risk- çok getiri” dir.⁶³

⁶³ <http://islamekonomisi.org/kategori/islam-bankaciligi/katilim-bankaciligi/> Erişim Tarihi 22.4.2017.

2.3. Katılım Bankalarının Ortaya oluşmasına Yol Açan Nedenler

Katılım bankacılığı temelde İslam bankacılığı ile özdeşleştirilmektedir. Kutsal kitap Kuran ve Sünnetlerin birçok yerde olduğu gibi, ekonomi sahnesinde de insanların yaşamları için düzenleyici kuralları vardır. İslam'da yasaklanan faiz, İslam ülkelerinde alternatif bir bankacılık sistemi bulmakla yükümlüdür. Bu faizsiz sisteme yol açan nedenler dini, ekonomik ve sosyal olmak üzere üç noktada ele alınmaktadır⁶⁴.

2.3.1. Dini Nedenler

İslam Bankaları'nın doğuşunu dini nedenlerin başında, İslamiyet'teki faiz yasağının getirildiğini söyleyebiliriz. Faizin yasak sayılması, Müslümanların bir kısmının yaşadığı İslam ülkeleri, bugün günümüzde faaliyet gösteren bankaların faiz kullanması hasebiyle Müslümanların bankalara girmesinde bir engel teşkil ediyor. Dolayısıyla, ekonomik faaliyette bulunulması ve tasarrufların yeni kaynaklara ihtiyaç duyan işletmelere aktarılması kaçınılmazdır. Bu olguyu gözleyen İslam ülkeleri, sermaye birikimini hızlandırması, finansal piyasalara tasarruf sağlamak, Müslümanların dini inançlarıyla uyumlu bir bankacılık sistemi geliştirmeye çalıştılar, ya da faizsiz operasyon temelinde mevcut bankalarını yeniden yapılandırmışlardı.⁶⁵

2.3.2. Ekonomik Nedenler

İslam Bankacılığının doğuşunu belirleyen ekonomik nedenlerin başında, İslam ülkelerinin 1970'lerde petrol kaynaklarına sağladıkları büyük petrol gelirleri gelmektedir. Petrol gelirlerinin bir kısmıyla batı ülkelerine yatırım yapılmıştır. Ancak diğer tarafta ise petrol zengini olmamasına rağmen, doğal kaynakları ve insan gücü olan, ancak yeterli sermayesi sahip olmadığı için bu kaynakları değerlendiremeyenler geri kalmışlardır. İslam Bankacılığının doğuşunu belirleyen ekonomik faktörleri petrol gelirleri hariç şu iki nedenle açıklanabilir: Bugünün ticaret bankaları kalkınma hedefine yerine uzun vadeli yatırım kredilerinin kısa vadeli ticari kredileri tercih etmekte;

⁶⁴ Pınar Pehlivan, “ Türkiye’de katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi”, Makale, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Y.16, S..31, (Nisan 2016), Konya, s. 300.

⁶⁵ Öztin Akgüç, 100 sorudan Türkiye’de Bankacılık, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1987, s. 138-139.

gelişmekte olan ülkelerin gelişmesine engel oluşturmaktadır. İslam bankaları, gelişme amacıyla yatırım projelerini finanse eder. Faiz esasına göre çalışan bankaların, sanayi ve ticarete ortakları bulunmadıklarından dolayı öncelikle kendi menfaatlerini göz önüne alarak kredi verdikleri firmaların çalışıp çalışmadığını gerektiği gibi inceleyememektedir. Bu da ülke ekonomisine zarar vermektedir. İslam bankaları ise, daha ortaklık temelinde fon kullanarak, ülke ekonomisinin çıkarlarını da göz önüne almak yoluyla fonların kullanımı denetlemek zorundadırlar.⁶⁶

2.3.4. Sosyal Nedenler

Ekonomik sistem, serbest bankacılık gelirindeki farklı gruplar arasındaki dengesizlikleri azaltmamakta, faizden dolayı meydana gelebilecek nedensiz kuvvetlendirme ve emekçilerin aleyhinde gelişen sosyal adaletsizliklerin önüne geçilmesi için tasarlanmıştır⁶⁷.

2.4. Dünyada Faizsiz Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

“Faizsiz Bankacılık” ve “İslami Bankacılık” olarak da tanınan katılım bankacılığının başlangıcı Milletten önce 2123- 2081 arasında Babil’de hüküm dönemi Hammurabi’ye kadar uzanmaktadır. 1945 sonrasında siyasi bağımsızlığını kazanan İslami ülkelerinde düşünürler. Ayrıca ekonomik bağımsızlık edinimi üzerinde incelemeler yapmışlar, ekonomik olumsuz baskıya çıkartmak için İslami ilkelere göre çeşitli bankacılık işlem modelleri geliştirmişlerdir⁶⁸.

Çağdaş modern faizsiz bankacılığın önde giden, Muhammet Uzair, 1955 yılında faizsiz bankacılık alanındaki ilk araştırmayı yürüten profesyonel bir ekonomistidir.⁶⁹

Bu şartlarda ortaklık kredi sistemine dayanan ilk bankacılık sisteminde farklı olarak 1963 yılında Ahmed El- Naggar vasatıyla Mısır’da kuruldu. Dünyada ilk kurulan faizsiz bankacılık kısa bir süre faaliyetini göstermesine rağmen birçok faizsiz bankanın

⁶⁶ Akgüç .a.g.e., s. 138-139.

⁶⁷ Pehlivan, a.g.m., s. 300-301.

⁶⁸ Muhammet Fatih Canbaz, “Katılım Bankacılığın Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi”, (Kırklareli Üniversitesi & Marmara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli & İstanbul, 2013, s.38.

⁶⁹ Akın, a.g.e., s.113.

kurulması için bir misal haline gelmiştir.⁷⁰ İslami bankacılık ile ilgili en önemli özelliği İslam dünyasında faizin haram kılması sebebiyle ekonomik sistem dâhilinde faizsiz sistem geliştirmeye çalışmışlardır.⁷¹

1970'lerin petrol dolarının Ortadoğu'dan akmaya başlamasıyla katılım bankacılığının geliştirilmesinde maddi bir teşvik unsuru haline gelmiştir. Teorik ve tatbik uygulamalar geliştirmiş, tüm ülkeler kendi sistemlerini kurmuş ve bu sistem giderek artan bir eğilim üzerine yayılmıştır. Son yıllarda petrol fiyatlarının atması ve bu faktörlerden bazıları sosyo-politik kurumlar, küresel finans piyasalarının en hızlı büyüyen bölümü olmuştur. Neticede bu akış; Afrika'da, Asya'da, Avrupa'da ve Güney Amerika'da geliştirilmektedir⁷².

2.5. Faiz ve Riba'yı Eleştiren Tanımlar

"Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır"⁷³.

"Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve eğer gerçek müminlerimseniz faizden (henüz alınmamış olup da) kalanı bırakınız. Böyle yapmazsanız, Allah ve Peygamberi ile savaş halinde olduğunuzu bilin. Şayet tövbe ederseniz anaparalarınız sizindir. Böylece ne haksızlık yapmış ve ne de haksızlığa uğramış olursunuz"⁷⁴.

Bu gruba giren tanımları faizi tamamen inkâr eden sosyal ve ekonomik ilişkilerinin anlaşılmasına dayanır. Özellikle Yunan filozofları, Hristiyan ve Müslüman âlimleri bu görüştedir. **Aristo (ö.M.Ö.322), "Siyaset" adlı kitabında şöyle demektedir.**

"Bizim en çok nefret ettiğimiz husus borçlara faiz ödenmesidir. Zira faiz yoluyla elde edilen gelir paranın kendisinden kaynaklanmaktadır. Bu da paranın ortaya çıkma maksadına aykırıdır. Çünkü para, değişim aracı olması için icad edilmiştir. Hâlbuki faiz yoluyla paranın kendisi çoğalmaktadır. Faiz, paranın para doğurmasıdır. Bu yolla elde edilen gelir ise insan doğasına ve fitratına en aykırı olan yoldur. " Saint Basile göre:

⁷⁰ Servet Bayındır, İslâm Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2005, s.41.

⁷¹ Öztin Akgüç, 100 Soruda Türkiye'de Bankacılık,3.b., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1992, s.160.

⁷² Ali Polat, Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin Sorunlar-Fırsatlar; Türkiye için Projeksiyonlar, Prof. Dr. Sabahattin Zaim Anısına... Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 1, 2009, İstanbul, s.84.

⁷³ Bakara Suresi'nin, 275 Ayetindeki.

⁷⁴ El-Bakara, 2/278, 279.

“Faizle borç vermemiz ve borçludan anaparaya ilave herhangi bir fazlalık istememiz suçtur”⁷⁵

2.5.2. İslam’a Göre Faiz Yasağı

Faizden faydalananlar, şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar. Bu hal onların “Alım-satım tıpkı faiz gibidir” demeleri yüzündedir. Hâlbuki Allah, alım-satımı helal, haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinde bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisininindedir ve artık onun işi Allah’a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar⁷⁶.

“Yok, eğer bu faizi terk etmezseniz, biliniz ki, Allah'a (cc) ve Peygamberine (sav) karşı harbe girmişsiniz. Eğer faiz almaktan tövbe ederseniz, anaparanız sizindir. Böylece ne zalim olursunuz, ne de zulme uğramış bulunursunuz”.⁷⁷

Allah faizi tüketir, Sadakalar ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahıta ısrar eden hiç kimseyi sevmez⁷⁸.

Kur'an-ı Kerim’de, faizin yerine alması için kullanılan riba.⁷⁹ Doğrudan dört surede geçmektedir. Bu sureler, Mekke zamanında Peygamberimiz (sav)’e gelmeye başlamışlardır. Zira Mekke, dönemin önemli bir ticaret kentidir. Ticari işletmelerde faiz sıklıkla görülmekte ve sıradan bir işlem olarak görülmektedir.⁸⁰ Bu gelişinde basamaklı bir yol izlemiştir. Faizle ilgili ilk gelen ayette, genellikle kötülüğüne dikkat çekilmiş, ardından kendilerine yasak edilen bu hak ve bu işlemi yapanların durumuna değinilmiştir. Sonraki aşamada yasaklanmıştır. Nihayetinde şiddetli bir şekilde yasak olduğuna vurgu yapılmıştır.

a) İlk aşamada Faizle ilgili, Rum Suresi’nin 39, ayeti nazil olmuştur. Mekke’de inen bu Ayeti meali şöyledir.

⁷⁵ Abdülbaki Deniz, “İslam Hukukunda İllet Kavram ve Faizin İlleti”, (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri ve Anabilim Dalı İslam Hukuk Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2006, s. 3-4.

⁷⁶ Bakara Suresi, 275.

⁷⁷ Bakara suresi, 279.ayet.

⁷⁸ Bakara Suresi,276.ayet

⁷⁹Riba ile faiz kavramları üzerinde süren anlam farklılığına burada değinilmeksizin, ‘Faiz’ konusu, İktisadi ağırlıklı olarak bakan yazar ve düşünürler tarafından (Prof.Dr. Mehmet Yazıcı ve Prof.Dr. İsmail Özsoy, v.b. gibi),’ iki kavram arasında fark olmadığı ‘ şeklinde anlam yüklenmiştir.

⁸⁰Mustafa Canbaz, Katılım Bankacılığı, 1.Baskı. İstanbul. Beta Yayınları, 2016,s. 123-124-125.

- “İnsanların mallarından artsın diye, verdiğiniz faiz Allah katında artmaz, Ama Allah’ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekât ise, işte (sevaplarını ve gelirlerini) kat kat arttıranlar onlardır.” buyurmuştur. Surede, Faize kötülüğüne vurgu yapılmış, zihinlerde soru ve şüphe uyandırılmış, buna karşılık zekâtını iyiliğine dikkat çekilmiş ve henüz yasaklanmıştır.

b) İkinci ve sonraki aşamaları ayetler Hicretten sonra, Medine’de inmiştir. Bunlarda ilki Nisa Suresi’nin 160-161. ayetleridir. Ayet mealleri şöyledir;

- “Yahudilerin yaptıkları zulüm ve birçok kimseyi Allah yolundan alıkoymaları, kendilerine yasaklanmış olduğu halde faiz almaları, inşaların mallarını haksız yere yemeleri sebebiyle kendilerine helal kılmış temiz ve hoş şeyleri onlara haram kıldık, İçlerinden inkâr edenlere de acı bir azap hazırladık “

Böylece, öncelikle faizli olan işlemler ‘kötü’ olarak tanımlanmış ve Medine’de bunu yapmaya devam eden Yahudiler ‘kınanmış’ bir çalışma olarak nitelendirilir ve acı bir hesaptan bahsedilmektedir. Dolayısıyla soru biraz genişletilmiştir. Fakat henüz yasaklanmamış sadece şiddetli bir işkence haberi verilmiştir.

c)Üçüncü aşamada, daha önce düşüncülerde uyandırılmış olan soru ve şüphelere yanıt verilmiş ve son olarak faiz yasaklanmış. Buna karşılık ticaret ‘helal’ olarak belirtilmiştir ve faiz ticaretin negatif olarak görülmüştür. Bakara 276. Ayet:

- “Allah faizi mahveder, oysa sadakaları bereketlendirir. Allah gûnahta ve inkârda direnen hiç kimseye sevmez”.

d) Son aşamada ise ‘yasak’ güçlü bir şekilde önemini belirtmişlerdir. Medine’de ine Ali İmran Suresi’nin 130. Ayetinin meali şöyledir;

- “Ey imam edenler! Kat kat katlanan faizi yemeyin. Allah’tan sakıninki, kurtuluşa eresiniz”.

Bu nedenle, faizin kötülüğüne anlaşılır biçimde yapan ilk aşama ayetinden sonra, sonunda yasaklanmasına kadar ve bunu güzlü bir şekilde belirtilen Ali İmran Suresi’nin 130 ayetinin inişi ile usul tamamlanmıştır.

2.5.2. Faiz İncil’e Göre

Lukas İncil’inin 6.’ncı bölümünde “hiçbir şey beklemeden ödünç verin” buyrularak faizsiz krediler teşvik edilir, faizli getiren krediler yasaklanmaktadır. Hristiyanlığın ilk dönemlerinden kiliselerin Roma Papa Kilisesi’nden ayrılmasına kadar faiz yasağı devam

etmiştir. Tüm kiliseler faiz yasağında birleşmişlerdir. 1777’de, Paris Parlamentosu kutsal yasalarca menedilen her türlü faizi yasaklamıştır⁸¹.

2.5.3. Musevilikte ve Hristiyanlıkta Faiz

Faiz sadece İslam’da değil Musevilik ve Hristiyanlıkta da yasaklanmış ve hoş görülmemiştir. Gerek Kur’an’da gerekse Tevrat ve İncil’de faizi yasaklayan ve olumsuzlaşan bazı ayet ifadeler şunlardır:

Faiz, işletmeler için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kar, getiri, ürem, gelişme, anlamına gelmektedir. Hristiyanlıkta kilise M.S. 13. asrın ortalarına kadar faiz ve krediler aleyhinde tavır almıştır. Faizin mahkûm edilmesi, başka bir deyişle “paranın para doğuramayacağı” prensibi Aristo’ya (384-322) kadar inmektedir.

Bildiğiniz gibi İncil’in 4 farklı metni vardır. Bunlardan Biri (Luka, 6; 34-35),

“Eğer kendilerinden almayı ümit ettiğiniz kimselere ödünç verirsiniz, ne mükâfatınız olur? Günahkârlar bile, günahkârlara karşılığını almak üzere ödünç verirler. Fakat düşmanlarınızı sevin, onlara iyilik edin ve hiç ümitsiz olmayarak ödünç verin; karşılığınız büyük olacaktır”.

Bununla birlikte Hristiyan toplumları Ortaçağ’a geldiğinde, para sıcak değildi ve bu durumu ortada kalkması gerektiği konusunda ilk yerleşimi Calvin gerçekleştirmiştir.

Calvin’e göre, faizin günah olmadığını açıklanıyor, o tarihte kadar borç verme işlemine konu olmadan yalnızca gelecek günler için tasarruf edilmiş yastık altı paraları, ekonomik faaliyetlere kanallı etmişlerdir. Kutsal kitapta aşağıdaki ifadeler uygun olarak:

“Paramı bankacılara vermen gerekti; gelince malımı faizi ile geri alırdım”(Matta, 25; 27). “Öyle ise, paramı niçin bankaya vermedin? Geldiğim zaman onu faiziyle isterdim” (Luka, 19; 23).⁸²

⁸¹ Eskici, a.g.e., , s. 7.

⁸² İsmail Bekçi, Ali Apalı, Yasemin Apalı, “Semavi Dinlerin Görünmeyen Muhasebe Panoraması: Hristiyanlıkta Muhasebe Geleneği”, Cappadocia Journal of History and Social Sciences - www.cahij.com., Vol: 2, 2014, s. 88.

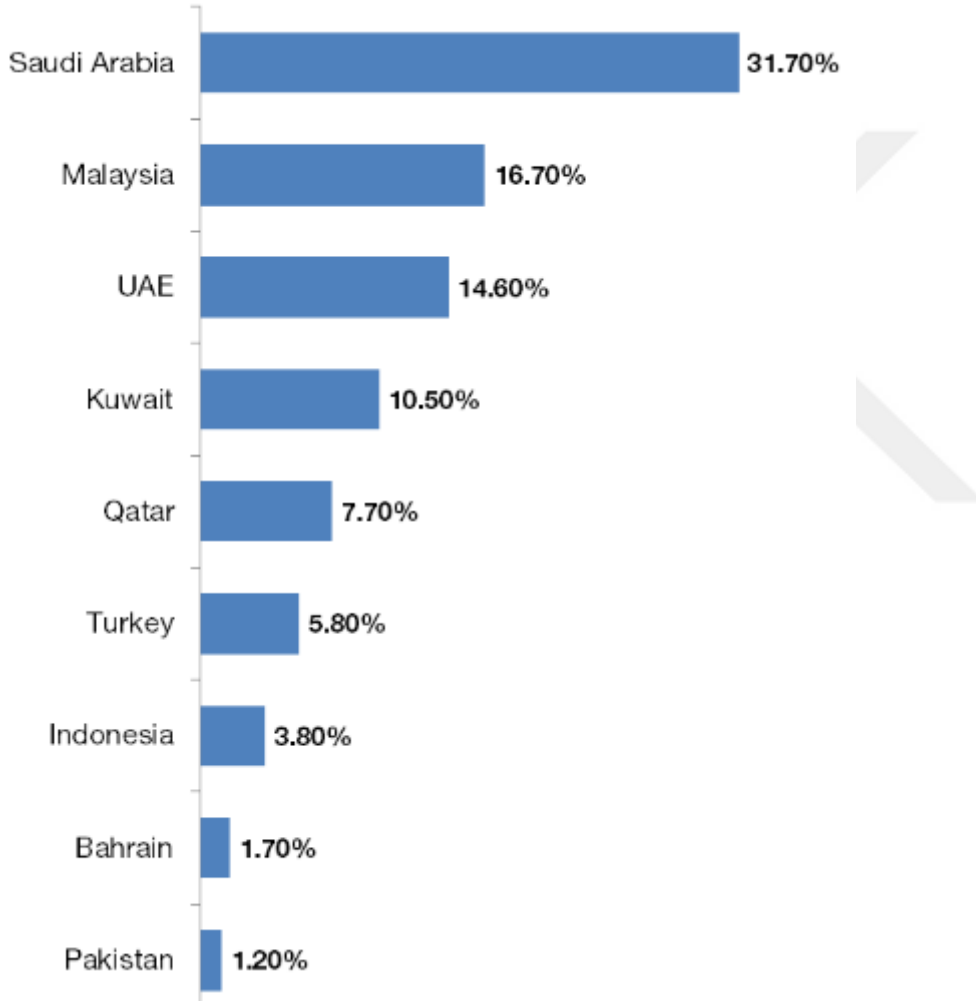
2.5.4. Kapitalizmde Faiz

Bir diğerkonu da faiz uygulaması, Dünya’da 16. yy’dan beri kurulmaya çalışılan Kapitalist sistemin en etkili silahlarından birisidir. 1890’larda altın çağını yaşayan Kapitalizm, günümüzde de etkisini göstermektedir. Michael Ruppert’in sevdiğim bir görüşünü sizinle paylaşmak istiyorum. *“Bir milyon dolarım varsa ve bunu %4 faizle mevduata yatırırsam yılda 40 bin dolar kazanırım. Topluma hiçbir katkı olmadan. Ama daha alt sınıftan biriysem ve arabamı ya da evimi krediyle almak zorundaysam borcu faiziyle öderim; bu faiz de o milyonerin % 4 faizli mevduatına ödenir. Bu şekilde inşa edilmiş parasal sistem, fakirden çalıpzengine veren bir dernek gibi işler”*. Bugün dünya nüfusunun %1’ dünya mal varlığının %40’ına sahiptir.” İşte bu iktisatçının paylaştığı cümleler konunun ne kadar ciddi ve bir o kadar da içinden çıkılamaz bir hal aldığını göstermektedir. Önemli olan bazı şeylerin farkında olarak, bunlar için neler yapılabileceğini düşünmektir. Bir başka düşünür: *“Getirmişsin bir bankaya 100 TL koymuşsun. Banka sana 1 sene sonra 150 TL veriyor. Arkadaş bu 50 TL’yi nereden buldun da verdin bana? Ben 100 TL’lik mal üretmiştim. 100 TL’lik tüketme hakkım vardı. Aradan 1 sene geçti benim üretmem artmadı ki, ben bir şey üretmedim. Sen bana tüketme hakkını nereden veriyorsun? Bunun iki tane yolu var: Ya üreten bir adamın hakkını aldın bana veriyorsun veya açıktan para bastın bana veriyorsun. O da yine üretenin hakkını bana veriyorsun demektir. Faiz, çalışan insanın hakkına girmektir. Faiz demek, üretmeyen adama tüketme hakkı vermek demektir. Bu da adaleti bozar. İşte kapitalist sistemin felaketi buradan ileri geliyor.”* Gerçekten farklı pencerelerden bize olayı gösteren kişiler haklılar. Şu anda Dünya’da toplam yaklaşık 80 trilyon dolar para olduğu ve 200 trilyon dolar civarı borç olduğu görülmektedir. Bu rakamlar bize gerçeği açıklıyor. İçi boş olarak havadan kullanılan paralarla gerçek sistem olmaz. Kısa dönemde işe yarar. Ama uzun dönemde birçok çatlağa yol açar. Tarihte yaşanan bazı krizlerde bunları çok iyi gördük, inceledik. (1929, 2008 krizleri). Detaylarını ekonomistler güzel bir şekilde açıklıyorlar.

2.6. Dünyada katılım bankacılığının Durumu

En önemli oyuncular varlıklarının büyük çoğunluğunu oluşturan Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkelerinde kalmaktadır. Bununla birlikte, Malezya, Endonezya, Türkiye ve Pakistan gibi ülkelerde de ilerleme kaydetmektedir.

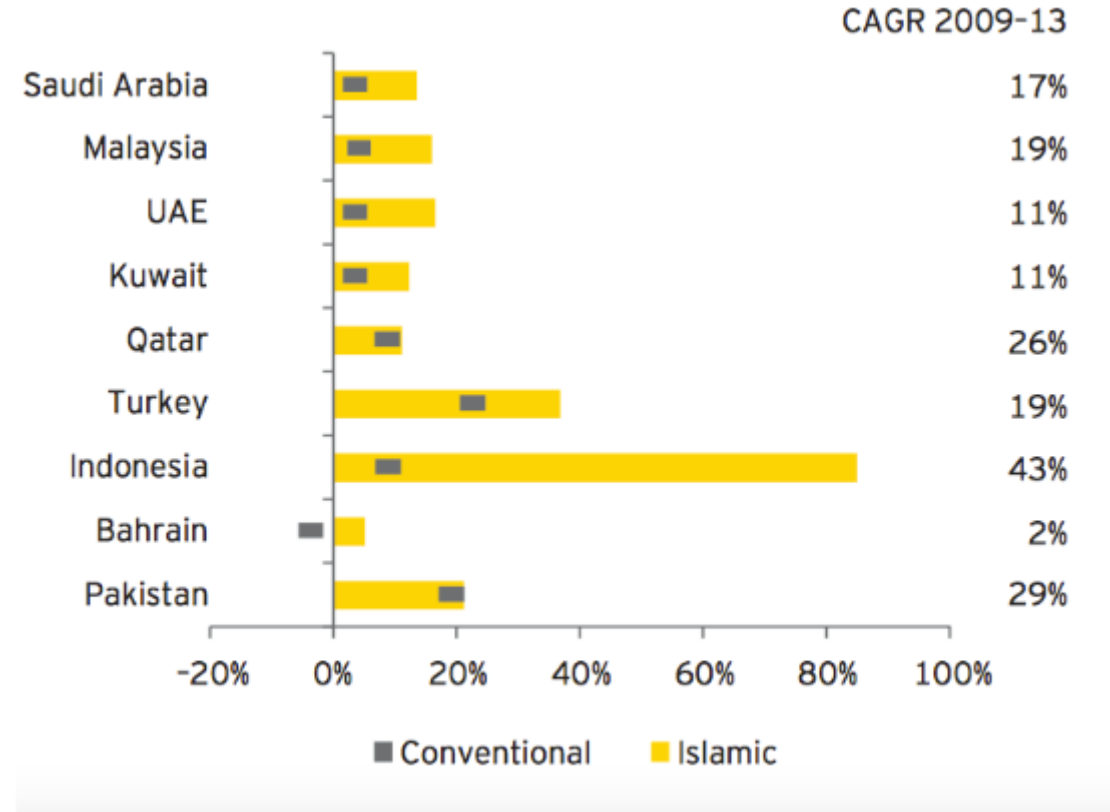
Tablo 15. 2015 İslami finans, Bankacılık varlıklarının küresel payı grafikte aşağıda yer almaktadır.

Kaynak: World Economic Forum ,(WEF) www.weforum.org , Erişim Tarihi 28.02.2017.

Aslında, GCC (Körfez İşbirliği Konseyi) dışındaki bazı ülkeler en hızlı büyüme yaşamaktadır⁸³.

Grafik16.2009 – 2013 Yılları Arasındaki Ticari Bankaların Toplam İslami Finans Varlıkları

Kaynak: Word Economic Forum ,(WEF)www.weforum.org , Erişim Tarihi 28.02.2017.

2.6.1.Endüstri Ne Kadar Büyük

Grafikte görüldüğü gibi, Ticari bankaların toplam İslami finans varlıkları 2009 ile 2013 yılları arasında% 17 artış gerçekleşmiştir. Ticari bankaların toplam İslami finans varlıkları 2009-2013 yılları arasında %17 artarak 778 milyar dolara ulaşmıştır. Bundan Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkeleri yaklaşık 517 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.160 milyar dolarlık Güney Doğu Asya Ülkeleri İşbirliği Örgütü

⁸³<https://www.weforum.org/agenda/2015/07/top-9-countries-islamic-finance/> Erişim Tarihi 22.2.2017.

(ASEAN) ülkeleri ve 23 milyar dolarlık Güney Asya; (Özellikle Türkiye) geri kalanı 78 milyar dolar kazandırmaktadır. 2013'te tarihte ilk kez Katılım bankalarının birleştirilmiş karı 10 milyar ABD dolarını aştı.2013'te tarihte ilk kez Katılım bankalarının birleştirilmiş karı 10 milyar ABD dolarını olarak açıklanmıştır.2019 yılına gelindiğinde, sanayi çift haneli yıllık büyümesini sürdürdükçe kolektif kazançlar 37 milyar ABD Doları'na olarak gerçekleşmiştir⁸⁴.

2.7. Dünyada İslami Bankacılığını Aktif Gelişimi

Dünyanın İslami ticaret bankacılığı sektörünün aktif büyüklüğü 2012 yılında 1.54 Trilyon Dolar iken, 2013 yılında aktif büyüklüğü 1,7 Trilyon dolar yükselttiği ve son dört yıldaki artış oranının %17,6 gerçekleştirilen seviyenin olduğu tahmin edilmektedir. Karlılık gelişimi en büyük İslami bankanın ortalama öz sermaye getirisi %12,6 benzer genişlikteki konvansiyonel bankaları %15'tir. Sektör, İslami ilkelere ve geleneksel bankalara göre faaliyet gösteren bankaların İslami birimlerini içermektedir. İslami bankacılığın toplam payındaki artış ve büyük İslami finans merkezlerinin güçlü makroekonomik görünümü ile birlikte İslami bankacılık olarak hızla büyüyen gelişmekten olan ülkelerde 'karanlık ekonomisi' yerini alacak bir finansal sistemin yaratılmasında etkili bir araç olarak gittikçe daha çok kabul görmüştür. Gelişmekte olan ülkelerde İslami bankacılık sektörünü etkileyen önemli gelişmeler⁸⁵;

- Dünya ekonomisindeki dengelerdeki değişim ve ticaret büyümesinin GSYH ile doğa kayması
- Mali düzenlemenin kapsamlı bir revizyonunda
- Bazı gelişmekten olan ülkelerde yeniden düzenleme ve sistem değişikliği
- İnternet ve mobil teknolojilerin bankacılık işlemlerinde kullanılması.

⁸⁴ According to Ernst & Young; World Islamic Banking Competitiveness Report 2014-2015 Participation Banking 2,0.

⁸⁵ Dünya İslami Bankacılık Rekabet Raporu 2013–2014 Sektörel dönüşüm, s. 14 Erişim tarihi 17.4.2017.

2.7.1. İslam Ülkelerinde İslami Bankacılık Uygulaması

Faizsiz bankacılığın temelini oluşturan ilk dönemde mali çevreler bu konuyu gerçekleştirmek zor bir hayal olarak görüyorlardı. Fakat son yıllarda finansal sektörün öngörülmesinde bazı değişiklikler oldu. Klasik bankacılık insanlar giderek artan sayısına göre demoralize olma olarak görülüyor. İnsanlar, sosyal yapıya zararlı olmasına ve yasalara aykırı olmasa bile, ahlak dışı bir alan olan firmayı destekleyen bankalara ve finansal kurumlara tereddüt ederek kaynaklar sunmaktadırlar. Bu İslami finans kurumlarının gelişmesinde çok önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır⁸⁶.

2.7.1.1. Malezya

Malezya, İslami finans alanında lider bir ülkedir. Geleneksel bankacılık ve İslami bankacılık ülkede paralel olarak gelişmiştir. Ülkede 2012 yılı itibariyle İslami bankacılığın büyüklüğü sektörün %20'sine ulaşmıştır. Bu oran, İslam ülkelerinin toplamının yüzde 12'sini oluşturmaktadır. Ülke ayrıca suluk açısından diğer ülkelerin de önünde. 2012 yılının ilk dokuz ayı, dünya genelinde ihraç edilen 130 milyar dolarlık sukuk Malezya tarafından 100 milyar dolar ihraç edildi⁸⁷.

2.7.1.2. Sudan

Sudan'da İslami bankacılığıyla örnek çalışmalar devam eden, ilk faiz banka çok önemli tavizler olarak 1977 yılında kuruldu. Bu bankaya Faysal İslami Bankasıdır ve en önemli ortağı DM'dir. 1981'de önemli bir İslam Bankası Thadamo Sudan İslam Bankası'nın %70'i, geri kalan kısmı yabancı iş adamları Tarafından karşılanan 20 milyon Sudan Lirası sermaye ile Kurulmuştur. Sudan'ın faizsiz bankacılık kullanımının önemli rolü, tüm ticari bankacılık faiz dışı çalışan şubeler açmaları tavsiyesinde bulununca başlamıştır.⁸⁸

⁸⁶ Doğan, a.g.e., s. 29.

⁸⁷ Serpam, a.g.m., s. 9.

⁸⁸ Uçar, a.g.e., s. 57.

2.7.1.3. İran

İran İslami finansın en büyük merkezlerinden biridir. Ülkedeki tüm bankacılık sektörü İslami Finans kurallarına göre yapılandırılmıştır. İran'daki bankacılık sektörünün 2011 yılı itibarıyla yaklaşık 390 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam, dünyadaki toplam İslami finansal varlıkların %40'ının İran'da olduğunu göstermektedir.⁸⁹

2.7.1.4. Suudi Arabistan

2011 yılı itibarıyla İslami bankacılık varlıklarının büyüklüğü \$ 151 milyar dolar. Sektörde penetrasyon oranı yüzde 35'tir. Bu ülkenin pazarında önemli bir büyüme potansiyeli olduğunu göstermektedir. Suudi Al-Rajhi Bank, sektörün dünyadaki ikinci en büyük bankasıdır. Diğer büyük İslami finans kurumları arasında Ulusal Ticaret Bankası, Suudi İngiliz Bankası ve Riyadh Bankası bulunmaktadır. Suudi Arabistan, bu yılın ilk çeyreğinde dünyanın en büyük Sukukçu ihracatçısı oldu.⁹⁰

2.7.1.5. Kuveyt

Kuveyt ödemeler bilançosu fazlalık veren nadir ülkelerden birisidir. Bu özelliğinden dolayı da gelişmiş bir bankacılık sistemine sahiptir. Kuveyt'ten faizsiz olarak çalışan bankalardan en önemli Kuveyt Finans Kurumu (Kuwait Finance House –KFH)' dur. Kuveyt Finans Kurumu İslami bir ticaret bankasıdır. Faaliyetleri yatırım, bankacılık ve sosyal faaliyetler olarak üç ana konu ayrılmaktadır.⁹¹

2.7.1.6. Mısır

Bu hareket tarihsel gelişimde önemli bir yere sahiptir; Mısır faizsiz bankacılık kapılarını açmaya ve 1963 yılında şube ve ilk İslam Bankası şubeleri kurulmasına izin vermek için

⁸⁹Serpam, a.g.m., s.9.

⁹⁰<http://www.dunya.com/dunya/islami-finans-rotasini-avrupa039ya-cevirdi-haberi-188087> Erişim Tarihi 29.3.2017.

⁹¹Ucar, a.g.e., s. 55-56.

ilk ülke olduğu ifade etmektedir. Bu gelişme çizgisi, aynı zamanda İslami bankacılık deneyiminin yüzyılın değinmektedir. Kırsal sosyoekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için alçakgönüllülikle çalışmaya başladı Bu yerel tasarruf bankaları, 1977'de sona eren ilgi beklentileri ile gösterildi.⁹²

2.7.1.7. Güney Afrika

Müslümanlar Güney Afrika'da İslami bir banka kurmak için büyük çaba gösterdiler. Son olarak, JeameLtd, 1976 yılında bir finansal kurum olarak faaliyet gösterecek olan Johannesburg'da kuruldu. Bu kurumun ana hedeflerinden biri, Müslümanlara ait küçük işletmeler için büyük bir alışveriş merkezi kurmaktır ve 1982'de ShuraTrustCompany kuruldu ve kısmen de başarıldı.⁹³

2.7.1.8. Bahreyn

Bahreyn, 1976 yılından beri bölgesel bir finans merkezi olarak faaliyet göstermektedir.. Suudi Arabistan ve Kuveyt yalnızca kuruluşlara izin verirken, Bahreyn kapılarını ülkenin dışındaki bir sonraki bankaya açık tutmuştu. Bahreyn, diğer merkezlerden daha fazla faizsiz finansal kurumlara sahip olup, 24 katılım bankası ve 11 faizsiz sigorta şirketi bulunmaktadır ve bunların büyük çoğunluğu yerel olarak belgesel hizmetler sunmaktadır. Şimdi Bahreyn Merkez Bankası olarak anılan Bahreyn para birimi kurumu, Bahreyn'in bir faizsiz finans merkezi haline gelmesinde çok aktif bir rol oynamıştır. AAOIFI'nin merkezi, mali raporlama için standart belirleyici olarak görev yapıyor ve 1991'den bu yana Bahreyn'de kurulmuştur. Bahreyn aynı zamanda uluslararası İslami Finansal piyasa 'ya (IIFM) da ev sahipliği yapmaktadır. İslam ortak ticaret standartlarının sermaye ve para piyasalarına uygulanmasını teşvik ederek desteklemektedir ve IIFM hala çalışmalarının ilk aşamasıdır ama aynı zamanda İslam Kalkınma Bankası yanı sıra Bahreyn, Brunei, Endonezya, Malezya ve Sudan tarafından

⁹² Akın, a.g.e., s. 249.

⁹³ Uçar, a.g.e., s. 60.

desteklenmektedir. İslami finans sisteminin gelişmesinde Bahreyn'in özellikle bölgesel anlamda çok ciddi katkıları olmuştur. ⁹⁴.

2.7.1.9. Körfez Ülkeleri

İslami Finansın en gelişmiş bölgesi olan Körfez ülkeleri, son yıllarda bu bölgenin merkezi olmaya çalışmaktadır. İslami finansmanın bankacılık sektöründeki bölge ülkelerindeki payı %20'nin üzerindedir. Suudi Arabistan, İslami Bankacılık oranı% 35 olan bölgede en gelişmiş İslami Finans'a sahip ülkedir. Buna ek olarak, dünyanın en büyük ikinci bankası olan "Suudi Al Rajhi Bank" bu ülkenin merkezidir.

2012 yılında ihraç edilen sukuk sertifikalarının yaklaşık %20'si bölgedeki ülkeler tarafından ihraç edildi. Buna ek olarak, Körfez Ülkeleri, özellikle Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri, son küresel krizden bu yana finansal sektörün gündeminde olan İslami Finans Sürecinde bölgesel güçler olmaya çalışmaktadır.⁹⁵

2.7.1.10. İngiltere

İngiltere'de katılım bankacılığı açısından en önemli finans merkezlerden biri Londra'dır. Son yıllarda İngiltere'de finans sektörünün önemli bir gelişme olmuştur. 2010 raporuna göre, İslami kurallara tam uyumlu İngiltere'de beş banka faaliyet göstermektedir.

İngiltere'de Katılım Bankaları; İslami kurallara tam uyumlu

- Banka of LondonandMiddlie East
- European Finance House
- Europeanİslamicİnvestment Bank
- Gatehouse Bank
- İslamic Bank of Britain

kaynak: IFSL, İslamic Finance 2010.

⁹⁴Rodney Wilson, The development of İslamic Finance in the GCC (Kuveyt : kuvaitprogramme on Development, GovernanceandGlobalisation in theGulfstates, 2009), s.26-27.

⁹⁵Serpam, a.g.m., s.10.

Buna ek olarak, 17 banka da geleneksel bankacılık hizmeti yanında bir giriş banka penceresini açarak faizsiz bankacılık hizmeti sunmaktadır.

Katılım bankası Penceresi Olanlar

- Ahli United Bank
- Alburaq
- Banka of Ireland
- Barclays
- BNP Paribas
- Bristol & West
- CitiGroup
- Deutsche Bank
- United National Bank
- Europe Arap Bank
- HSBC Amanah
- IBJ International London
- J. Aron & Co
- Lloyds Banking Group
- Royal Bank of Scotland
- Standard Chartered
- UBS

Kaynak: IFSL, İslamic Finance 2010.

Mart 2010 sonu itibarıyla, bu işlemlerin toplam değeri 10.43 milyon dolara ulaşırken, Londra Menkul Kıymetler Borsası'nda sukuk işlemlerinin sayısı 31 idi. İngiltere'de, finansal kuruluşlar değil, aynı zamanda danışmanlık ve eğitim firmaları faizsiz finans sektörünün gelişimine büyük katkı sağladı. Faizsiz finans hukuki tavsiyelerde İngiltere'de 20 büyük hukuk firmaları bulunmaktadır. Dahası, "dört büyükleri" olarak adlandırılan danışmanlık firmalarının bütün faizsiz finans alanında danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.⁹⁶

⁹⁶ M. Şerafettin Özsoy, Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş, İstanbul: TKBB Yayınları, 2012, s.80.

2.8. Katılım bankalarının Fon Toplama ve Kullandırma Yöntemleri

Katılım Bankaları fon kullanımındaki temel amacı, genelde helal olan her türlü gerçek ekonomik faaliyete borç vermektir. Katılım bankacılığında, fonlama faaliyeti bir ticarete veya ortaklığa dayalı olarak yürütülmektedir.

2.8.1. Katılım Bankacılığında Fon Toplama Yöntemleri

Katılım bankaları dünyadaki diğer faizsiz bankalar gibi iki hesap türü kullanarak fon toplamaktadır. Bu fonlara genellikle katılım fonu adı verilmektedir. Bankaların vadesiz hesaplarını oluşturan özel cari hesaplar, ikincisi ise vadeli hesaplarının oluşturan kar ve zarara katılma hesaplarındadır. Katılım bankalarının bir banka olarak çalışma yöntemleri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme (BDDK) tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Hem özel cari hesaplar hem de katılma hesapları için BDDK çalışma yöntemlerinin belirlemiş ve katılım bankalarının faaliyetlerini bu yöntemlere uygun olarak gerçekleşmesi zorunluğu getirilmiştir. TCMB ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme kurumunun hazırladığı ve Resmi Gazete 'de de yayınlanan yönetmeliklere göre katılım bankaları katılım fonlarını şu genel koşullar çerçevesinde yürütmelidir.⁹⁷

2.8.1.1. Özel Cari Hesapları

Cari hesapları, herhangi bir zamanda geri çekilebilir ve onlara temettü ödenmez, hatta sunulan hizmet karşılığı servis masrafları hesaplanabilir. Ancak çoğunlukla hiçbir hizmet ücreti alınmamaktadır.⁹⁸

⁹⁷ Resmi Gazete, 01.11.2006, sy.26333,Mevduat ve Katılım fonunun kabulüne, Çekilmesini ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

⁹⁸ Hamza Özkan, “Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları” , (Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2012, s.43.

Özel cari hesapları yönetmeliğe göre aşağıda yer almaktadır⁹⁹;

Katılım bankalarında açılabilen, istenildiği kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları ifade etmektedir.

Özel cari hesapların şu şekilde özetlenebilir:

- Katılım bankasının hesaplarında vadeli hesap olarak adlandırılan katılma hesaplarından ayrı olarak edilir.
- Türk Lirası, döviz veya kıymetli maden olarak açılabilen bu hesapları, farklı muhasebe hesaplarında izlenir.
- Özel cari hesapların açılması için herhangi bir alt limit bulunmamaktadır.
- Özel cari hesapların işletilmesinden elde edilen kâr veya zarar katılım bankasına aittir.
- Özel cari hesap sahipleri, katılım bankasının tasfiyesi halinde mevzuata göre devlet ve personel alacaklarında sonra öncelikli hakka sahiptirler. Ayrıca ticari hesaplar hariç 50 bin TL'ye kadar olan kısım Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu kapsamında bulunmaktadır.¹⁰⁰

Cari hesabın vadesi dolmamakta ve bu hesaplardaki tutarın işletilmesinden doğan risk ve getiri katılım fonu tarafından üstlenilmektedir. Cari hesaplar da bankaların kaynak maliyetini azaltmak ve katılım bankalarının tüm diğer kaynaklar dikkate alındığında kaynaklarını artırma hesapları olarak kabul edilebilir.¹⁰¹

2.8.1.2.Katılma Hesapları

Katılım bankaları geleneksel bankacılık sisteminde olduğu gibi, tasarruf sahiplerini bir bedel ödemediği fakat bu fonlar erişim imkânı sunan bir aracı olarak kullanabilen aynı zamanda, arzu edilen tarihte tüm para miktarını çekebilme olasılığı olan bankalardır.¹⁰²

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda katılım hesapları şu şekilde açıklanmıştır¹⁰³;

⁹⁹ Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

¹⁰⁰ Özsoy, a.g.e., s.139.

¹⁰¹ Ahmet Kaçmaz, "Katılım Bankalarının 2005-2008 Yılları Arasında Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişimi", (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), 2009, s. 3.

¹⁰² Fatma Akçan, "Faizsiz Finans ve İktisadi Etkiler: Türkiye Örneği", (Seminer 1), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış İktisat Doktora Programı), Kocaeli, 2014, s. 5.

Katılma hesapları, Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesapları şeklinde tanımlanmaktadır.

Katılım hesapları şu şekilde özetlenir:

Hesabı yatırımlara sabit getirili ödeme yapılmaz, Sermaye yatırılan miktarın geri ödeneme garanti edilmez. Katılma hesap sahibinin ve Kurum yükümlülüğünün hakkı, "Birim Hesap Değeri" ne karşılık gelen miktardan oluşur. Hesap sahipleri için faydalı faiz tahakkuku, vergi mevzuatı açısından mevduat geliri olarak kabul edilmektedir¹⁰⁴.

“Katılma hesaplarının vade ve türlerini Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası görmektedir. Katılma hesapları, 1 ay vadeli, 3 aya kadar vadeli (3 ay dâhil), 6 aya kadar vadeli (6 ay dâhil), 1 yıla kadar vadeli ve 1 yıl ve daha uzun vadeli (1 ay, 3 ay, 6 ay ve yıllık kar pay ödemeli) olarak açılabilir”. Her katılma hesabı TL, USD, EURO, muhasebe açısından ayrı ayrı yürütülen ve döviz bazında faaliyet göstermektedir. Katılma hesaplarında toplanan fonlar "birim hesap değeri" ne göre muhasebeleştirilmektedir ve banka hesaplarında gösterilmesi gerekir¹⁰⁵.

Katılma hesaplarında toplanan fonların işletilmesi sonucunda doğacak kar ve zarara katılma oranları katılım bankaları tarafından serbestçe belirlenir. Katılım bankasının zarara katılma oranı, kara katılma oranının % 50'sinde az olmaz¹⁰⁶.

2.8.1.3. Sendikasyon Kredileri

Katılım bankalarının fon toplama faaliyeti haricinde fon sağlamaları için başka yolları da vardır. Bu, Uluslararası finansal piyasalardan alınan kredilerdir. Konvansiyonel bankalarda olduğu gibi, katılım bankaları özellikle 2010'dan sonra yabancı piyasalardan finansman / kaynak sağlamaktadır. Sağlanan kaynaklar; 'Toplanan fonlara' dâhil edilmez ve 'alınan krediler' hesabında izlenir. Elbette bu önemli bir fon toplam, satın

¹⁰³ Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

¹⁰⁴ Şahin, a.g.e., s. 68.

¹⁰⁵ Özsoy, a.g.e., s. 140.

¹⁰⁶ 15 Kasım 2014 tarihli ve 29176 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 2014/6 sayılı Tebliğ ile güncellenen hali.

alma faaliyetidir. Son olarak, bu fonlar yurtiçinde "fon toplarken" diğer fon kaynakları arka planda kullanmak için kredi kaynaklarıdır. Genellikle 'murabaha sendikasyonu kredisi' şeklinde sağlanmaktadır.¹⁰⁷

2.8.2. Katılıma hesapları Kar Dağıtımı

Katılım Bankaları hafta sonları havuzlarda toplanan fonları ayrı vesilelerle mahsup eder. Cuma günü bu süreçle birlikte, havuzlarda toplanan fonlar o hafta içinde mevcut fonlara dağıtılacaktır¹⁰⁸.

2.8.2.1. Birim Değeri

Katılım Bankası katılım hesaplarının kabul koşulları ilk gün 100 olarak kabul edilir, ancak kar veya zarar gerçekleştiğinde değişir, kâr veya zarar kayıtları yapıldığı günlerde, her bir fonun toplam değeri, fonun bir önceki günkü toplam hesap değerine bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Kâr veya zarar kayıtları kullanılmadığı gün, bir önceki günün birim değerine eşit olan katsayıdır.¹⁰⁹

2.8.2.2. Hesap Değeri

Katılma Bankalarının katılan hesaplarına fon kabul etme koşulları, birinci gün hesapta yatırılan miktar olan birim değerine bölünür. İlerleyen günlerde mudiler veya çeken kişinin hesap değeri, bilanço yatırım sahibi veya Tutar çekilme miktarının birim değer bölümü tarafından bulunmasını, para ekleyerek alacak olandan, para çıkarılarak hesaplanır çekilir ve katılım fon varlığında pay sahiplerinin katılma oranı gösterir.¹¹⁰

2.8.2.3. Birim Hesap Değeri

¹⁰⁷ Canbaz, a.g.e., s. 189.

¹⁰⁸ Şahin, a.g.e, s.74.

¹⁰⁹ Atila Yanpar, İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar, İstanbul: Scala Yayıncılık, 2014, s. 138.

¹¹⁰ Yanpar, a.g.e., s.138.

Katılım hesabının geçerli değerinin belirlenmesi ve katılma hesabı değerinin birim değer çarpılarak hesaplanır, hesap sahibi tarafından talep edilebilir miktardır. BDDK mezkûr eden, Türkiye'de katılım bankaları Muşarakaya ilkesine göre fon topladığı anlaşılmaktadır ve katılım hesapların transfer edildiği havuzlara para yatırılmadığı sürece havuzdan para kaybı olarak bankaya nasıl yansıtılacağı konusunda belirsizlik olduğu açıktır. Bu bağlamda, BDDK veya Türkiye'deki katılım bankalarının, bu hesapların mudaraba veya musharaka temelinde işletilip yönetilmediğine dair bir araştırma yapmak ve buna göre düzenlemeler yapmak gereklidir¹¹¹.

Birim değeri ve Hesap Değeri ile Birim hesap Değeri daha iyi anlaşılması için rakamlı örnek tablo 1de verilmiştir. Tablo 'da 1.g gün Birim Değeri 100 olarak kabul edilmiş ve o gün yatırılan paraların hesap değerleri, yatırılan tutarı 100'e bölerek bulunmuştur. Örnek: A için 1.000.000 / 100 = 10. 000 tabloda üç sıfır attığından dolayı 10. 000 yerine 10 bulduk. 2.gün fon 6. 250. 000 TL kar etmiş, bunu %20'si kurumdan alması sonrasında, kalan 5 milyon TL'si fona aktarılmıştır. Bu durumda fon varlıklarının değeri 10 milyon TL'den ile 15'ye milyon dolara yükseldi. Toplam aktifleri bir önceki günün hesap değerine göre toplam varlıkları bölünmesi sonucu 15.000 / 100 = 150 yeni Birimi Değer olarak bulunmuştur¹¹².

Formüle göre;

Birim Değeri = t gününü toplam aktifleri

T-1 günün hesap değeri

$$\text{Birim Değeri} = \frac{15.000. (000)*}{100. 00} = 150$$

$$\text{Gün Birim Değeri} = \frac{20.400. (000)*}{120. 00} = 170$$

Hesap Birim ise: 3 gün D 3.000.000 TL Yatırıyor, 3.000. (000), - 150 = 20. 00 olarak bulunmuştur. Buradaki 150 rakamı o günün Birim Değeridir.

$$\text{Hesap Değeri} = \frac{3.000. (000),-}{150,00} = 20,00$$

¹¹¹Yanpar, a.g.e., s.138.

¹¹² Uçar, a.g.e., s.97-98.

2.9. FON KULLANDIRMA YÖNTEMLER

Kredi sınırlarına tabi olmayan işlemler

Bazı fon ödemeler sınırlamalara tabi değildir. Bunlar şunlardır¹¹³;

- Karşılığı nakit, nakit benzeri kıymet ve hesaplar ile kıymetli maden olan işlemler.
- Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla yapılan işlemler ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemler.
- Merkez Bankası nezdindeki piyasalarda veya kanunla teşkilatlanmış diğer para piyasalarında yapılan işlemler.
- Aynı kişiye ya da aynı risk grubuna yeni kredi tahsisi hâlinde daha önce yabancı para cinsinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredilerin, müteakiben tahsis edilen kredinin kullanılmaya başlandığı tarihteki cari kurdan dikkate alınması kaydıyla çek ve kredi kartı kullanılmaları hariç, kredilerde kur değişikliklerinin doğurduğu artışlar ile vadesi geçmiş kredilere tahakkuk ettirilen faiz, kâr payı ve diğer unsurlar
- Her türlü sermaye artırımları dolayısıyla bedelsiz edinilen ortaklık payları ile ortaklık paylarının herhangi bir fon çıkışı gerektirmeyen değer artışları.
- Kurulca belirlenecek esaslar dâhilinde bankaların kendi aralarındaki işlemler.
- Kurulca belirlenecek esas ve süreler çerçevesinde elden çıkarılması kaydıyla halka arza aracılık yüklenimleri kapsamında edinilen ortaklık payları.
- Öz kaynak hesabında indirilecek değer olarak dikkate alınan işlemler.
- Kurulca belirlenecek diğer işlemler.

¹¹³ Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

2.9.1. İslami Bankaların fon kullandırma Yöntemleri

2.9.1.1. Nakdi krediler

2.9.1.1.1. Mudaraba

Mudaraba, esas olarak bir tarafın emek bilgi ve tecrübe yürüten, diğer tarafın da sermaye koyarak yürüttüğü bir faaliyet türüdür. Emek, bilgi ve tecrübesini koyan aynı zamanda faaliyetin yönetimini de üstlenmektedir. Tüzel kişiliğe sahip olabilecek bu yöneticiye ‘mudârib’ denilmektedir. Faaliyete yanlış sermayesi ile katılan kişiye veya kuruma (Rabbü’l-mâl) denir. Rabbü’l-mâl yalnız faaliyeti denetleme faizidir. Mudârabe bir tarafta sermaye sahibi kişi veya kişilerle diğer yanda bu sermayeyi emeği, bilgi ve tecrübesiyle değerlendirecek olan kişi arasında karın paylaşması esasına göre yapılan bir anlaşma, kurulan bir ortaklıktır. Bu ortaklıkta emeğini koyan ve sermayeyi yöneten ne anaparayı geri ödemeyi ne de belirli bir kar payı sağlamayı taahhüt etmektedir.

Mudârabe temel özellikleri:

- Sermayenin sahibi olan kişinin kararı ve bilginin ve tecrübenin ortaya çıktığı kişinin kararıdır.
- Tarafların kar paylarının belirli (maktu) olmaması, karın taraflar arasında önceden belirlenmiş bir oranda bölünmesi
- Zararın tamamen sermayedara ait olması
- Sermayesinin emeğini koyan tarafından yönetilmesi
- Sermayedarın ise sadece denetim yetkisine sahip olmasıdır¹¹⁴.

2.9.1.1.2. Murabaha

Murabaha , “malı kar ile satma anlamına gelmektedir”. Sermaye sahibinin bir malı satın alıp belli bir kar ekleyerek müşterisine vadeli olarak satması demektir. Bir tacir, bir malı satın almak için İslam Bankasından kredi istediğinde, banka krediyi para olarak vermez, müşterisinin yazılı isteği üzerine, emtiayı satın alıpkabul ettikleri temettüleri ekleyerek kişiye satarlar. Bu süreçte, malların fiziksel olarak mevcut olması halinde, bankanın malları aldıktan sonra satması gereklidir. Bu fiziksel olmayan varlıkların

¹¹⁴Akgüç, a.g.e., s.141.

(marka, ticari isimler, vb endüstriyel hakları) için murabaha için geçerli değildir. Mal satın almak isteyen müşterinin banka için ciddi bir risk oluşturması nedeniyle, müşterinin bankaya başvurusu veya talebinin bunun önüne geçilmesi için yazılması istenmektedir. Satın alınan malların vadeli bir fiyat olması bir defada veya taksitte biriktirilebilir. Banka ayrıca, tahsilatın güvence altına alınması için müşteri güvencesi de istenmektedir¹¹⁵.

2.9.1.1.3. Müşaraka

Müşaraka, ortaklık demektir. Hem sermayede hem de yönetimde ortaklığı öngören bir faaliyet türü olup iki tarafında fon sağladığı ortak bir girişimdir. Kar-zarar taraflar arasında katkıda bulundukları orana göre paylaştırılır. Müşareket uygulanmasında iki kişinin ortaklığı söz konusu olduğundan fonu kimin yöneteceği meselesi gündeme gelir. -Taraflardan birinin yönetici olması durumundan yönetici ortak daha yüksek bir kar payı alabilir ancak bir yandan ortak vasfı kar alırken diğer yandan yönetici vasfı ile ek ücret alması faizsiz bankacılık ilkelerine uygun bulunmamaktadır. -Taraflarda hiçbirinin yönetiminde katılmak istemediği bir durum söz konusu olduğunda yönetimi bir üçüncü taraf üstlenir. Yönetimi üstlenen ücretlendirmektedir¹¹⁶.

2.9.1.1.4. Leasing

Kavram olarak icara Arapça'da "kiralama karşılığı hiçbir şey verme" anlamına gelmektedir. İslami bankalar İslami finans yaygın kullanımı ticaret ve sanayi finansmanında kullanılabilecek olan fonları birlikte toplama yollarını araştırdılar. Tabi ki, en önemli kaynaklardan biri paraya dayalı finansal sistemdir. İslami bankaların kullandıkları araçların çoğunluğu klasik bankacılık sisteminin araçları olup, şeriat çerçevesinde bu kuralları değiştirerek yararlanmışlardır. İslami Finans erken dönemlerinde finansal kiralama önemli bir finansman yöntemi olarak kullanılmıştır. İslami bankacılık, finansal kiralama yöntemi olarak adlandırılır.

¹¹⁵ Akgüç, a.g.e., s.142.

¹¹⁶ Özsoy. a.g.e., s. 178.

İslami bankacılık uygulamasında klasik finansal kiralama/leasing işlemlerinde beş önemli nokta vardır¹¹⁷;

- Mülkiyet kiralayan kişi, kira süresi boyunca özelliğine sahiptir.
- Kira temerrüde düşer veya ödemelergecikirse kira üzerinde faiz uygulanamaz.
- Kiraya verilen varlığın kullanımına ilişkin koşullar (amaç, usul) sözleşmede açıkça belirtmesidir.
- Kira, sözleşmenin sona ermesiyle değil, kiracılığın konusuna teslim edilmesiyle başlar.
- Kiralanan varlık kira sözleşmesinin bitiminde kiracı mülküne devredilecekse, bu ayrı bir satış sözleşmesi ile yapılır.

2.9.1.1.5.İstisna

Olağanüstü kelimesi Arapça olmak ve üretimde olmak demektir. İstisna, satıcı ile alıcı arasında organize edilen bir şeyin imalatı ile ilgili bir satış sözleşmesidir. Sözleşmeye göre, satıcının yapmak veya müşteriye alıcı tarafından talep edilen bir özellik sunmak için taahhüt eder. Bu yöntem genellikle uzun ömürlü malların yapımı veya satımı ve satımı için kullanılır¹¹⁸.

2.9.1.1.6. Selem

"Selem Satılık" Hesabına iyi başka bir ile satın aldığınız ya da nakit olarak satılan iyi bir satın alma anlamına gelir. Bankaya gelecekteki bir tarihte teslim edecek nakit bedeli ödeyerek iyi bir banka satın ve satıcı arasındaki sözleşmede kararlaştırılan. Selem Satılık Bina, makine ve donanımları, satın alma finansman olduğu gibi farklı bir stil de tüketim durumunda bu alımı ekonomi açısından uygun koşullar kullanılabilir. Başka bir ifadeyle, bu finans teknik sanayi, ticaret ve tarım fon için kullanılabilir¹¹⁹.

¹¹⁷ Yanpar, a.g.e., s.160.

¹¹⁸ Nuray Yüzbaşıoğlu, Projelerde Faizsiz Finansman, 1.b., Favori Yayınları, İstanbul, 2015, s. 87-88.

¹¹⁹ Akın, a.g.e.,s. 163.

2.9.1.1.7. Komodite (Uluslararası Piyasada Alım Satımı)

Komodite işlemi, kalite açısından herhangi bir fark arz etmeyen mallar üzerinde, uluslararası piyasalarda büyük miktarlarda alım satım anında yapılır ve harekete geçirir. Komodite, çok çeşitli şekillerde mallarda ilgilenen bir ticaret sözleşmesidir ve bu sözleşmeyi kapsayan ürünler genellikle petrol, altın ve tarım ürünleridir. Hakikaten tüm bu ürünler alıcı veya satıcı değerlendirmemektedir. Belli bir vade ve fiyatı taşıyan sözleşmeler yapılır ve para hareketleri gerçekleştirilir. Chicago ve New York'ta Emtia piyasaları vardır¹²⁰.

2.9.1.1.8. Wakala

Wakala bir çeşit acenteanlaşmasıdır. Bu metotta yapılan wakala sözleşmesine göre, diğer taraf (ajans) adına bir proje veya çalışma (vekâlet) alınır ve genellikle bir uzman ücret alınır. Wakala metodu İslami finans sisteminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Genellikle depo hesaplarında kullanılır. Kişi veya şirket yatırım yapılan sermayeye sahiptir ve başka bir kurum bir acente ve uzman ücreti talep etmektedir¹²¹.

2.9.1.1.9. Joala

Kavram olarak Joala istisna gibi kıyaslanmaktadır. Bununla birlikte, istisnai durumlarda, satıcı bir fiziksel emtia sağlarken, Joala'da satıcı mal yerine bir hizmet takdim etmektedir. Joala'nın diğer tüm yönleri istisna'ya benzemektedir. Joala sürecinde, satıcı gelecekte sunulacak bir hizmetin fiyatını ortaya çıkartmaktadır. Çoğu durumda, bir işlemin bir istisna mı yoksa bir Joala mı olduğunu belirlemek zordur¹²².

¹²⁰ Sedef Şen, a.g.e, s.72.

¹²¹ Yüzbaşıoğlu, a.g.e., s. 97.

¹²² İsmail Çağrı Doğan, "Katılım Bankaları Performans Analizi", (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2013, s. 22.

2.9.1.1.10. Karz-ı Hasen

Karz-ı Hasen İslam dini, paranın ödünç verme karşılığında faiz alma-vermeyi yasaklarken, bunun yerine yardıma muhtaç, herhangi fazlalık olmadan borç karşılığında belli bir süre verilir ve gereksiz onaylanmasını tembih etmiştir. Diğer tarafta çok zor bir deve dışı kalırsa dilencilik boykot etmek, üstelik bir günlük geçimlik helal olan bir fakirin dilenmesi meşru görülmemiştir.¹²³

2.10. Katılım Bankalarının Fon kullandırma (Kredilendirme) Faaliyetleri

Katılım bankaları, toplanan fonların önemli bir bölümünü, çalışma prensibi uyarınca faizsiz ticaret, tanım ve temsil finansmanında kullanmakta serbesttirler. Bu nedenle, pek çok yöntemler bu sistemi çalıştırmak için geliştirilmiştir.

2.10.1. Bireysel Finansman Desteği

Bireysel finansman desteği için, doğrudan satıcıdan gerçek kişi alıcı mal ya da hizmet bedelinin, alıcı adına katılım bankaları tarafından satıcının ödemesi için, alıcının borçlandırılması işlemidir¹²⁴. Bireysel ihtiyaçları için, araç, konut, beyaz eşya, tatil ve eğitim gibi bireysel ihtiyaçların finansmanı sağlanır. Yukarıda belirtildiği gibi, mallar veya hizmetler doğrudan satıcıya ödenir.¹²⁵

2.10.2. Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı

19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık kanununa 19. Maddesinde mal karşılığı Vesaikin Finansmanı şöyle tanımlanmıştır¹²⁶; “Katılım bankası ile fon kullanan arasında

¹²³ Canbaz, a.g.e., s.147.

¹²⁴ Fatih Onan, Gökhan Sümer, “Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığın Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”, Cilt 17 Sayı 3 Yıl 2015, s.300.

¹²⁵ Nihat Arabacı, “Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi Ve Performans Analizi”, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansman Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir, 2007, s.51.

¹²⁶ Resmi Gazete’ de, 19.10.2005, sy. 25983, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunda .

düzenlenecek yazılı bir sözleşme dâhilinde, mal karşılığı vesaik mukabilinde fon kullandırması işlemidir”.

2.10.3. Proje Finansmanı

Proje finansmanı, belirli bir proje başlangıcında ve geliştirme oldukça geri dönülmez finansman ve borçların ödenmesi de dâhil olmak üzere proje sponsor güvenilirliği, daha ileride projeyi sağlayacak proje varlıkları nakit akımlarına dayalı edildiği finansman türüdür. Bu önemli miktarda sermaye gerektiren altyapı projelerinin hayatı boyunca tüm dünyada sıkça kullanılan bir finansman tekniğidir. Proje finansman tekniği, köprü, baraj ve enerji santralleri gibi bir ülke için önemli projeler için kaynak sağlamak hedeflenmiştir. Bu amaca uygun olarak katılım bankaları, genellikle yurt dışında fon temin eder, müşterilerin ihtiyaç duydukları uzun vadeli maddeler onlara sağlamaktadır. Bu bağlamda kullanılan en önemli kaynaklardan biri murabaha sendikasyonu kredisidir.¹²⁷

2.10.4. Döviz kredisi

İthalat ve ihracat olarak kabul edilen satış ve teslimatlar ile döviz kazandırıcı faaliyetlerde müşteriler tarafından kullanmak üzere uygun bir kredi türüdür. Döviz kredisi niteliği, en az kullanılmış krediler finanse etmek, maliyet ve faiz kadar ülkemize döviz kazandırmak ve değişim taleplerini de içermektedir. İhracat taahhüdünün ve verginin yerine getirmesine getirilmesine şartıyla resim ve harçtan muaftır.¹²⁸

2.10.5. Teverruk

Bir mal taksitle satın alınır ve nakit olarak başka bir kişiye satılır. Bu sistemle paralelinde, paraya ihtiyacı kişinin ihtiyaçlarını karşılar. Hanbelî Mezhebi “ne göre

¹²⁷ Canbaz, a.g.e., s.197.

¹²⁸ Serdar Polat, “Katılım Bankalarının Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği”, (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Projesi), İstanbul, 2015, s.33.

uygulanmasında sakınca yoktur. Bu sistem zorluk ödeyen sahip müşterilerinin borçlarını yeniden yapılandırmak için katılımcı bankalar tarafından kullanılmaktadır.¹²⁹

2.10.6. Sukuk Yöntemi

Faizsiz bankacılık uygulamaya girdiğinde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en önemli gelişmeler ‘sukuk’ yâda ‘Kira Sertifikası’ piyasasında yaşanmıştır. Sukuk varlığa gelir sağlayan gayrimenkul, istikrarlı gelir kar payı sağlayan, ikincil piyasada işlem gören ve İslam prensiplere uygun orta vadeli bir sertifikadır. Vadeli olarak ihraç edilmekte, vadenin sonunda nominal bedelde ile itfa yapılır. Kira geliri veya kar pay alma imkânı sağlayan sukuk, geleneksek faizli ürünler şunlardır: (Hazine bonusu, tahvil, finansman bonusu) ayrılmaktadır. Kira Sertifikası ilgili SPK tarafından 1 Nisan 2010 tarihli Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe giren Seri: III No.43 sayılı ‘‘Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama şirketlerine ilişkin Esaslar hakkında Tebliği’’ ile finansal sisteme kazandırılmıştır.¹³⁰

2.11. Tahvil ve Sukuk karşılaştırması

Tablo 17: Tahvil ve Sukuk karşılaştırılması Aşağıda Yer Almaktadır¹³¹;

	Tahviller	Sukuk
Kredi Riski	İhraççının Riski	İhraççının Riski
Şartlar	Standart Bono Uygulaması	Tahvile Aynı
Fiyatlama	Kredi Derecelendirmesine ve Ortaklık	Konvansiyonel Bonolar Gösterge Olarak Alınır
Faiz Ödemesi	Sürekli Kupon Ödemesi	Kupon Ödemesi Gibi sürekli Ödeme
Kredi Derecelendirmesi	Borçlu Şirketin Kredi Profiliyle Aynı	Borçlu Şirketin Kredi Profiliyle Aynı

¹²⁹ Serpam, a.g.m., s. 6.

¹³⁰ Faruk Akın vd, a.g.e., s.171-172.

¹³¹ Erkan Sevinç, Sukuklardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföy ile Türkiye’de İhraç Edilmiş Eurobondlardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföyün Riske Maruz Değerinin Karşılaştırması İstanbul, Bankacılar dergisi, Bankalar Birliği, sayı 86, 2013, s.80.

Yatırımcı Profili	Konvansiyonel Yatırımcı	Genellikle İslami Yatırımcılar Bu Profille birlikte Zamanla Değişmekte
Hedging	CDS/Faiz Oranı Swapı	Sukukların Doğrudan Hedge Edilmesi İçin Bir Araç Bulunmamakta
Vade	Kısa, Orta Ve Uzun Vadeli Olabilir	Genellikle 3-5 Yıl Gibi Orta Vadeli Olup Vadeleri Yavaş yavaş Uzamakta

Kaynak: Erkan Sevinç, Sukuklardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföy ile Türkiye’de İhraç Edilmiş Eurobondlardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföyün Riske Maruz Değerinin Karşılaştırması, Bankacılar dergisi sayı 86, 2013, s.80.

Sukuk pazarında, Malezya ve Körfez bölgesi aynı zamanda sukuk ihracatı için ana destinasyonlardır ve ilk sukuk Malezya’da 1983 yılında ihraç edilmiştir. Ancak son 10 yılda sukuk pazarı büyüme göstermiştir. Sukuk piyasası büyümesine rağmen, yatırımcılar nedeniyle ikinci el piyasasında likidite sorunlarına vade sonuna kadar ellerinde tutmak eğilimindedir. 2006 yılında 25 milyar ABD doları olan sukuk ihracı 2011 yılsonunda 80 milyar ABD dolarına seviyesine ulaşmıştır.2008 ve 2009 yıllarında küresel ekonomi ve Dubai borç krizinden dolayı sukuk ihracında yaşanan düşüşe rağmen, sukuk pazarı canlanmış ve 2012 Ağustos ayı ortasına kadar sukuk ihracatı 94 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artış devam etmiş ve 2012 yılı sonunda sukuk ihracatı 131,2 milyar dolara gerçekleştiğini görülmektedir¹³².

Sukuk, son 10 yılda yaparak büyümüştür. Fakat sukuk ihraçları2013 yılı itibarıyla 119,7 milyar dolar düzeyesine olan küresel sukuk ihraçları 2012 yılına göre %8,8 azalış olmuştur. İlk bakışta olumsuz olarak 2012 yılında yaşanan gelişmelerin değerlendirildiği söylenebilirken sukuk ihraçlarında ulaşan 131,2 milyar doların 2011 yılına göre % 54,2 seviyesinde bir atışla gerçekleştirildiğini akılda tutulması gerekmektedir. Bu nedenle 2013 yılı gerilemesinin, ulaşılan seviyesinin kısmını bir sindirimi olarak yorumlaması mümkündür.¹³³

¹³² Sevinç, a.g.e., s.79.

¹³³ Türkiye katılım Bankalar Birliği, (2012), 2013 Sektör Raporu, İstanbul, s.40.

2.11.1. Türkiye’de Sukuk

Türkiye’de İslami finansa yönelik talebin bir göstergesi olarak, dikkatle bankacılık sektöründe katılım bankalarının işlem hacminde sürekli bir artış gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, sukuk ihracatı kavramı Türkiye için oldukça yenidir.

1 Nisan 2010 tarih ve 27539 sayılı Resmi gazetede Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği (seri: III, No: 43) göre Türk finans sektöründe ilk kez sukukla tanınmaktadır. Bir tür kiralık sukuku veya bir işletme sukuk örneği alan bu başvuru örneğinde, Sadece sukuk işlemi için kurulmuş Varlık Kiralama Şirketleri yardım alma meselesidir. Söz konusu Tebliğ’in 5 inci maddesinde bu şirketlerin faaliyetleri hakkında söylenenler aşağıda belirtilmiştir.¹³⁴

- Kira sertifikası ihraç etmek¹³⁵,
- Kendi nam ve kira sertifikası sahipleri hesabına her türlü varlığı devralmak, kiralamak, varlıklardan elde edilen gelirleri payları oranında kira sertifikası sahiplerine ödemek,
- Kira sözleşmesinin sonunda, başlangıçta anlaşılan koşullarda kiraya konu varlığı kaynak kuruluşa devretmek.

Tablo 18. Türkiye’de Sukuk İhraçları

İSİN KOD	Kurum kuruluş	Vade Baş. Tarihi	Nominal	Para Birimi	Vade	İtfâ Dön.	Getiri Oranı
TRD011014T17 İcareSukuk	Hazine Müsteşarlığı	03.10.2012	1.642.482.560	TL	728	6 Aylık	7.50%
TR18025T17 İcareSukuk	Hazine Müsteşarlığı	20.02.2013	1.515.326.823	USD	728	6 Aylık	5.70%
TR083135336 İcareSukuk	Hazine Müsteşarlığı	26.09.2013	1.500.000.000	USD	5 yıl	6 Aylık	2.80%

¹³⁴ Nurdan Kuşat, “Modern İslami Finans Sektörünün İnovatif Gücü: Sukuk,” Akademik Bakış Dergisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Mart- Nisan 2014, sayı. 41.

¹³⁵ 1 Nisan 2010 tarih ve 27539 sayılı Resmi gazetede Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği.

TRDASVK31417 İcareSukuk	Banka Asya	05.03.2013	125.000.000	USD	364	3 Aylık	7.10%
2.cil Sermaye Benzeri (tier 2)	Bank Asya	2013	250.000.000	USD	10 yıl	6 Aylık	7.50%
2.cil sermaye Benzeri (tier 2)	Türkiye Finans	02.05.2013	500.000.000	USD	5 yıl	6 Aylık	3.95%
2.cil Sermaye Benzeri (tier 2)	Albaraka	2013	200.000.000	USD	10 yıl	6 Aylık	7.75%
Wakala (Yurt dışı ihraç)	Kuveyt Türk	2010	100.000.000	USD	3	6 Aylık	5.25%
İcara (yurt dışı ihraç)	Kuveyt Türk	2011	350.000.000	USD	5	6 Aylık	5.875 %
Eser sözleşmesi	Aktif Bank	2013	100.000.000	USD	1	1 Yıl	8.75%

Kaynak: Kenan DEDE; Sukuk (kira sertifikaları) sunumunda, İstanbul, 2013.

Tabloda yer alan işlemlerle ilgili bazı açıklamalar şunlardır:

İlk sukuk ihraçları, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. tarafından Londra piyasasında gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, 2010 sonlarında üç yıl vadeli 100 milyon dolar, ikinci ise 2011 yılında beş yıl vadeli 350 Milyon dolar, tutarında 2 ayrı ihraç şeklinde olmuştur. Bu ihraçları körfez yatırımcılarına toplam 450 Milyon dolarlık Sukuk satışı yapılmıştır. Bu tabloda en önemli ihraç Hazine Müsteşarlığı olmuştur. Hazine 2012 yılında bünyesinde oluşturduğu bir Anonim Şirket aracılığıyla, Sukuk ihracına başlamıştır. Nedeniyle devlet hem bir ilk olarak, hem de İslami finansal yöntem kullanarak borçlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı varlık Kiralama Anonim Şirket (HMKVKS) tarafından 3 Ekim 2012 tarihli kira sertifikası ihracı için 1 Ekim 2012 tarihinde duyuru yapılmıştır. İlk Kira Sertifikası ihracına Ortadoğu ülkelerinden 3.275.000.000 TL toplam talep gelmiş 1.624.482.560 TL tutarında ihracat yapmıştır. 2013 yılı dış borçlanma kapsamında 10 Ekim 2013 tarihinde gerçekleştirilen Dolar cinsinden 1.25 Milyarlık Kira sertifikası ihracında vade sonu 10 Ekim 2018 olarak belirlenmiştir. Diğer Katılım bankaları tutarından yapılan işlemler sonucu; Banka Asya katılım Bankası A.Ş., uluslararası piyasalardan Sukuk ihracı yoluyla 10 yıl vadeli 250 Milyon dolar sağlamıştır. Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş., Türkiye Finans Varlık Kiralama A.Ş., ile 500 Milyon dolar tutarlı ,5 sene vadeli yüzden 3.95 getiri oranı sukuk (İslam bono)

ihraç yapmıştır. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., 200 Milyon dolar değerinde 5 yıl anapara geri ödemesiz 10 yıl vadeli ikincil sermaye benzeri sukuk ihracı meydana gelmektedir¹³⁶.

2.12. Gayrinakdi Krediler

Katılım bankaları nakdi kredi desteklerinin yanında sıra nakdi işlemlerde de müşterilerine hizmet vermektedirler. Gayrinakdi krediler resmi kurum ve kuruluşlara, diğer gerçek ve hukuki kişilere yönelik, belirli bir hareket yada işletmenin, Belirtilen zaman ve koşullara uygun olarak yerine getirilmesi gereken taahhüt, Sözleşme yerine getirilmemişse, belge taahhüt fiyatının banka tarafından ödenmesini garanti eder. Belgeler:

- Teminat Mektupları
- Akreditifler
- Aval Kabul Kredileri
- Harici Garantiler.¹³⁷

Tablo 19. Türkiye’de Garanti ve Kefaletler Mevcuttu

(Milyon TL)	2012/12	2012/6	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Teminat Mektupları	176.716	165.386	156.811	120.367	101.606	93.291	70.922	62.654
Akreditifler	40.083	40.464	40.811	30.393	22.762	23.863	18.482	16.721
Diğer Garanti ve Kefaletler	24.217	24.433	20.896	12.810	9.668	8.683	7.339	7.346
Toplam Garanti-Kefaletleri	241.016	230.283	218.518	163.570	134.036	125.837	96.743	86.721

Kaynak: BDDK, Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten.

¹³⁶ 2013 Annual Global Sukuk Report, Rasameelstructured Finance, Kuwait, January 2014, s. 2.

¹³⁷ Sümer, Onan, a.g.e., s. 301-302.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Aralık ayında 2012- 2006 zamanında Teminat mektupları %182 oranında artarak 176.716 Milyon TL'ye yükselmiştir. Akreditif, diğer garanti ve Kefaletler kalemlerine dikkatte alındığında Son 6 yılda sırasına göre %140 ve %230 oranlarında artarak 40.083 milyon TL'ye ve 24.217 milyon TL'ye yükseldiği anlaşılmaktadır. Kümeli bazda toplam garanti ve kefaletler dikkatte alındığında Aralık 2012- 2006 dönemleri ortasında %178 Aralık 2010 dönemine göre % 47 oranında artış göstererek 241.016 milyon TL'ye kadar yükselmiştir. Yukarıda verilerden görüleceğiüzere, 176 milyar TL'yi ortaya çıkan teminat mektupları ve 241 milyar TL'yi ortaya çıkan toplam garanti ve kefaletlerin genel hukuk kurallarına göre düzenlemesi ve tartışmalı davalarda özel hukuk kurallarının olmaması yasal bir eksiklik olarak görülmektedir¹³⁸.

2.12.1. Teminat Mektupları

Teminat mektubu, yurt içinde veya yurt dışında yerleşik gerçek veya tüzel kişilerin menfaati için malın teslimi, bir iş yapabilmesi yada bir borcun vadesinde ödenmesi, söz konusu taahhüdün yerine getirilememesi halinde, belirli bir kayıtsız şartsız ödeneceğinin bir mektupla muhataba taahhüsağlayan kredi uygulamasıdır.¹³⁹

Katılım Bankalarının Teminat Mektupları kurumlar ve kuruluşları farklı biçimdedir. Bunlar kısaca şunlardır:

- Geçici Teminat Mektubu,
- Kesin Teminat Mektubu,
- Avans Teminat Mektubu,¹⁴⁰.

- a. Geçici Teminat Mektubu; Bu teminat mektuplar ihaleye katılmak ve sözleşme yapmak için verilir. Böyle sözleşme veren makamlara gönderilir. Geçici teminat mektubu ile isteklinin ihale ile ilgili bir sözleşme imzalaması ve söz konusu sözleşme hak sahibinin üzerinde olması halinde bir teminat mektubu sunması garantilidir.

¹³⁸ Abdurrahman Çetin, Yusuf Dinç, Türkiye'de Teminat Mektupları: Uygulamaları ve Hukuki Sorunlar, TBB Sempozyum, İstanbul Cilt 5- Sayı:9, 2013, s.72.

¹³⁹ Çetin, Dinç a.g.e., s. 69-70.

¹⁴⁰ Akın, a.g.e., s.174.

- b. Kesin Teminat mektubu: Bu tür mektup lehtarın mektupta belirtilen yükümlülüğü yerine getireceğini garanti eder. Yükümlülüğü yerine getirilmemesi kısmen veya tamamen bankanın yükümlülüğü olarak, telafi ortaya çıkar.
- c. Avans Teminat Mektubu; Avans teminat mektuplarının hususu müteahhitlerine önceden verilir. Yüklenici taahhütlerini sözleşme şartlarına uygun olarak yerine getirirken, avans gelirlerden mahsup edilerek geri çekilir. Avans teminat mektupları ve yüklenicinin alacaklarından mahsup edilmek üzere verilen para belirli bir miktar ödeme sabitlenir¹⁴¹.

2.12.2. Akreditif

“Bir bankanın müşterisinin talimatı üzerine kendi kefaletiyle üçüncü bir kişi lehine, muhabirinin nezdinde açtığı krediye denir. İthalat ve ihracat ödemelerinde en fazla başvuru olan ödeme şekillerinden biridir”¹⁴².

Akreditifte banka, ithalatçının bankası olan bankadır ve ihracatçı bankası olan banka aracı bankadır. İthalat akreditifinde, banka ithalatçının garantörüdür. İhraç mektubunda, akreditif türünün teyit edilmesi halinde, bankaya kefil olur ve bankaya teyit bankası denir. Akreditif teyitli değilse, banka sadece kredi ihracat mektubuna aracılık yapar ve bu durumda banka aracı banka olarak adlandırılır¹⁴³.

2.12.3. Kabul /Aval/ Kredileri

Kabul Kredisi ithalatlarınızın bedelini, ihracatçı tarafından verilen poliçeyi kabul ederek mallara ödeme yapmadan ödemenizi karşılayacak bir kredi türüdür. Ödeme için bir banka garantisi talep etmesi durumunda ise bankanın poliçeyi garanti bulmasıyla (Aval) ihracatçı firmaya bu garantiyi sağlamış olursunuz. Akreditifli, belge veya mal mukabili dâhil olmak üzere yapılabilecek, Kabul Kredili Ödeme şeklinde düzenlenecek

¹⁴¹ Esra Bildirici Çalık, “Geleneksel Bankalar İle Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel III Kriterleri Açısında kıyaslama”, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Van, 2016, s.113-114.

¹⁴² Akın, a.g.e. , s.174.

¹⁴³ Çalık, a.g.m., s. 115.

poliçelerin vadeleri, kabul tarihinden başlamak üzere herhangi bir vade ile sınırlıma olmaksızın serbestçe sabitlenir. **Kredinin avantajları aşağıdaki gibidir**¹⁴⁴;

- Açılan Kabul Kredisi ile ödemelerin banka garantisi altına alınmış olması, ihracatçı firmanın dış ticaret işlemlerinde güven ve esneklik sağlar.
- İthalat yapan firmalar, satın alacağı malları ödeme yapmadan, eksiksiz ve uygun bir şekilde elde edeceği garantisini sağlamış olur.
- İhracat yapan firmalar, düzenlenen poliçelere ithalatçının bankası tarafından aval verilmesi durumunda, poliçeleri herhangi bir bankada iskonto ettirerek erken tahsil edebilir.

2.12.4. Harici Garantiler

Yabancı ticari işlemlerde söz konusu olduğu, bankanın müşterileri lehine garantör banka olarak, herhangi bir sözleşmenin yerine getirmemesi halinde, belirli bir paranın yurt dışındaki muhataba ödeneceğini vb. belirten geri dönülemez bir taahhüdüdür. Taahhüdün süresi içinde ve iki taraf arasındaki sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi halinde, talep edilen bedel bankanın tarafından muhataba denir. Banka olarak, harici garanti mektubu vererek; Firmanın dış ticaret işlemlerinde esneklik ve güven sağlamayı amaçlanmaktadır¹⁴⁵.

¹⁴⁴ www.vakifbank.com.tr Erişim Tarihi 26.4.2017.

¹⁴⁵ <https://www.yapikredi.com.tr> Erişim Tarihi 15.4.2017.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞI

3.1. Türkiye’de Katılım bankacılığının Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de faizsiz bankacılık alan içerisinde 17.04.1975 gün ve 1877 sayılı kanuna dayanılarak 11.11.1975/13 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası ile atılmıştır. Bu banka kâr/zarar ortaklığı esasına dayanan, faizsiz kredi ve finansman sağlamak üzere kurulan ilk mali kuruluştur. Türkiye’nin para birimi özellikle 1975’ten sonra işçi dövizlerine çok ihtiyacının olan bir dönem söz konusu banka, özellikle yurt dışında çalışmış ve çalışanların tasarruflarını kâr/zarar ortaklığı prensibine göre ekonomik güç halinde birleştirerek kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde değerlendirip, yurt içinde hızlı bir şekilde sanayileşmeyi hedeflenmiştir. Banka bu amaca yönelik olarak her türlü ticari, yatırım, gelişme ve sigortacılık alanlarında hareke ederek, özel döviz tasarrufları ve yatırım fonu oluşma ve tahvil ihracı için ilkelere dayalı kar paylaşımı izni verilmiştir. Faizli veya faizsiz olarak çalışma hakkında karar yetkisi yönetim kuruluna bırakılmış büyük umutlarla kurulan bu ilk faizsiz araştırma 3 yıllık bir süre içerisinde faiz getiren sisteme geçme kararı alınmıştır. Faizsiz bankacılık ve finansman girişimleri sonunda nihai gelişme ve en önemli kalkınma 1980 devrimden sonra duyulan ekonomik yapılanma sonucu ve 24 Ocak Kararlarının sonrasında kurulan dışa açık büyüme modelinin etkisi 16.12.1983 tarihli 83/7506 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ye güvenerek ”özel Finans Kurumları” adı altında ilk faizsiz bankaları kuruluşunu temelli atılmaktadır.¹⁴⁶

3.2. Katılım Bankalarının mevzuatı karşısındaki Yükümlülükleri

3.2.1. Katılım Bankalarının Kuruluş ve Faaliyet İzinleri

Türkiye’de bir katılım bankası kurmak veya yurt dışında kurulmuş bir bankanın ilk şubesini açmak için, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda öngörülen şartların yerine

¹⁴⁶ Eskici, a.g.e., s. 25-26.

getirilmesi kaydıyla Kurul'un en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınacak kararla izin verilir.

3.2.2. Kuruluş şartları

Türkiye'de kurulacak bir katılım bankanın¹⁴⁷;

- Anonim şirket şeklinde kurulması,
- Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,
- Kurucularının bu Kanunda belirtilen şartları haiz olması,
- Yönetim kurulu üyelerinin bu Kanunun kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri ve planlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek meslekî tecrübeyi haiz olması,
- Öngörülen faaliyet konularının planlanan malî, yönetim ve organizasyon yapısı ile uyumlu olması,
- Nakden ve her türlü muvazaadan âri olarak ödenmiş sermayesinin en az otuz milyon Yeni Türk Lirası olması,
- Ana sözleşmesinin bu Kanun hükümlerine uygun olması,
- Kurumun etkin denetimini engellemeyecek şeffaf ve açık bir ortaklık yapısı ve organizasyon şemasına sahip olması,
- Konsolide denetimini engelleyici nitelikte herhangi bir hususun bulunmaması,

Öngörülen faaliyet konularına ait iş planlarını, kuruluşun mali yapısı ile ilgili projeksiyonlarını sermaye yeterliliğini de içerecek şekilde, ilk üç yıl için bütçe planını ve yapısal örgütlenmesini gösteren bir faaliyet programını iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi de dahil olmak üzere ibraz etmesi.

¹⁴⁷5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete' de Yayınlanmıştır.

3.2.3. Kurucularda Aranılan Şartlar

Katılım bankalarının kurucu ortaklarının¹⁴⁸;

- 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre müflis olmaması, konkordato ilân etmiş olmaması, uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma başvurusunun tasdik edilmiş olmaması ya da hakkında iflasın ertelenmesi kararı verilmiş olmaması,
- Bu Kanunun 71 inci maddesi uygulanan bankalarda veya bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Fona devredilmiş olan bankalarda nitelikli paya sahip olmaması veya kontrolü elinde bulundurmaması,
- Tasfiyeye tâbi tutulan bankerler ile iradî tasfiye haricinde tasfiyeye tâbi tutulan finansal kuruluşlarda, faaliyet izni kaldırılan kalkınma ve yatırım bankalarında, ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılan kredi kuruluşlarında, Fona intikalinden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılmadan önce nitelikli paya sahip olmaması veya kontrolü elinde bulundurmaması,
- Tasfiyeye tâbi tutulan bankerler ile iradî tasfiye haricinde tasfiyeye tâbi tutulan finansal kuruluşlarda, faaliyet izni kaldırılan kalkınma ve yatırım bankalarında, ortaklarının temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılan kredi kuruluşlarında, Fona intikalinden veya bankacılık yapma ve mevduat ve katılım fonu kabul etme izin ve yetkileri kaldırılmadan önce nitelikli paya sahip olmaması veya kontrolü elinde bulundurmaması,
- Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar bile mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca üç yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olması veya mülga 3182 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunun ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun ve ödünç para verme işleri hakkında mevzuatın hapis cezası gerektiren hükümlerine

¹⁴⁸5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete 'de Yayınlanmıştır.

muhalefet yahut mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunlar uyarınca basit veya nitelikli zimmet, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, karapara aklama veya Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile Devlet sırlarını açığa vurma, Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar, vergi kaçakçılığı suçlarından veya bu suçlara iştirakten hükümlü bulunmaması,

- Gerekli malî güç ve itibara sahip bulunması,
- İşin gerektirdiği dürüstlük ve yeterliliğe sahip olması,

Tüzel kişi olması hâlinde, risk grubu ile birlikte ortaklık yapısının şeffaf ve açık olması şarttır.

3.2.4. Faaliyet İzni;¹⁴⁹

6'ncı maddesi çerçevesinde kuruluş veya Türkiye'de şube açma izni alan bankaların, Kuruldan ayrıca faaliyet izni alması şarttır. Bir beyanname ile yapılacak başvuru üzerine verilecek izin, Kurul tarafından aksi kararlaştırılmış olmadıkça, 4 üncü maddede belirtilen bütün faaliyetleri aynı maddenin son fıkrasındaki sınırlamalar çerçevesinde kapsar. Verilen faaliyet izinleri Resmî Gazetede yayımlanır. Kararın, ilk izin başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren en geç üç ay içinde verilmesi gerekir.

Kuruluş izni almış alan katılım bankaları faaliyete geçebilmesi için;

- Sermayesinin nakit olarak ödenmiş ve plânlanan faaliyetleri gerçekleştirebilecek düzeyde olması,
- Kurucuları tarafından 7'nci maddede belirtilen asgarî sermayenin yüzde onu tutarındaki sisteme giriş payının en az dörtte birinin Fon hesabına yatırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi,

¹⁴⁹5411 sayılı Bankacılı Kanunu 1 Kasım 2005 tarihli ve 25983 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

- Faaliyetlerinin kurumsal yönetim hükümlerine uygunluğunu sağlaması ve yeterli personel ve teknik donanımına sahip olması,
- Yöneticilerinin, kurumsal yönetim hükümlerinde belirtilen nitelikleri haiz olması,

Kurulca faaliyet konularını yürütebilecek yeterliliğe sahip olunduğu kanaatine varılması gerekir.

3.2.5. Kuruluş İzninin İptali

- İznin gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olması,
- Kuruluş izninin verildiği tarihten itibaren dokuz ay içerisinde faaliyet izni için başvurulmaması,
- Kuruluş izninden vazgeçildiğinin beyan edilmesi,
- İznin verilmesinde aranan şartların, faaliyete geçilinceye kadar kaybedilmesi,
- Faaliyet izni alınamamış olması,
- İradi olarak bu Kanunun 4 üncü maddesinde belirtilen faaliyetlerin tümünden vazgeçilmesi ve iradi tasfiyenin tamamlanması,
- Devrolunan bankanın birleşme veya bölünme işlemlerinin tamamlanması,
- Bu Kanunun 106'ncı maddesi kapsamında tasfiye veya iflas takibatının tamamlanması,

Hâllerinden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda, Kurulun en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınan kararla iptal edilir,

Faaliyet İzninin İptali veya Sınırlandırılması

Bir katılım bankasının, faaliyet izninin gerçeğe aykırı beyanlarla alınmış olması veya faaliyet izninin alınmasından itibaren altı ay içinde faaliyete geçilmemesi ya da bir yıl içinde kesintisiz altı ay süre ile faaliyette bulunulmamış olması hâlinde faaliyet izni iptal edilir. Faaliyet izninin alındığı tarihten itibaren bir ay içerisinde ilgili kuruluş birliğine üye olunmaması veya sisteme giriş payının kalan taksitlerinin Fon hesabına yatırılmamış olması ve bu yükümlülüklerin Kurum tarafından yapılan uyarıya rağmen yerine getirilmemesi durumunda, katılım fonu kabul etme faaliyeti dışında kalan faaliyet konuları Kurulca tek tek sınırlanabilir

3.2.6. Denetim ve Alınacak Önlemleri

Katılım bankalarının denetlenmelerine ilgili olarak mevzuatlar¹⁵⁰;

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu,
- Hazine Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu,
- Merkez Bankası Kanunu,
- Sermaye Piyasası Kanunu,
- Vergi Usul Kanunu,

3.2.7. Katılım Bankalarını Önlem Alınması Gerektiren

Konsolide veya Konsolide olmayan bazda yapılan denetimler sonucunda bir katılım bankasının¹⁵¹;

- Aktiflerinin vade itibarıyla yükümlülüklerini karşılayamama tehlikesiyle karşı karşıya gelmesi ya da likiditeye ilişkin düzenlemelere uymaması,
- Gelir ve giderleri arasındaki ilgi ve dengelerin bozulması nedeniyle kârlılığın faaliyetleri emin bir şekilde yürütecek yeterlilikte olmaması,
- Özkaynaklarının sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz olması veya bu durumun gerçekleşmek üzere bulunması,
- Aktif kalitesinin malî bünyeyi zayıflatabilecek şekilde bozulması,
- Bu Kanuna ve ilgili düzenlemelere veya Kurulca alınan kararlara aykırı nitelikte karar, işlem ve uygulamalarının bulunması,
- İç denetim, iç kontrol ve risk yönetim sistemlerini kurmaması veya bu sistemleri etkin ve yeterli bir şekilde işletmemesi veya denetimi engelleyici herhangi bir hususun bulunması,
- Yönetiminin basiretsizliği nedeniyle bu Kanun ve ilgili mevzuat ile tanımlanmış risklerin önemli ölçüde artması veya malî bünyeyi zayıflatabilecek şekilde yoğunlaşması,

¹⁵⁰ Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının Çalışmaları ve Ekonomimize Katkıları, Özel Finans Kurumları Birliği Vakfı (Finans bir), s.2.

¹⁵¹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Resmi Gazete’nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

3.2.8. Katılım Bankalarının Kısıtlayıcı Önlemleri;¹⁵²

Katılım Bankaları tarafından talep edilmesi halinde yukarıda belirtilen önlemlerin alınmaması veya alınan önlemlere rağmen sorunların giderilememesi ya da bu tedbirlerin alınması durumunda dahi sonuç alınamayacağının belirlenmesi hâlinde kurul (BDDK) bankadan;

- Faaliyetlerini, faaliyet türleri itibarıyla tüm teşkilatını veya gerekli görülecek yurt içi veya yurt dışı şubelerini veya muhabirlerle ilişkilerini kapsayacak şekilde kısıtlaması veya geçici olarak durdurulması,
- Kaynakların toplanması ve kullanılmasına ilişkin olarak faiz oranı ve vade kısıtlamaları da dâhil olmak üzere, her türlü sınırlama ve kısıtlama getirmesi,
- Yönetim kurulu da dâhil olmak üzere genel müdür, genel müdür yardımcıları, ilgili birim ve şube yöneticilerinin bir kısmını veya tamamını görevden alması, görevden alınan kişilerin yerine atanacak veya seçilecek kişiler için Kurumdan onay alınması,
- Sigortaya tâbi mevduat veya katılım fonu tutarını aşmamak ve yeterli teminatı hâkim ortakların hisse senetlerinden veya diğer malvarlıklarından karşılanmak üzere uzun vadeli kredi sağlaması,
- Zarar doğurduğu tespit edilen faaliyetlerinin sınırlandırılması veya durdurulması, verimi düşük veya verimsiz varlıklarının elden çıkarılması,
- İstekli olan bir veya birkaç banka ile birleşmesi,
- Özkaynakların artırılmasını sağlamak amacıyla uygun görülecek yeni hissedarlar bulunması,
- Doğan zararın özkaynaktan indirilmesi,
- Tedbirlerinden bir ya da birkaçının veya uygun göreceği diğer tedbirlerin alınmasını ve uygulanmasını ister.

¹⁵² 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 1 Kasım 2005 tarihli ve 25983 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete ‘de yayımlanmıştır.

3.2.9. Katılım Bankalarının Faaliyet izninin Kaldırılması veya Fona Devri

Denetlenme sonucunda bir katılım bankasıyla ilgili olarak¹⁵³;

- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun yukarda belirten maddeler kapsamında alınması istenen tedbirlerin Kurul (BDDK) tarafından verilen süre içerisinde ya da her halükârda en geç on iki ay içinde kısmen ya da tamamen alınmaması ya da bu tedbirleri kısmen veya tamamen almış olmasına rağmen, malî bünyesinin güçlendirilmesine imkân bulunmadığı veya bu tedbirler alınmış olsa dahi malî bünyesinin güçlendirilemeyeceğinin tespit edilmesi,
- Faaliyetine devamının mevduat ve katılım fonu sahiplerinin hakları ve malî sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz ettiğinin ortaya çıkması,
- Yükümlülüklerini vadesinde yerine getiremediğinin tespit edilmesi,
- Yükümlülüklerinin toplam değerinin varlıklarının toplam değerini aşması,
- Hâkim ortaklarının veya yöneticilerinin, banka kaynaklarını, bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek biçimde doğrudan veya dolaylı veya dolanlı olarak kendi lehlerine kullanması veya dolanlı olarak kaynak kullandırması ve bankayı bu suretle zarara uğratması,

Hâllerinden bir veya birkaçının varlığı durumunda (BDDK) Kurul, en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınan kararla bankanın faaliyet iznini kaldırmaya ya da kredi kuruluşunun temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimini, zararın mevcut ortakların sermayesinden indirilmesi kaydıyla kısmen veya tamamen devri, satışı veya birleştirilmesi amacıyla Fona devretmeye yetkilidir.

Faaliyet izni kaldıran katılım bankaları 5411 sayılı bankacılık kanunda yer alan genel hükümlerine göre tasfiye edilir.

¹⁵³ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Resmi Gazete'nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

3.3. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları

Faiz duyarlılığını banka sisteminden uzak tuttuğu etki yararlanılan kaynak katılım bankası tarafından faaliyete geçmiştir. Yöntem, 1984'te Albaraka Türk ile başladı, 1985'te Faysal Finans, 1989'da bir başka Körfez kökenli kurulmuş olan Kuveyt Türk, sermayesine Vakıflar Genel Müdürlüğü ortaklığı ile sektördeki yerini aldı. 1996'da Asya Finans sektöre giriş yaptı. Faisal Finans daha sonrada dönüştü. Family Finans 1991'de sektöre giren Anadolu Finans ile 2005'te birleşerek ve günümüzdeki Türkiye Finans oldu. Ondan sonra Mayıs 2015 tarihinde Ziraat Katılım sektöre katıldı. Halen Türkiye'de tanınan bu 5 katılım bankası faaliyet göstermektedir¹⁵⁴.

1995 yılında faaliyete geçen İhlas Finans, güçlü bir aktif-pasif, gelir- gider, dengesine hâkim olan bir faizsiz bankacılık modeline dâhil olmasına rağmen, sonraları yönetim güçsüzlük yaşamış ve grup olarak 2001 ekonomik krizinden likidite sorunuyla yüz yüze gelmiştir. Haziran 1999'da kurulan ve Ağustos 2000'den itibaren faaliyete başlayan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), İhlas Finans'ın faaliyetlerini durdurmuştur¹⁵⁵.

Türkiye katılım bankacılığı düşüncesi evvelde teorik olarak ele alınmaktaydı. Daha çok faizin haram olması ve hasarlarının üzerinde duruyordur. Kar/zarar (K/Z) ortaklığı vasıtasıyla çalışarak ilk faizsiz banka, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB) olmuş, fakat yönetim kurulu 1978'den sonra faizli sistemine geçmeye kararı vermiştir. Diğer faizsiz finansmana bağlı ilk örneklerde birisi ise, Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi (KZOB) belgesinin kaldırılmasına izin imkânı verilmesi olmuştur¹⁵⁶.

¹⁵⁴ <http://www.tkbb.org.tr/turkiye-katilim-bankalari-birligi-tarihcesi> Erişim Tarihi 24.4.2017.

¹⁵⁵ <http://www.tkbb.org.tr/turkiye-katilim-bankalari-birligi-tarihcesi> Erişim Tarihi 24.4.2017.

¹⁵⁶ Uçar, a.g.e., s. 61.

3.3.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

Türkiye'de faizsiz bankacılığın vazgeçilmez bir parçası olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1984 yılında kuruluşunu tamamlayarak 1985 yılı başından itibaren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile faaliyetlerine başlamıştır. Albaraka Türk faaliyetlerini 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tâbi olarak sürdürmektedir. Ortadoğu'nun ileri gelen gruplarından Albaraka Bankacılık Grubu ("ABG"), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve Türk ekonomisine yarım yüzyıldan fazla hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulan Albaraka Türk'ün ortaklık yapısının içinde, yabancı ortakların payı %66 yerli ortakların payı %9,16 halka açık kısım ise %24,84'dir. Albaraka Türk'ün ortaklık yapısı, itibarımızın garantisidir¹⁵⁷.

2016 yılında itibarıyla Albaraka Türk bankası toplam aktif aktifleri 28.632.535 (Bin TL), Toplanan fonları 20.108.581 (Bin TL), yaklaşık bu fonların 42.62% döviz cinsi fonlardan oluşmaktadır. Banka'nın öz kaynak büyüklüğü 2.221.109 (Bin TL),kredi portföyünü %4,73 artışla 19.435.541(Bin TL)'ye yükseltmiştir. Albaraka Türk katılım Bankası, Eylül 2016 tarih itibarıyla, bankanın net kar 178.898 TL olarak ulaşmıştır. 30 Eylül 2016 tarihi itibarıyla, sermaye yeterliliği standart oranı yasal sorumluluk seviyesinin %12.72 üzerinde gerçekleşmiştir. 30 Eylül 2016 tarihi itibarıyla Banka'nın şube sayısı 213 olup toplam personel sayısı 3.758'dir. Yurtiçinde 212 şubesi, Erbil'de yurtdışında da bir şubesi bulunmaktadır.¹⁵⁸

3.3.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan alınan 28 Şubat 28 Şubat 1989 tarihli izinle Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. adıyla kurulmuş olup, faaliyetlerine 31 Mart 1989 tarihinde başlamıştır. 5411 Sayılı Bankacılık Kanununa düzen sağlanması amacıyla, Banka'nın 26 Nisan 2006 tarihli olağan genel kurul toplantısında onaylanmış olan ana sözleşme değişikliği ile unvan değişikliğine

¹⁵⁷ Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 30 Eylül 2016 Hesap Dönemi Konsolide Olmayan Finansallarına Ait Ara Dönem Faaliyet Raporundan, s.3,derlenmiştir.

¹⁵⁸ Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 30 Eylül 2016 Hesap Dönemi Konsolide Finansallarına Ait Ara Dönem Faaliyet Raporu, s.5, derlenmiştir.

gönderilmiş ve Banka'nın unvanı Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir¹⁵⁹.

Kuveyt Türk'ün sermayesinin %62.24 Kuveyt Finans Kurumu'na, %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurumu'na, %9'u İslam Kalkınma Bankası'na, %18.72'i Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %1.04'si de diğer ortaklara aittir.¹⁶⁰

Kuveyt Türk Bankası, 2016 yılsonu itibarıyla aktif büyüklüğü %15,3 artarak 48.476.955 TL'ye sahip iken, kullandırılan fonların toplamı 30 milyar TL'ye, toplanan fonlar ise 31,9 milyar TL'ye kadar ulaşmıştır. Özkaynakları %15,0 oranında artırarak 3,9 milyar TL'ye yükseltmiştir. Bankanın 2016 yılsonu itibarıyla 542 milyon TL net kar gerçekleştirirken, sermaye yeterlilik oranını %18.16 seviyesine ulaşmıştır. 2016 yılında 542 milyon TL net kâr elde eden ve 27 yıldır istikrarlı bir şekilde büyümekte olan Kuveyt Türk, sektör ortalamasının üstündeki performansı ile katılım bankacılığında liderliğini devam sürdürmektedir.¹⁶¹

3.3.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

Kayserili iş adamları tarafından, %100 yerli sermaye ile kurulan ilk finans kurumu olan Anadolu Finans, 1991 yılında Ankara'da faaliyete başlamıştır. Değişen ekonomik koşullarla kurum, 1998 yılında Genel Müdürlük teşkilatını İstanbul'a taşınmıştır. Hazine Müsteşarlığı'ndan alınan izin doğrultusunda Temmuz 1999'da şirketin tüm sermayesi, mobilya, ev tekstili ve kablo sektörünün önde gelen kuruluşlarından İstikbal Group'a ait olan Boydak Ailesi'ne devredilmiştir. Anadolu Finans ile Family Finans, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 19.08.2005 tarih ve 1685 sayılı kararı ile birleşmişlerdir. Her iki bankanın 23.12.2005 tarihinde yapılan genel kurullarının birleşmeye dair kararlarının tescil edilmesine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 28.12.2005 tarih ve 1764 sayılı kararı ile onay verilmiştir¹⁶².

¹⁵⁹ Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 31 Mart 2016 Hesap Dönemi Konsolide Faaliyet Raporundan, s.3, derlenmiştir.

¹⁶⁰ Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 31 Mart 2016 Hesap Dönemi Konsolide Faaliyet Raporundan, s.3, derlenmiştir.

¹⁶¹ Kuveyt Türk 2016 faaliyet raporunda derlenmiştir, s. 4-20.

¹⁶² www.bonusnet.com.tr Erişim Tarihi 27.4.2017.

2008 yılında, The National Commercial Bank (NCB) tarafından çoğunluk hissesi satın alınan Türkiye Finans Katılım Bankası, bu tarihten sonra değişim ve hamle dönemine girmektedir. 5 ülkede yatırımları olan ve Suudi Arabistan'ın en büyük birinci ve bankanın hâkim ortağı Türkiye Finans Katılım Bankası, 67.03 payla National Commercial Banking (NCB), katılım bankacılığı sektöründe lider oyuncu konumundadır¹⁶³.

Birleşme katılım bankacılığına yeni bir büyüme hızlanma kazandırmış Türkiye Finans, kısa zamanda Türkiye'nin en büyük katılım bankalarından biri haline gelmiştir.

Bankanın Ortaklık Yapısı tabloda aşağıda yer almaktadır¹⁶⁴:

Adı soyadı/Ticaret Ünvanı	Pay Tutarı (TL)	Pay Oranları (%)
National Commercial Bank (NCB)	1.742.676.447	67,03
Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş.	274.838.187	10,57
Diğer Ortaklar	582.485.366	22,40
TOPLAM	2.600.000.000	100,00

Kaynak: Türkiye Finans 2016 Yılı Faaliyet Raporunda, s. 4, derlenmiştir.

Türkiye Finans katılım bankası 2016 yılı itibarıyla, bankanın aktif toplamı hızla büyüyerek 37.641.425 (Bin TL)'ye yükselmiştir. 2010 yılında, 7.913.437 (Bin TL)'ye olan toplam Türkiye Finans Katılım Bankası kullandırılan fonları, 2014 yılı sonunda 24.063.493(Bin TL)'ye seviyesindeyken, 2016 yılı ise 25.815.049 (Bin TL)'ye yükselmiştir. 2015 yılında Türkiye Finans Bankası'nın toplanan fonları 22.177.414 (Bin TL)'ye iken, 2016 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla 19.957.975(Bin TL)'ye düşmüştür. Banka'nın 2015 yılında net kar 334.228 (Bin TL)'ye, 2016 yılında üçüncü çeyreği itibarıyla 250.359 (Bin TL)'ye gerilemiştir. Son olarak, Öz kaynakları 2015 sonunda 3.153.576 (Bin TL)'ye iken, 2016 yılında üçüncü çeyreği itibarıyla 3.667.288 (Bin TL)'ye ulaşmıştır¹⁶⁵.

¹⁶³ www.turkiyefinans.com.tr Erişim Tarihi 27.4.2017.

¹⁶⁴ Türkiye Finans 2016 Yılı Faaliyet Raporunda, s. 4, Derlenmiştir.

¹⁶⁵ <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 28.4.2017 .

3.3.4. Ziraat Katılım Bankası

Ziraat Katılım Bankası tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 15/10/2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 10.10.2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuş olup, Banka, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12.05.2015 tarih, 6302 no'lu karar ile faaliyet izni almıştır.¹⁶⁶

Yeni bankanın sermayesi Ziraat Bankası kasasından değil Hazine'nin "helal fonlarından" sağlandı. BDDK'nın Ziraat kararı, Resmi Gazete 'de yayımlandı. Kararda, "Hâkim kurucu ortak Ziraat Bankası ile diğer kurucu ortaklar Ziraat Sigorta, Ziraat Hayat ve Emeklilik, Ziraat Yatırım Menkul Değerler ve Ziraat Teknoloji tarafından Türkiye'de 300 milyon dolar karşılığı ile TL sermayeli katılım bankası kurulmasına izin verilmiştir"¹⁶⁷.

2016 yılı itibarıyla Ziraat Katılım Bankası A.Ş incelediğimizde; sektörünün toplam büyüklüğü 2015 yılında 2.177.435 (Bin TL)'ye seviyesindeyken, 2016 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla 6.081.343 (Bin TL)'ye yaklaşmıştır. 2015 sonu itibarıyla olan Ziraat Katılım Bankası toplanan fonlar 1.256.305 (Bin TL)'ye iken, 2016 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla 1.386.922 (Bin TL)'ye seviyesine ulaşmıştır. Ziraat Katılım Bankası'nın Özkaynak toplamı 2015 yılında sadece 664.530 (Bin TL)'ye iken, 2016 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla büyümeye ulaşarak 751.852 (Bin TL)'ye gerçekleşmiştir. Grubun net kar 2015 sonunda 11.982 (Bin TL)'ye sahip iken, 2016 yılında ise 12.437 (Bin TL)'ye kadar aşmıştır. Bankanın toplam Şube sayısı 41, çalışan sayısı 631'dir¹⁶⁸.

¹⁶⁶ www.ziraatkatilim.com.tr Erişim tarihi 24.4.2017.

¹⁶⁷ www.tkbb.org.tr Erişim Tarihi 24.4.2017 .

¹⁶⁸ <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 24.04.2017.

3.3.5. Vakıf Katılım Bankası

Vakıf Katılım Bankası A.Ş.; tamamı T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bayezid Han-ı Sani (II.Bayezid) Vakfı, Mahmut Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I.Mahmut) Vakfı, Mahmut Han-ı Sani Bin Abdulhamit Han-Evvel (II.Mahmut) Vakfı ve Murat Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı tarafından ödenmiş 805.000.000.- TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 27.02.2015 tarih 6205 sayılı kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde bir anonim şirket olarak kurulmuş, 17.02.2016 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan faaliyet izni almıştır¹⁶⁹.

Faize karşı olan bankacılık sektörün en diri üyesi olan Vakıf Katılım, epeydir veya uzun zamandır kültürümüzün önemli bir parçası olarak günümüze gelen ve bugün asıl kurucusu T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaşatılan “Vakıf Kültürü”nün önemli bir kurumu olarak faaliyetlerine devam etmektedir¹⁷⁰.

Uzun zamandır makul bir sosyal yaşamın önemli bir parçası olan Vakıf Kültürü ile faizsiz bankalarının prensiplerinin bir araya getiren Vakıf Katılım, Bu biçimde üstlendiği önemli misyonla çalışmalarını yalnızca ortaklar yâda müşterileri için değil, bütünüyle topluma yararlı olma prensibi çerçevesinde yürütmeye niyetlenmektedir¹⁷¹.

Vakıf katılım bankası 2016 yılı itibarıyla ödenmiş 805.000.000 TL sermayesi ile Toplama aktiflerin 2.471.171(Bin TL), Fon toplamı 1.386.922 (Bin TL), kullandırılan fonlar 1.552.713 (Bin TL), Öz kaynak 866.242(Bin TL), Net kar 6.108 (Bin TL), ye seviyesine ulaşmıştır. Vakıf Katılım Bankası toplam şuben sayısı 19, personel sayısı 319'a kadar ulaşmıştır¹⁷².

¹⁶⁹ www.vakifkatilim.com.tr Erişim Tarihi 24.04.2017.

¹⁷⁰ www.vakifkatilim.com.tr Erişim Tarihi 24.04.2017.

¹⁷¹ www.vakifkatilim.com.tr Erişim Tarihi 24.04.2017.

¹⁷² <http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 24.04.2017.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Sonuç olarak, İslam'da faizin yasaklanması ve dolayısıyla ekonomiye katkıda bulunulmadığı için büyük bir boşluktaki kaynağın varlığı uzun zamandır tartışma konusu olmuştur. İslami bankacılık, İslami sosyoekonomik yaşam kurallarını dikkate alarak bankacılık faaliyetini tanımlanmaktadır. Bu kurallar yasaklama ve risk paylaşımının her yerinde yasaklanmış olup, ticaret promosyonu spekülasyonlarını yasaklanmıştır. Türk Finans Sistemi'nde ilk 'faizsiz finans uygulaması, 1985 yılında faaliyete geçmiştir. Katılım bankaları, faizsiz finans kurumları, 1983 yılında yayınlanan kararname dayalı 'özel finans kurumu' unvanıyla sisteme girmiştir. Bu başlangıç sadece bankacılık sistemi için değil, Türkiye için de çok önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

İslami bankacılık çalışmaları hem İslami inanca sahip olan ülkeler, hem de tüm insanlık için önem arz etmektedir. Ülkeler, Katılım bankacılığı sisteminin gerçeğe ve özüne uygun olarak kullanılmasıyla daha adil bir iktisadi hayat ve bölüşüm sağlama potansiyeline sahiptir. Böylece dünya üzerinde karşı konulamayacak gibi görünen kapitalizm kasırgasına bir set çekilmeye başlanmış olur. İslami sistemler finasta olmadığı zaman, yönetim ve işleyiş başkalarının eline geçiyor.

Bu sistemin Müslümanların yatırımlarının atıl kalmaması için en iyi şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Genç ve büyüyen bir nüfusa ve gelişen ekonomilere sahip İslami devletleri kapitalist iktisadi sistem içerisinde, yaşlı ve durgun Batılı devletlere karşı potansiyel pazarlar olarak görülmektedir. Bu perspektifte birçok küresel ve çok uluslu şirketler ortaya çıkan inanç odaklı tüketim talebine ihtiyacını karşılamaktadırlar. Finans alanında da Müslümanlar kendi özelliklerini kaybetmeden yer almalılar. Konvansiyonel yapılara karşı İslami bankacılık faaliyetleri de hayatın her alanında kendisinin göstermelidir.

KAYNAKÇA

AKÇAN, Fatma. “Faizsiz Finans ve İktisadi Etkiler: Türkiye Örneği”, (Seminer 1), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış İktisat Doktora Programı), Kocaeli, 2014

AKGÜÇ, Öztin. 100 Soruda Türkiye’de Bankacılık,3.b., İstanbul: Gerçek Yayınevi, Aralık. 1992

AKGÜÇ, Öztin. 100 Soruda Türkiye’de Bankacılık, 1.b., İstanbul: Gerçek Yayınevi. Aralık. 1987

AKIN, Cihangir. Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma, İstanbul Kayihan Yayınları. 1986

AKIN, Faruk, Mustafa CANBAZ ve Ebubekir Doğan (der) Bankacılık Giriş ve İlkeleri, 3.b., İstanbul: Beta Basım Yayımı, Eylül. 2014

AKIN, Faruk, Mustafa CANBAZ ve Ebubekir Doğan (der) Bankacılık Giriş ve İlkeleri, 4.b., İstanbul: Beta basım Yayım, Kasım. 2015

ALADAĞI, Ali Semih. ”Türkiye’de Bireysel Bankacılığın Katılım Bankalarındaki Gelişimi ve Bir Katılım Bankası Uygulaması”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, konya, 2010

ALPARSLAN, Melike. Bankacılık Sistemlerinde Düzenleyici Rejim ve Temel İlkeleri, Bankacılar Dergisi, Sayı: 34, Eylül. 2000

ARABACI, Nihat. “Katılım Bankalarının Türkiye’de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi Ve Performans Analiz”, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansman Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2007

ARSLAN, Emre Can. “Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisi Katkıları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Working Paper Series, Tartışma Metinleri, İstanbul. 2017

ARTUN, Tuncay. İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık, İstanbul: Tekin Yayınevi. 1883

BACAK, Altuğu. Türkiye’de kalkınma ve Yatırım Bankacılığı ve Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi (Türkiye Kalkınma Bankası –TKB-İncelemesi), Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla. 2007

Bankacılık düzenleme ve denetleme kurumu başkan Tefik "Türkiye Katılım Bankalar Birliği 10. Olağan genel Kurulu’nda yaptığı konuşma metni, 18 Mayıs 2011

Bankalarımız 2014, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 311, Mayıs 2015. Ankara

BAYINDIR, Servet, İslâm Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık, Rağbet Yayınları, İstanbul. 2005

BDDK Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme kurumu sayı: 6, Aralık 2011, Ankara

BDDK Finansal Piyasalar Raporu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Haziran 2011, Sayı:22, s.19, Aktaran, Mustafa Canbaz 2016

BDDK, Haber bülteni Türk Bankacılık Sektörünün Konsolide Olmayan Ana Göstergeleri, Şubat 2017

BDDK, Türk Bankacılık Sektörü temel Göstergeler Aralık 2016, s.1-2

CANBAZ, Muhammet Fatih. “Katılım Bankacılığın Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi”, (Kırklareli Üniversitesi & Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırklareli, İstanbul. 2013.

CANBAZ, Mustafa. Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Gelişimi, (Ed.) Ferudun Kaya, Bankacılık Giriş ve İlkeleri içinde, Beta Yayıncılık, İstanbul. 2012. s. 137-198

CANBAZ, Mustafa. Katılım Bankacılığı, 1.Baskı. İstanbul: Beta Yayınları. 2016

ÇALIK, Esra Bildirici. “Geleneksel Bankalar İle Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Basel III Kriterleri Açısında kıyaslama”, (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Van, 2016.

ÇETİN, Abdurrahman ve DİNÇ, Yusuf. Türkiye’de Teminat Mektupları: Uygulamaları ve Hukuki Sorunlar, TBB Sempozyum, İstanbul Cilt 5- Sayı:9, 2013

ÇOBANKAYA, Fatma Tuba. “Katılım Bankalarının Türkiye’deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü işletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta. 2014

DEDE, Kenan. Sukuk (kira sertifikaları) sunumunda, İstanbul, 2013.

Deloitte, Türkiye Katılım Bankacılığı, Büyüme Yolundaki Önemli Adımlar, Ocak, 2014.

DENİZ, Abdülbaki. “İslam Hukukunda İlet Kavram ve Faizin İletti”,(Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuk Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2006

DOĞAN, Hamdi. Cumhuriyet Döneminde Yerel Bankacılık; Akhisar Tütüncüler Bankası Örneği, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, CİLT 9, S.18, 2012,

DOĞAN, İsmail Çağrı. “Katılım Bankaları Performans Analizi”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2013

Doğan, Sibel. “Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği”, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş. 2008

Dünya İslami Bankacılık Rekabet Raporu 2013–2014 Sektörel dönüşüm, (Erişim tarihi 17.4.2017)

ESKİCİ, Mustafa Mürsel. “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması Ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta. 2007

FIRAT, Emine. Türkiye’deki 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektöründeki Yapısal Değişim: 2001 Öncesi ve 2001 Sonrası Bir Karşılaştırma, INTERNATIONAL CONFERENCE ON EURASIAN ECONOMIES 2013, s. 598-599.

GÖNGÖREN, Muaz. “katılım Bankalardan Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği”,

(Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans Bankacılık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Programı), İstanbul. 2011

GÜMÜŞ, Sefer. “Bankacılıkta Pazarlama”, 1.b.,İstanbul: Hiperlink Yayınları. 2014

İsmail BEKÇİ, Ali APALI, Yasemin APALI. “Semavi Dinlerin Görünmeyen Muhasebe Panoraması: Hristiyanlıkta Muhasebe Geleneği”, Cappadocia Journal of History and Social Sciences - www. cahij.com., Vol: 2, 2014

KAÇMAZ, Ahmet “Katılım Bankalarının 2005-2008 Yılları Arasında Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişimi”, (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Haziran. 2009

KUŞAT, Nurdan. “Modern İslami Finans Sektörünün İnovatif Gücü: Sukuk,” Akademik Bakış Dergisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Mart- Nisan 2014, sayı. 41

ÖÇAL Tezer, ÇOLAK Ömer Faruk. “Para-Banka”, Ankara: Kitabevi Yayınları, 1988

ÖZBAY, Faruk. “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Uygulamaları, (Gazi Üniversitesi yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Projesi), İzmir. 2014

ÖZCAN, Mehmet Emin. HIZIROĞLU Temel, Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı ‘’, Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Al Baraka Türk Yayınları, İstanbul. 2000

ÖZKAN, Hamza. “Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları” , (Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde, 2012

ÖZSOY, M Şerafettin. Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş, İstanbul: TKBB Yayınları. 2012

PEHLİVAN Pınar, YURTSEVER Hatice, Türk Bankacılık Sektörü ve Mali Yükümlülükleri, 1.b, Legal yayıncılık, İstanbul. 2016

PEHLİVAN, Pınar Türkiye’ de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi. Makale. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. Yıl.16 S.31. Konya. 2016

POLAT, Ali, Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin Sorunlar-Fırsatlar; Türkiye için Projeksiyonlar, Prof. Dr. Sabahattin Zaim Anısına... Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Yayın No: 1, İstanbul. 2009

POLAT, Serdar. “katılım Bankaların Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği”, (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Projesi), İstanbul. 2015

Resmi Gazete, 01.11.2006, sy.26333, Mevduat ve Katılım fonunun kabulüne, Çekilmesini ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.

Resmi Gazete’nin 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

SERPAM: İslami Finans, Sermaye Piyasası Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Notları, 1, 2013.

SEVİNÇ, Erkan. Sukuklardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföy ile Türkiye’de İhraç Edilmiş Eurobondlardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföyün Riske Maruz Değerinin Karşılaştırması İstanbul, Bankacılar dergisi, Bankalar Birliği, sayı 86, 2013

SÜMER, Gökhan, ONAN Fatih, Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları, s.301-302

ŞAHİN, Ekrem. “Türkiye’de Düünden Bugüne katılım Bankaları” (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), İstanbul. 2007

ŞEN, Sedef. “Türk Bankacılık Sistemin İçerisinde Katılım Bankacılığının Yapısal Analizi”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul. 2011

TAKAN, Mehmet. Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s. 2

TAKAN, Mehmet. BOYACIOĞLU, Melek Açar. “Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntemi”, 5.b., Nobel Akademik Yayımları, Ankara, Ağustos. 2013

TENEKECİ, Mehmet. “ Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi; Türkiye Örneği (KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Konya, Şubat, 2017

Türkiye Bankalar Birliği 2008,’’50. yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türk Bankacılık sistemi’’ 1958-2007 ’’,TBB Yayın No:262, Kasım. 2008

Türkiye Katılım Bankalar Birliği faaliyet raporu 2015, s. 48

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) Başkanı Osman Çelik, Türkiye katılım Bankalar Birliği 15. Olağan genel Kurulu’nda yaptığı Konuşma Metni, Mayıs 2016.

Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının Çalışmaları ve Ekonomimize Katkıları, Özel Finans Kurumları Birliği Vakfı (Finans bir), S.2

UÇAR, Mustafa. Türkiye’de-Dünya’da Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri, İstanbul: Fey Vakfı. 1992

USTAOĞLU, Didar. “ Türkiye’deki katılım Bankacılığı sektördeki Yeri ve Önemi”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktidat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın. 2014

WILSON, Rodney. The development of İslamic Finance in the GCC (Kuveyt: kuvait programme on Development, Governance and Globalisation in the Gulf states, 2009), s.26-27.

YANPAR, Atila. İslami Finans İlkeleri, Araçları ve kurumları, İstanbul: Scala Yayıncılık. 2014

YAZICI, Mehmet. Bankacılığa Giriş, 2.b, İstanbul: Beta Basım, 2013.

YILDIRIM, Oğuz. “Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler, Dış Ticaret Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 30, Ankara, Ocak. 2004.

YÜZBAŞIOĞLU, Nuray. Projelerde Faizsiz Finansman, İstanbul: Favori Yayınları, 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://islamekonomisi.org/kategori/islam-bankaciligi/katilim-bankaciligi/> Erişim Tarihi 22.4.2017

<http://www.dunya.com/dunya/islami-finans-rotasini-avrupa039ya-cevirdi-haberi-188087> Erişim Tarihi 29.3.2017

<http://www.ekodialog.com/Makaleler/bankaciligin-tarihsel-gelisimi.html> (Erişim tarihi 13.4.2017)

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSG/15785tbs_temel_gostergeler_raporu_aralik_2016.pdf, Erişim Tarihi: 29.04.2017

<http://www.tarihnotlari.com/bankaciligin-tarihcesi> Erişim tarihi 23.11.2016

<http://www.tkbb.org.tr/turkiye-katilim-bankalari-birligi-tarihcesi> Erişim Tarihi 24.4.2017

<http://www.tkbb.org.tr/turkiye-katilim-bankalari-birligi-tarihcesi> Erişim Tarihi 24.4.2017

2013 Annual Global Sukuk Report, Rasameel structured Finance,Kuwait ,January 2014

Türkiye Finans 2016 Yılı Faaliyet Raporunda, s. 4, derlenmiştir

<http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 24.04.2017

<http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 24.04.2017

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 1 Kasım 2005 tarihli ve 25983 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

1 Nisan 2010 tarih ve 27539 sayılı Resmi gazetede Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği

15 Kasım 2014 tarihli ve 29176 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 2014/6 sayılı Tebliğ ile güncellenen hali

<https://www.weforum.org/agenda/2015/07/top-9-countries-islamic-finance/> Erişim Tarihi 22.2.2017

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 31 Mart 2016 Hesap Dönemi Konsolide Faaliyet Raporundan, s.3, derlenmiştir

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 31 Mart 2016 Hesap Dönemi Konsolide Faaliyet Raporundan, s.3, derlenmiştir

Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 30 Eylül 2016 Hesap Dönemi Konsolide Olmayan Finansallarına Ait Ara Dönem Faaliyet Raporundan, s.3,derlenmiştir.

Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 30 Eylül 2016 Hesap Dönemi Konsolide Finansallarına Ait Ara Dönem Faaliyet Raporu, s.5, derlenmiştir.

<https://www.yapikredi.com.tr> Erişim Tarihi 15.4.2017.

www.tkbb.org.tr Erişim Tarihi 24.4.2017

www.vakifkatilim.com.tr Erişim Tarihi 24.04.2017

www.ziraatkatilim.com.tr Erişim tarihi 24.4.2017

www.vakifbank.com.tr Erişim Tarihi 26.4.2017

www.bonusnet.com.tr Erişim Tarihi 27.4.2017

www.turkiyefinans.com.tr Erişim Tarihi 27.4.2017

Kuveyt Türk 2016 faaliyet raporunda derlenmiştir, s. 4-20.

<http://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar> Erişim Tarihi 28.4.2017